ปัญหากฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

พิมลดา วรรณพิรุณ

DPU

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2558

Legal Problems in the Life Insurance Policy as collateral for loans from commercial banks

Pimlada Wannapirun

DPU

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์
ชื่อผู้เขียน พิมลดา วรรณพิรุณ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การทำประกันชีวิตนั้นมีประโยชน์ในด้านของการทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความสูญเสียชีวิต การทุพพลภาพ นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ในการออมทรัพย์อันมีลักษณะของการสะสมเงินด้วย นอกจากนี้กรมธรรม์ประกันชีวิตบางแบบยังมีมูลค่าเงินสด (Cash Value) ซึ่งเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ส่งเบี้ยประกันภัยเป็นระยะเวลาหนึ่ง จนกรมธรรม์มีมูลค่าเกิดขึ้น โดยมูลค่านี้เรียกว่า “มูลค่าเงินสด” กรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสดแต่ละกรมธรรม์นั้นจึงถือเป็นสิทธิเรียกร้องชนิดหนึ่งที่เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและอาจถือเอาได้จึงเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 138 ดังนั้นมูลค่าเงินสดในกรมธรรม์ประกันชีวิตนี้จึงแสดงถึงความมั่นคง ความคงที่และความชัดเจนของมูลค่ากรมธรรม์ประกันชีวิต และผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตควรที่จะหาประโยชน์จากกรมธรรม์ประกันชีวิตได้ด้วยการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ได้

จากการศึกษาพบว่า การนำทรัพย์ไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับในปัจจุบันจำกัดอยู่เพียงการจำนองและการจำนำเท่านั้น และในหลักกฎหมายลักษณะจำนอง จำนำนั้นเองก็มีข้อจำกัดเกี่ยวกับประเภทของทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนองหรือจำนำได้ ด้วยเหตุนี้เองกรมธรรม์ประกันชีวิตไม่ใช่ตราสารที่จะนำมาเป็นหลักประกันในรูปของการจำนำได้ ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีเพียงบุคคลสิทธิเท่านั้น ไม่มีทรัพยสิทธิและไม่ถือเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ไม่มีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้สามัญรายอื่น เพราะในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศไทยรองรับสถานะของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์เป็นหลักประกันให้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ หรือเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย แตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายประเทศอังกฤษที่กำหนดให้สามารถนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ในรูปแบบของการประกันแบบ Charge หรือตาม Uniform

Commercial Code (U.C.C.) Article 9 (Secured Transactions) ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้รับสิทธิเรียกร้องเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์หลักประกันนั้นด้วย หรือแม้กระทั่งกฎหมายประเทศญี่ปุ่นก็กำหนดให้สามารถนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้เช่นกัน

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติควรรีบพิจารณาและประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาในวาระที่ 2 ให้มีผลบังคับเป็นกฎหมายโดยเร็วเพื่อให้สิทธิแก่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ได้ และยังเป็นการรองรับสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันให้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ และถือเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย อีกทั้งกระบวนการในการบังคับหลักประกันตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ก็เป็นกระบวนการที่ไม่สร้างความยุ่งยากให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกัน จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตได้ใช้ประโยชน์จากกรมธรรม์ประกันชีวิตอันเป็นทรัพย์ที่ตนมีได้อย่างสูงสุดอีกด้วย

DPU

Thesis Title	Legal Problems in the Life Insurance Policy as collateral for loans from commercial banks
Author	Pimlada Wannapirun
Thesis Advisor	Associate Professor Phaithoon Khongsomboon
Department	Law
Academic Yare	2014

ABSTRACT

Making of life insurance has benefit for compensation for damage caused by life loss, disability as well as it will be beneficial to save money in type of money accumulation. Furthermore, some kinds of life insurance policy have cash value. When the insured pays insurance premium for a certain period of time, until the insurance premium has value, the value is called “Cash Value”. Each life insurance policy having cash value is deemed as a kind of claim in intangible material form, but it has price and it can be held. Therefore, it is property in accordance with the Civil and Commercial Code, Section 138. Therefore, this cash value in the life insurance policy shows stability, steadiness and clarity of life insurance policy value. Holders of life insurance policy should search for benefit from life insurance policy, by bringing life insurance policy to be security for borrowing of amount of money from commercial banks.

From the study, the researcher found that bringing property to be security in paying debt under the Civil and Commercial Code to be valid at the present time is limited at only mortgage and pledge only. In the principles of law for mortgage and pledge, there are constraints on types of properties which can be brought to be mortgaged or pledged. Therefore, life insurance policy is not instrument to be used as security in form of pledge; it makes creditors who receive life insurance policy as security for debt repayment to be individual right only. There is no eligible security. The creditors shall not be deemed as preference creditors. This causes creditors who receive life insurance policy as security for debt repayment to not have right better than other ordinary creditors; because presently there is no law to enforce in Thailand to support the status of creditors who receive life insurance policy as security to be preference creditors, or to be creditors having security under the bankruptcy law, which is different from foreign laws, for example, laws

of the United Kingdom, determined for being able to bring claims to be security of debt repayment in form of guarantee in charge form or according to the Uniform Commercial Code (U.C.C.) Article 9 (Secured Transactions) of the United States of America, described to give right to creditors. Receiver of claims to be security for paying for debt has eligible securities over the security property or even Japanese law, there is determination for bringing claims to be security for paying debt as well.

The author had the opinion that National Legislative Assembly should accelerate to consider and promulgate using of draft of the Business Security Act, B.E. …; which presently it is in the period of consideration in Agenda 2, so that it will be effective as law quickly, to grant right to life insurance policy holders to bring life insurance policy to be used as security of borrowing of money from commercial banks and it will support the right of creditors who are receivers of life insurance policy as security so that creditors will be preference creditors and they are deemed as creditors having security under the Bankruptcy Law. Furthermore, process for enforcing of security under the draft of the Business Security Act, B.E.…. Is the process which does not create difficulty to creditors who are receivers of security; therefore, it promotes life insurance policy holder to use benefit from life insurance policy which is the property that the holder has in the highest level as well.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ท่านกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำชี้แนะ ให้ความรู้เพิ่มเติม พร้อมทั้งแนะนำเอกสารทางวิชาการและตำราต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ท่านกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมตลอดถึง อาจารย์อำนวย สุภเวชย์ อดีตนิติกร 9 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายประกันภัย กรมการประกันภัย และรองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี ที่รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยให้คำแนะนำในการเรียบเรียงเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านผู้แต่งตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ งานวิจัยต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้านำมาศึกษาค้นคว้า ตลอดจนทุกท่านที่ให้การสนับสนุนในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาเป็นอย่างสูงที่ให้โอกาสในการศึกษาและอบรมสั่งสอน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนข้าพเจ้าด้วยความรักตลอดมา ข้าพเจ้าซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูง

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป ข้าพเจ้าขอมอบให้แก่บุคคลทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้น หากมีข้อผิดพลาด หรือบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พิมลดา วรรณพิรุณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ฆ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ช

บทที่

1. บทนำ 1
   - 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
   - 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 5
   - 1.3 สมมติฐานของการศึกษา 5
   - 1.4 ขอบเขตของการศึกษา 6
   - 1.5 วิธีดำเนินการศึกษา 6
   - 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6
   - 1.7 นิยามศัพท์ 7
2. หลักทั่วไปของการประกันชีวิต ความสมบูรณ์และสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต ผลตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิตและแนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันหนี้กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ 8
   - 2.1 หลักการทั่วไปของการประกันชีวิต 8
   - 2.2 การก่อให้เกิดความสมบูรณ์และการสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต 19
   - 2.3 กรมธรรม์ประกันชีวิต เงื่อนไขความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันชีวิต สิทธิของผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตและมูลค่าของกรมธรรม์ประกันชีวิต 26
   - 2.4 สถานะตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิต 34
   - 2.5 หลักการของกฎหมายว่าด้วยหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ 42
   - 2.6 การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์และการกันเงินสำรอง 44
3. หลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ภายใต้กฎหมายไทยและตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ 49

DPU

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

3.1 หลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ 49

3.2 สภาพปัญหาและแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับความสมบูรณ์และผลบังคับของสัญญาหลักประกันด้วยทรัพย์ 58

3.3 การบังคับหลักประกันด้วยทรัพย์ตามกฎหมายไทย 63

3.4 รูปแบบของการจัดทำนิติกรรมในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้และผลบังคับตามกฎหมาย 67

3.5 ข้อจำกัดตามกฎหมายต่อกรณีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในรูปแบบการจำนำตราสารสิทธิ 73

3.6 การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 75

3.7 รูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้เงินกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ตามหลักกฎหมายต่างประเทศ 83

4. วิเคราะห์การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ 97

4.1 มูลค่าความมั่นคงของกรมธรรม์ประกันชีวิตในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่ควรนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ 97

4.2 ข้อจำกัดทางกฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโดยอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ 99

4.3 ปัญหาการบังคับคดีในสิทธิตามกรมธรรม์ประกันชีวิต หากผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตผิดนัดชำระหนี้ที่มีต่อธนาคารพาณิชย์ 103

4.4 การบังคับชำระหนี้ในสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตในกรณีผู้เอาประกันถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด 106

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ 108
5.1 บทสรุป 108
5.2 ข้อเสนอแนะ 111
บรรณานุกรม 113
ภาคผนวก 118
ก ตัวอย่างสัญญากู้ยืมเงินตามสิทธิในกรมธรรม์
บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด 119
ข ตัวอย่างสัญญากู้ยืมเงินตามสิทธิในกรมธรรม์ บริษัทกรุงไทยแอกซ่า จำกัด 122
ค ตัวอย่างตารางท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิต ประเภทสามัญ..... 124
ง ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 126
ประวัติผู้เขียน 156

DPU

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้กำหนดความหมายของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ว่าธุรกิจธนาคารพาณิชย์[1] หมายถึง การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นโดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติฯดังกล่าวยังได้กำหนดว่า “การให้สินเชื่อ” หมายถึง การให้กู้ยืมเงิน ดังนั้นการให้สินเชื่อจึงเป็นหนึ่งในบริการของธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์ได้ระดมทุนเงินออมประเภทต่าง ๆ แล้วนำไปให้กู้ยืมหรือลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งธนาคารพาณิชย์มีการให้บริการสินเชื่อหลากหลายประเภทและจัดประเภทสินเชื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการ และในกระบวนการพิจารณาสินเชื่อนั้นต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบรัดกุม โดยธนาคารต้องวิเคราะห์ถึงจำนวนเงินที่ผู้กู้ต้องการกู้ยืม ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ความน่าเชื่อถือของผู้กู้อันเกิดจากประวัติทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นรายได้หรือประวัติการชำระหนี้ของผู้กู้ว่าเคยผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ และที่สำคัญคือหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งอาจจะเป็นการค้ำประกันหรือหลักประกันที่น่าเชื่อถือว่าเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้หากต้องมีการบังคับหลักประกัน

ด้วยเหตุที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในระบบนั้นผู้กู้จำต้องผ่านหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดอย่างมาก ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ต้องการกู้เงินต้องหันไปพึ่งแหล่งเงินทุนนอกระบบที่ปล่อยกู้ได้ง่าย ไม่จำต้องมีบุคคลค้ำประกันหรือหลักทรัพย์ใด ๆ มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ และสามารถกู้เงินได้แม้จะมีประวัติทางการเงินที่ไม่ดีหรือรายงานสถานะสินเชื่อ[2] จะมีความผิดปกติก็ตาม แต่การกู้เงินนอกระบบนั้นมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก

---

[1] ธนาคารพาณิชย์มี 4 ประเภท คือ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย (Retail Bank) ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ (Subsidiary) และสาขาของธนาคารต่างประเทศ (Branch).

[2] บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (National Credit Bureau Co.) หรือเครดิตบูโรจะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลประวัติการชำระสินเชื่อและการชำระบัตรเครดิตของบุคคล จากสถาบันการเงินหลาย ๆ แห่ง เช่น ธนาคารพาณิชย์ หรือผู้ให้บริการสินเชื่อบุคคลและสินเชื่อบัตรเครดิตโดยเมื่อลูกค้าให้ความยินยอมให้สถาบันการเงิน

โดยอาจจะคิดเป็นรายวันหรือรายเดือน ซึ่งบางครั้งการผ่อนชำระในแต่ละวันนั้นอาจเป็นการผ่อนชำระเฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น ทำให้เป็นการยากที่จะสามารถผ่อนเงินต้นได้หมดและเมื่อผิดนัดอาจจะมีการทวงหนี้ด้วยวิธีที่ไม่ชอบธรรม ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ด่าว่า ข่มขู่ ทำร้ายร่างกายซึ่งบางครั้งอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตเลยทีเดียว

หลักประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. การประกันหนี้ด้วยบุคคล ได้แก่ “ค้ำประกัน” คือ สัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้นั้น[3] 2. การประกันหนี้ด้วยทรัพย์ ได้แก่ “จำนอง” คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนองเอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนองเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง[4] และ “จำนำ” คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนำส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนำเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้[5] จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นการประกันหนี้ด้วยบุคคลหรือการประกันหนี้ด้วยทรัพย์ต่างก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น หากหนี้มีจำนวนมากก็อาจเป็นการยากที่ลูกหนี้จะหาบุคคลใดมาเพื่อเข้าผูกพันตนชำระหนี้แทนลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหรือลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ หรือการจำนำนั้นลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่เจ้าหนี้ ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวในการสร้างรายได้ให้แก่ตนและในส่วนของการจำนองก็มีข้อจำกัดอยู่เฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์บางประเภทตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น[6] ด้วยข้อจำกัด

ตรวจสอบ ข้อมูลการชำระสินเชื่อและการชำระบัตรเครดิตของตนในขณะที่ยื่นขอสินเชื่อแล้วนั้น สถาบันการเงินก็จะสามารถเรียกข้อมูลดังกล่าวจากเครดิตบูโร เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อได้ เครดิตบูโรจะเก็บข้อมูลการชำระสินเชื่อทุกบัญชีจากสถาบันการเงินตามข้อเท็จจริง ซึ่งสถาบันการเงินใช้ข้อมูลจากเครดิตบูโรเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการพิจารณาสินเชื่อ โดยจะแบ่งออกเป็นระยะเวลาการรายงานตั้งแต่ 30-60-90-120 วัน หรือตามระยะเวลาที่ชำระหนี้หรือคงค้าง ถ้ามีการพักชำระหนี้โดยนโยบายของรัฐหรือธนาคาร รายงานก็จะถูกระบุไว้ด้วยเช่นกัน หากเราไม่สามารถชำระหนี้ได้ รายงานข้อมูลเครดิตก็จะมีความผิดปกติ เมื่อใดที่เราขอกู้สินเชื่อหรือบัตรเครดิต ธนาคารหรือสถาบันการเงินก็จะดูจากรายงานความผิดปกตินั้นจึงทำให้ถูกปฏิเสธสินเชื่อ.

[3] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680.

[4] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702.

[5] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747.

[6] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703 “อันอสังหาริมทรัพย์นั้นอาจจำนองได้ไม่ว่าประเภทใด ๆ สังหาริมทรัพย์อันจะกล่าวต่อไปนี้ก็อาจจำนองได้ดุจกันหากว่าได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย คือ

(1) เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป

(2) แพ

เหล่านี้จึงส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมักจะเข้มงวดมากในการเรียกหลักประกันสำหรับการปล่อยสินเชื่อในแต่ละครั้ง

การประกันชีวิตนั้น เป็นการสร้างหลักประกันให้กับตนเองและครอบครัวโดยไม่จำเป็นว่าผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินหลังจากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตเท่านั้น แต่ผู้เอาประกันภัยสามารถเลือกทำประกันชีวิตเพื่อให้มีความมั่นคงทางด้านการเงินให้กับตัวเองได้ โดยเลือกทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ซึ่งถ้าผู้เอาประกันมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดสัญญาก็จะได้รับเงินเอาประกันภัยที่ทำไว้ แต่หากผู้เอาประกันเสียชีวิตในระหว่างสัญญามีผลบังคับ ผู้รับประโยชน์ก็จะได้รับเงินตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้และในปัจจุบันอาจมีการทำประกันสุขภาพควบคู่ไปกับการทำประกันชีวิตทำให้สามารถช่วยบรรเทาหรือลดภาระทางการเงินหากเกิดเหตุที่ไม่คาดฝันขึ้นกับร่างกายได้ เช่น การได้รับการชดเชยค่ารักษาพยาบาลกรณีต้องเข้ารับการรักษาในฐานะผู้ป่วยใน เนื่องจากค่ารักษาพยาบาลโดยส่วนใหญ่เป็นจำนวนเงินที่สูงมากทำให้มีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ประสบเหตุซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้หลักของครอบครัวไม่สามารถประกอบอาชีพปัจจุบันได้[7] การทำประกันชีวิตจึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญสำหรับการออมเงินและลดภาระค่ารักษาพยาบาลไปได้พร้อม ๆ กัน นอกจากนี้กรมธรรม์ประกันชีวิตบางแบบยังมีมูลค่าเงินสด (Cash Value) ซึ่งเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ส่งเบี้ยประกันภัยเป็นระยะเวลาหนึ่งจนกรมธรรม์มีมูลค่าเกิดขึ้น โดยมูลค่านี้เรียกว่า “มูลค่าเงินสด” ซึ่งถ้าผู้เอาประกันภัยบอกเลิกสัญญาก่อนสัญญาถึงกำหนด ผู้รับประกันภัยจะจ่ายมูลค่าเงินสดคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เงินที่จ่ายคืนนี้เรียกว่า “มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันชีวิต” (Cash Surrender Value หรือ Surrender Value) ทำให้เห็นได้ว่ากรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นมีมูลค่าที่แน่นอน ชัดเจน จึงสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ อีกทั้งสมาคมประกันชีวิตไทย[8] ได้เปิดเผยว่า “ธุรกิจประกันชีวิตในปี 2556 ที่ผ่านมามีเบี้ยประกันภัยรับรวม 442,496.1 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 13.1 เมื่อเทียบกับระยะเวลาเดียวกันปี 2555 สำหรับธุรกิจประกันชีวิตไทยในปี 2557 ยังคงมีแนวโน้มการเติบโตอย่าง

---

(3) สัตว์พาหนะ.

(4) สังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ”

[7] บมจ. พรูเด็นเชียล ประกันชีวิต (ประเทศไทย). (ม.ป.ป.). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันชีวิต.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.prudential.co.th/corp/prudential_th_th/header/pru_variety/knowledge/

[8] เป็นองค์กรกลางสำหรับธุรกิจประกันชีวิต โดยจัดตั้งคณะทำงานที่มาจากบริษัทประกันชีวิตเพื่อดำเนินการดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. ส่งเสริมการรับประกันชีวิตให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป 2. ปลูกฝังความสามัคคีระหว่างบริษัทประกันชีวิต 3. ช่วยเหลือรัฐบาลในการควบคุมบริษัทประกันชีวิตอย่างใกล้ชิด 4. ประสานงานให้สอดคล้องต้องกันกับนโยบายรัฐบาล.

ต่อเนื่อง ด้วยอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 12 คิดเป็นเบี้ยประกันภัยรับรวม 496,000 ล้านบาท ซึ่งจำแนกออกเป็นเบี้ยประกันภัยรับรายใหม่จำนวน 168,000 ล้านบาท อัตราการเติบโตร้อยละ 13 และเบี้ยประกันภัยรับปีต่อไป 327,000 ล้านบาท อัตราการเติบโตร้อยละ 11 โดยมีอัตราการคงอยู่ของกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ร้อยละ 85 อย่างไรก็ดีสมาคมคาดว่าธุรกิจประกันชีวิตไทยในปี 2557 นี้จะยังคงมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง..."[9] ทำให้เห็นได้ว่าหากมีการนำเอากรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ก็จะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินอย่างอื่นเพื่อนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้หรือไม่มีบุคคลเข้าค้ำประกันการชำระหนี้ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายขึ้น

กรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสดนั้น เมื่อผู้เอาประกันชำระเบี้ยประกันในแต่ละปี มูลค่าเงินสดของกรมธรรม์นั้น ๆ ก็จะเพิ่มขึ้นโดยอัตโนมัติ กรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสดแต่ละกรมธรรม์นั้นจึงถือเป็นสิทธิเรียกร้องชนิดหนึ่งที่เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและอาจถือเอาได้ จึงเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 138[10] ดังนั้นมูลค่าเงินสดตามกรมธรรม์จึงสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้เนื่องจากมีมูลค่า มีความแน่นอนและง่ายต่อการบังคับหลักประกันอีกด้วย และทางปฏิบัติในปัจจุบันก็มีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้การกู้ยืมเงิน แต่จำกัดอยู่เฉพาะการประกันหนี้กับบริษัทผู้รับประกันชีวิตนั้น ๆ เท่านั้น ทำให้ผู้ถือกรมธรรม์ที่ต้องการกู้เงินจำต้องยอมรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของบริษัทผู้รับประกัน จึงถือเป็นการปิดโอกาสที่จะนำกรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีอยู่ไปเป็นหลักประกันต่อธนาคารพาณิชย์หรือแหล่งเงินทุนอื่นที่อาจจะมีอัตราดอกเบี้ยที่ถูกกว่า หรือมีข้อเสนอที่ดีกว่าบริษัทผู้รับประกันก็เป็นได้ ดังนั้นการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงถือว่ามีปัญหาทางกฎหมายอยู่หลายด้าน เช่น ปัจจุบันนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับให้เจ้าหนี้ซึ่งรับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีบุริมสิทธิในทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน จึงทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ไม่มีสิทธิดีไปกว่าเจ้าหนี้สามัญคนอื่น ๆ หรือปัญหาการพิจารณาถึงลำดับบุริมสิทธิของหลักประกัน อีกทั้งปัญหาในการบังคับหลักประกัน จึงควรศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ เพื่อประโยชน์อันสูงสุดของผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตและ

---

[9] สมาคมประกันชีวิตไทย. (2557). *สมาคมประกันชีวิตไทยคาด ปี57ธุรกิจประกันชีวิตยังคงเติบโตต่อเนื่องที่ 12%.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.tlaa.org/2012/enews_info_de.php?present_id=11&present_detail_id=133#.VLPkEmfEk8p

[10] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 "ทรัพย์สิน หมายความ รวมทั้งทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้."

เป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ไม่สามารถหาบุคคลเข้าค้ำประกันเงินกู้หรือไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันการชำระหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในระบบที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักทั่วไปของการประกันชีวิต ความสมบูรณ์และสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต ผลตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิตและแนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันหนี้กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางของการปรับบังคับใช้กฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กรมธรรม์ประกันชีวิตถือเป็นทรัพย์สินที่มีความมั่นคงและแน่นอน จึงใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้กู้ยืมได้ แต่กฎหมายที่มีใช้บังคับในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะให้นำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ ในทางปฏิบัติจึงต้องอาศัยบทกฎหมายลักษณะอื่นมาปรับบังคับใช้ทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและปัญหาการตีความระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตขาดโอกาสในการเข้าหาแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในระบบ หากประเทศไทยได้มีบทกฎหมายที่บัญญัติให้นำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้การกู้ยืมได้ จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตได้ใช้ประโยชน์จากกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ตนเองถืออยู่ ย่อมส่งผลให้เขาเหล่านั้นใช้กรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ที่ก่อกับธนาคารพาณิชย์ได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อเขาเองในการนำเงินมาใช้จ่ายลงทุนทำธุรกิจและก่อประโยชน์แก่ประเทศโดยรวมต่อไป จึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้มีกฎหมายรองรับให้สามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงหลักทั่วไปของการประกันชีวิต ความสมบูรณ์และสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต ผลตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิตและแนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันหนี้กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ และหลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ภายใต้กฎหมายไทยและตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในระบบจารีตประเพณี (Common Law System) และกฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางของการปรับบังคับใช้กฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการอธิบายถึงหลักกฎหมายและการวิเคราะห์ควบคู่กันไป กล่าวคือ อธิบายถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสดมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ ทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศ และคำพิพากษาของศาลฎีกา ตลอดจนความคิดเห็นของนักวิชาการต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกฎหมายไทย และวิเคราะห์หลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้ทราบถึงหลักทั่วไปของการประกันชีวิต ความสมบูรณ์และสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต ผลตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิตและแนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันหนี้กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

2. ให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

3. ให้ทราบถึงปัญหาและข้อขัดข้องทางกฎหมายในการปรับใช้บังคับกับการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

4. นำเอาผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปสู่การแก้ไขหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันทางกฎหมายโดยเฉพาะการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

1.7 นิยามศัพท์

กรมธรรม์ประกันชีวิต หมายถึง กรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสด

มูลค่าเงินสด หมายถึง เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ส่งเบี้ยประกันภัยเป็นระยะเวลาหนึ่งจนกรมธรรม์มีมูลค่าเกิดขึ้น โดยมูลค่านี้เรียกว่า “มูลค่าเงินสด” ซึ่งถ้าผู้เอาประกันภัยบอกเลิกสัญญาก่อนสัญญาถึงกำหนด ผู้รับประกันภัยจะจ่ายมูลค่าเงินสดคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เงินที่จ่ายคืนนี้เรียกว่า “มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันชีวิต” (Cash Surrender Value หรือ Surrender Value)

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิต หมายถึง ผู้เอาประกัน

ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิต หมายถึง ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสดไว้เป็นหลักประกันการชำระหนี้

DPU

บทที่ 2
หลักทั่วไปของการประกันชีวิต ความสมบูรณ์และสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต ผลตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิตและแนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันหนี้กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

ในการศึกษาถึงแนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้การกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์นั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงหลักทั่วไปของการประกันชีวิต ความสมบูรณ์และการสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต รวมถึงสถานะตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิตว่ามีลักษณะอย่างไรและมีผลบังคับตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันอย่างไรบ้าง

2.1 หลักการทั่วไปของการประกันชีวิต

2.1.1 ความหมายของการประกันชีวิต

การประกันชีวิต คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้สืบสิทธิของเขา ในเมื่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้ที่ถูกเอาประกันชีวิตไว้ได้ตายภายในเวลาหรือยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาอันได้ตกลงกันกำหนดไว้ ผู้เอาประกันภัยตกลงส่งเบี้ยประกันภัยในการประกันภัย[11]

การประกันชีวิตนั้นถือเป็นการสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตรูปแบบหนึ่งให้กับผู้เอาประกันภัย ด้วยการโอนความเสี่ยงภัยที่อาจจะเกิดขึ้นไปยังผู้รับประกันภัยหรือบริษัทประกันชีวิตนั้นเอง โดยที่ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่ง เรียกว่า “เบี้ยประกัน” ให้แก่ผู้รับประกันตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาหรือที่เรียกว่ากรมธรรม์ประกันชีวิตโดยบริษัทประกันชีวิตสัญญาว่าจะให้ความคุ้มครองตามเงื่อนไขกรมธรรม์ในการจ่ายผลประโยชน์ที่มีตามกรมธรรม์ให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือผู้เอาประกันภัยแล้วแต่กรณี[12] การประกันชีวิตมิใช่วิธีป้องกันความสูญเสีย

---

[11] จาก *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 137), โดย จิตติ ติงศภัทิย์, 2545, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[12] จาก *เคล็ดลับ..การซื้อประกันชีวิต 2009* (น. 11), โดย วารสารการเงินธนาคาร, 2552, กรุงเทพฯ: อินเตอร์เนชั่นแนล วินเทจ.

แต่เป็นวิธีการชดใช้หรือทดแทนความสูญเสียนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียรายได้อันเกิดจากการสูญเสียพลังการหาเลี้ยงชีพ ความสูญเสียอวัยวะ ความสูญเสียรายได้หรือความสูญเสียในชีวิตของผู้เอาประกัน เพราะเนื่องจากมนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่สภาพสังคมในปัจจุบันมนุษย์ทุกคนยังมีความต้องการเพิ่มขึ้นอีกมากมาย เช่น ความต้องการมีรถยนต์ มีบ้าน ต้องการพักผ่อนท่องเที่ยวได้ตามใจปรารถนา การศึกษาที่ดีของบุตร เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องทำงานหารายได้ให้มากพอสำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แต่หากบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวนั้นประสบเหตุที่ทำให้ต้องทุพพลภาพหรือต้องเสียชีวิตไป การทำประกันชีวิตก็จะสามารถทดแทนหรือช่วยบรรเทาความสูญเสียเหล่านั้นได้บ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งนั่นก็คือจุดประสงค์ของการประกันชีวิตนั่นเอง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 บัญญัติว่า “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง” ดังนั้นเงื่อนไขแห่งการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตจึงแบ่งออกเป็น 2 กรณี[13] คือ

1. การใช้เงินโดยอาศัยความทรงชีพของผู้เอาประกันชีวิต คือ ผู้เอาประกันชีวิตส่งเบี้ยประกันชีวิตเป็นระยะเวลา เช่น รายเดือน หรือรายปี โดยมีข้อตกลงว่าถ้าผู้เอาประกันชีวิตมีอายุอยู่จนถึงเท่านั้นเท่านี้ บริษัทผู้รับประกันก็จะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ สัญญาประกันชีวิตประเภทนี้มีข้อเสียตรงที่ว่าหากผู้เอาประกันชีวิตตายลงภายในระยะเวลาที่ตกลงกำหนดกันไว้ก็ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามสัญญา ตัวอย่างเช่น นางวันดี อายุ 20 ปี ทำสัญญาประกันชีวิตระยะเวลา 21 ปี มีเงื่อนไขว่าถ้าครบระยะเวลาที่ตามสัญญาประกันแล้ว นางวันดียังมีชีวิตอยู่ ผู้รับประกันจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาให้ แต่หากนางวันดีตายลงในระหว่างสัญญายังมีผลบังคับ ผู้รับประกันก็ไม่ต้องจ่ายเงินจำนวนนั้นให้

2. การใช้เงินโดยอาศัยความมรณะของผู้เอาประกันชีวิต คือ ผู้เอาประกันชีวิตส่งเบี้ยประกันชีวิตเป็นระยะเวลาเช่นเดียวกับกรณีแรก โดยมีข้อตกลงว่า ถ้าผู้เอาประกันชีวิตตายลงภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ บริษัทผู้รับประกันก็จะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ สัญญาประกันชีวิตประเภทนี้มีข้อเสียตรงที่ว่า หากผู้ถูกเอาประกันชีวิตมิได้ตายลงภายในระยะเวลาที่กำหนดนั้น ผู้เอาประกันก็ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามสัญญา ตัวอย่างเช่น นางวันดี อายุ 20 ปี ทำสัญญาประกันชีวิตระยะเวลา 21 ปี มีเงื่อนไขว่า ถ้านางวันดีตายภายในระยะเวลาที่สัญญาประกันมีผลบังคับนี้ ผู้รับประกัน

---

[13] จาก *คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย* (น. 109), โดย สรพลจ์ สุขทรรศนีย์, 2555, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามที่ผู้เอาประกันระบุไว้ในสัญญาหรือผู้มีสิทธิตามกฎหมาย แต่หากนางวันดีมิได้ตายลงภายในระยะเวลาที่สัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับ ผู้รับประกันก็มิต้องจ่ายเงินตามจำนวนนั้นให้แก่ผู้เอาประกัน

เนื่องจากทั้งสองกรณีมีข้อบกพร่องอยู่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงไม่มีผู้นิยมทำประกันชีวิตกันมากนัก ต่อมาบริษัทผู้รับประกันชีวิตได้นำเอาวิธีการทั้งสองอย่างมารวมกัน คือ กำหนดเป็นข้อสัญญาไว้ว่า ไม่ว่าผู้ถูกเอาประกันชีวิตจะมีชีวิตอยู่จนถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้หรือตายลงภายในกำหนดเวลานั้นก็ตาม ผู้รับประกันก็จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้ การประกันชีวิตแบบนี้เรียกว่าประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ผู้เอาประกันชีวิตหรือทายาทมีสิทธิได้รับเงินคืนจากบริษัทผู้รับประกันเสมอไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือตายลงภายในเวลาที่กำหนดไว้ การประกันชีวิตแบบนี้ผู้เอาประกันชีวิตต้องชำระเบี้ยประกันค่อนข้างสูง แต่ก็เป็นวิธีที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบันมากกว่าการประกันชีวิตในสองแบบแรก การประกันชีวิตจัดว่าเป็นการประกันภัยชนิดหนึ่ง ประเภทกำหนดจำนวนเงินแน่นอน ส่วนการประกันอุบัติเหตุ การประกันสุขภาพ หรือประกันส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งอวัยวะของร่างกาย ถึงแม้จะไม่เป็นประกันชีวิตเพราะมิได้มีการอาศัยความมรณะเป็นเงื่อนไขแห่งการจ่ายเงินก็ตาม แต่ก็จัดเป็นการประกันประเภทกำหนดจำนวนเงินแน่นอนไม่ใช่การประกันวินาศภัย และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 890 บัญญัติว่า “จำนวนเงินอันจะพึงใช้นั้น จะชำระเป็นเงินจำนวนเดียวหรือเป็นเงินรายปีก็ได้ สุดแล้วแต่จะตกลงกันระหว่างคู่สัญญา” ซึ่งจำนวนเงินอันจะพึงใช้นั้น หมายถึง เงินที่ผู้รับประกันชีวิตจะจ่ายให้ตามสัญญาที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า มิได้หมายถึงเงินเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันได้ชำระให้แก่ผู้รับประกันเท่านั้น แต่ผู้รับประกันภัยมีความผูกพันต้องจ่ายตามสัญญาที่ได้ทำกันไว้ ไม่มีการจ่ายตามลำดับอย่างประกันวินาศภัย

2.1.2 ประเภทของการประกันชีวิต

การทำประกันชีวิตนั้นมีประโยชน์ในด้านของการคุ้มครองความสูญเสียชีวิต การทุพพลภาพ นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ในการออมทรัพย์อันมีลักษณะของการสะสมเงินด้วย เงินที่ชำระเป็นค่าเบี้ยประกันภัยส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งออกเพื่อเก็บสะสมไปเรื่อย ๆ ตามระยะเวลาอันเป็นเงื่อนไขที่ตกลงทำประกันภัยกัน และยังสามารถนำออกมาใช้ได้ในระหว่างอายุสัญญาประกันชีวิตเมื่อสัญญาประกันชีวิตนั้นมีมูลค่าเกิดขึ้นแล้ว นอกจากนั้นการประกันชีวิตยังเป็นการลงทุนแฝงอยู่ด้วย เพราะเมื่อทำสัญญาประกันชีวิตไว้แล้วเมื่อครบกำหนดอายุสัญญาก็อาจได้รับเงินมากกว่าจำนวนที่ได้ชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้รับประกัน ในทางปฏิบัตินั้นพอจะแยกประเภทของการประกันชีวิตได้ดังนี้[14]

---

[14] จาก *กฎหมายว่าด้วยประกันภัย* (น. 88), โดย ธานี วรภัทร์, 2555, กรุงเทพฯ: วิญญชน.

2.1.2.1 การประกันชีวิตประเภทสามัญ (Ordinary Life Insurance)

การประกันชีวิตแบบสามัญเป็นการประกันชีวิตรายบุคคลที่มีจำนวนเงินเอาประกันภัยค่อนข้างสูง ตั้งแต่ 50,000 ขึ้นไป ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีรายได้ระดับปานกลางขึ้นไป ในการพิจารณาว่าจะรับประกันชีวิตหรือไม่ อาจจะมีการตรวจสุขภาพหรือไม่ตรวจสุขภาพก็ได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของบริษัท สำหรับการชำระเบี้ยประกันจะสามารถเลือกชำระเบี้ยประกันได้ทั้งแบบรายปี ราย 6 เดือน ราย 3 เดือน หรือรายเดือนก็ได้[15]

2.1.2.2 การประกันชีวิตประเภทกลุ่ม (Group Life Insurance)

การประกันชีวิตประเภทกลุ่มเป็นการประกันชีวิตที่กรมธรรม์หนึ่งจะมีผู้เอาประกันชีวิตร่วมกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของพนักงานบริษัทเอกชนในการพิจารณารับประกันอาจจะมีการตรวจสุขภาพหรือไม่ตรวจก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของบริษัท สำหรับอัตราเบี้ยประกันชีวิตประเภทนี้จะต่ำกว่าทั้งประเภทสามัญและประเภทอุตสาหกรรม[16]

2.1.2.3 การประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรม (Industrial Life Insurance)

การประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรมเป็นการประกันชีวิตที่มีจำนวนเงินเอาประกันภัยต่ำตั้งแต่ 10,000-30,000 บาท ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้ต่ำ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ที่มีรายได้น้อยสามารถทำประกันชีวิตได้ การชำระเบี้ยประกันอาจชำระเป็นรายเดือน และไม่มีการตรวจสุขภาพ ดังนั้น การประกันชีวิตประเภทนี้จะมีระยะเวลารอคอย คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตด้วยโรคภัยไข้เจ็บตามธรรมชาติ บริษัทจะไม่จ่ายเงินเอาประกันภัยให้ แต่จะคืนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันได้ชำระมาแล้วทั้งหมด อัตราเบี้ยประกันชีวิตประเภทนี้จะต่ำกว่าประเภทสามัญและไม่มีการเก็บเบี้ยเพิ่มพิเศษด้วย[17]

---

[15] *เคล็ดลับ..การซื้อประกันชีวิต 2009* (น. 14). เล่มเดิม.

[16] แหล่งเดิม.

[17] แหล่งเดิม.

2.1.3 รูปแบบของกรมธรรม์ประกันชีวิต

รูปแบบของกรมธรรม์ประกันชีวิตจะสามารถแบ่งกรมธรรม์ประกันชีวิตออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1.3.1 แบบชั่วระยะเวลา[18] (Term Life Insurance)

การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาหรือแบบกำหนดระยะเวลา คือ “การประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองในชั่วระยะเวลาอันจำกัดโดยบริษัทสัญญาจะจ่ายจำนวนเงินเอาประกันให้ถ้าผู้เอาประกันถึงแก่ความมรณะภายในระยะเวลาของสัญญา” ระยะเวลาแห่งการประกันค่อนข้างสั้น เช่น 1 ปี 3 ปี หรือ 5 ปี เป็นต้น แต่อาจทำเป็นสัญญาระยะยาวถึง 10 ปี 15 ปี หรือ 20 ปี ก็ได้โดยผู้เอาประกันชีวิตต้องชำระเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่มีการต่อสัญญาตามอัตราค่าต้นทุนแห่งการประกันที่เพิ่มขึ้นเมื่อผู้เอาประกันมีอายุมากขึ้น เพราะอัตราการตายของผู้ที่มีอายุมากจะสูงกว่าผู้มีอายุน้อยกว่า แต่ถ้าจะเป็นสัญญาที่มีระยะเวลาประกันเกินกว่า 1 ปี ผู้เอาประกันจะเสียเบี้ยประกันในอัตราคงที่ในระยะเวลาของสัญญานั้น ดังนั้นกรมธรรม์ที่มีระยะเวลาประกันยาว ๆ บางบริษัทจึงสามารถเก็บเงินสำรองประกันชีวิตขึ้นได้ แต่จำนวนที่จะเหลือคืนแก่ผู้เอาประกันจะไม่เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามจำนวนเงินสำรองประกันชีวิตนี้จะหมดสิ้นลงเมื่อสัญญาสิ้นผลบังคับ ฉะนั้นบริษัทจึงไม่รับประกันชีวิตของบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 60 ปี หรือ 65 ปี ผู้เอาประกันอาจได้รับสิทธิที่จะขอต่อหรือแปลงสัญญาโดยไม่ต้องแสดงคุณสมบัติที่จะเอาประกันได้ (Evidence of Insurability) บริษัทต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการรับประกันแบบชั่วระยะเวลานี้ เช่น อาจกำหนดจำนวนเงินที่จะรับประกันขั้นสูงไว้หรือกำหนดอายุของผู้เอาประกันในกรณีที่จะขอต่อสัญญา

การประกันชั่วระยะเวลาเป็นการให้ความคุ้มครองเพื่อสนองความต้องการของผู้เอาประกันในชั่วระยะเวลาสั้น ๆ โดยผู้เอาประกันอาจไม่ต้องแสดงคุณสมบัติที่จะเอาประกันได้และชำระเบี้ยประกันตามราคาค่าต้นทุนแห่งการประกัน (Cost of Insurance) หรือที่เรียกว่าเบี้ยประกันที่เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่มีการต่อสัญญา (Yearly Renewable Premium Plan) การประกันชีวิตแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการประกันวินาศภัยมากกว่าการประกันชีวิตแบบอื่น ๆ เพราะให้ความคุ้มครองระยะสั้น เช่น ตึกหลังหนึ่งทำการประกันอัคคีภัยไว้โดยสัญญามีอายุ 1 ปี คือ ถ้ามีอัคคีภัยเกิดขึ้นทำความเสียหายแก่ตึกหลังนั้นในเวลาใดภายในระยะ 1 ปี ผู้เอาประกันจะได้รับเงินค่าทดแทนจากบริษัทเพื่อความเสียหายนั้น แต่ถ้าไม่มีอัคคีภัยเกิดขึ้นภายในเวลาดังกล่าว บริษัทก็จะหมดพันธะให้ความคุ้มครองเมื่อสัญญาครบอายุ เช่นเดียวกับการประกันชีวิตชั่วระยะเวลามีกำหนด 1 ปี เมื่อพ้น

---

[18] จาก *หลักการประกันชีวิต* (น. 97), โดย ชูเกียรติ ประมูลผล, 2548, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ระยะนั้นแล้วสัญญาก็จะหมดอายุ เบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันชำระเพื่อความคุ้มครองชั่วระยะเวลานี้ถือว่าตกเป็นของบริษัททั้งสิ้นในวันสุดท้ายของสัญญา ผู้เอาประกันจะต้องเสียเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่มีการต่อสัญญา เท่ากับจำนวนค่าต้นแห่งการประกันของปีนั้น การที่ต้องเสียเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นนั้น ทำให้การประกันแบบนี้ไม่เป็นที่นิยม เพราะเมื่อถึงระยะหนึ่งเบี้ยประกันจะมีจำนวนเกินกว่าความสามารถที่ผู้เอาประกันจะพึงจ่ายได้ แต่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันถ้าทำการประกันไว้ในขณะที่ยังมีอายุน้อยด้วยการเสียเบี้ยประกันเพียงเล็กน้อย เนื่องจากอัตรามรณะหรือค่าต้นทุนแห่งการประกันยังต่ำอยู่ในระยะนี้การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาจะให้ความคุ้มครองสูงกว่าการประกันชีวิตแบบอื่นแม้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เพราะบริษัทต้องป้องกันการกระทำอันมิชอบของผู้เอาประกัน (Adverse Selection) ด้วยเหตุนี้บริษัทจึงไม่รับประกันชีวิตของบุคคลที่อยู่ในวัยชราเนื่องจากความมรณะอาจเกิดขึ้นได้ (Probability of Death) ง่ายมากขึ้นและเป็นระยะที่ค่าต้นทุนแห่งการประกันสูงอีกด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการประกันชีวิตชั่วระยะเวลาเป็นการประกันความไม่แน่นอนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการประกันความแน่นอนอย่างสัญญาประกันชีวิตแบบอื่น

การประกันชั่วระยะเวลามีประโยชน์ที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ (1) ความต้องการคุ้มครองมีเพียงชั่วระยะเวลาเพราะมีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น หรือ (2) เพื่อสร้างความคุ้มครองไปชั่วขณะหนึ่งก่อนและขอเปลี่ยนเป็นความคุ้มครองแบบถาวรภายหลัง คือ ผู้เอาประกันต้องการความคุ้มครองถาวรระยะยาว แต่ไม่สามารถจ่ายเบี้ยประกันได้ จึงซื้อสัญญาแบบชั่วระยะเวลาไปพลางก่อนจนกว่าจะมีรายได้สูงพอที่จะจ่ายเบี้ยประกันเพื่อความคุ้มครองถาวรได้

2.1.3.2 แบบตลอดชีพ[19] (Whole Life Insurance)

การประกันชีวิตแบบตลอดชีพ คือ เป็นการประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองตลอดชีวิตของผู้เอาประกัน ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในขณะที่กรมธรรม์มีผลบังคับ บริษัทประกันชีวิตจะจ่ายจำนวนเงินเอาประกันภัย ให้แก่ผู้รับประโยชน์ วัตถุประสงค์เบื้องต้นของการประกันภัยแบบนี้เพื่อจัดหาเงินทุนสำหรับจุนเจือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต หรือเพื่อเป็นเงินทุนสำหรับการเจ็บป่วยครั้งสุดท้ายและค่าทำศพ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ตกเป็นภาระของคนอื่น[20]

ลักษณะสำคัญของการประกันชีวิตแบบตลอดชีพ ก็คือไม่กำหนดระยะเวลาของสัญญาไว้ชัดเจน แต่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันตลอดชีวิต ถ้าเขาเสียชีวิตเมื่อใดจึงจะจ่ายเงินที่เอาประกันให้แก่ผู้รับประโยชน์ การประกันแบบนี้ให้ประโยชน์ในด้านความคุ้มครองเป็นประการ

---

[19] จาก *หลักการประกันชีวิต* (น. 91), โดย สุธรรม พงศ์สำราญ, พึงใจ พึ่งพานิช, และวิรัช ณ สงขลา, 2542, กรุงเทพฯ: โอดียนสโตร์.

[20] สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (ม.ป.ป.). *แบบของการประกันชีวิต*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.oic.or.th/th/elearning/inner_life2.php

สำคัญ ประโยชน์ในด้านสะสมก็มีบ้าง แต่ด้อยกว่าด้านคุ้มครอง การประกันแบบนี้ยังสามารถจำแนกออกเป็นชนิดย่อย ๆ อีกหลายชนิด เช่น

(1) การประกันแบบตลอดชีพ ชำระเบี้ยประกันตลอดชีพ (Ordinary Life Insurance) การประกันแบบนี้ ผู้เอาประกันจะต้องชำระเบี้ยประกันไปจนถึงปีที่ตนเสียชีวิต แต่ในทางปฏิบัติหลังจาก 3 ปีแล้ว ผู้เอาประกันจะยุติชำระเบี้ยประกันเมื่อใดก็ได้ โดยการแปรสภาพกรมธรรม์เป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ ผลก็คือจะทำให้ผู้เอาประกันชีวิตยังคงได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์อยู่ แต่ทุนประกันที่ได้รับในกรณีเสียชีวิตจะลดลงตามส่วน

(2) แบบตลอดชีพจำกัดระยะเวลาชำระเบี้ยประกัน (Limited Payment Life Insurance) หมายความว่า ผู้เอาประกันไม่ต้องชำระเบี้ยประกันตลอดชีพเหมือนกรณีแรก แต่จะชำระในระยะเวลาอันจำกัดหนึ่ง ๆ เช่น ชำระ 15 ปี 20 ปี 25 ปี หรือในบางกรณีก็กำหนดอายุสูงสุดที่จะต้องชำระเบี้ยประกันเอาไว้ หลังจากนั้นไม่ต้องชำระเบี้ยประกัน ถ้าเสียชีวิตเมื่อใดผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินตามทุนประกัน การประกันแบบนี้มีข้อดีตรงที่ว่าผู้เอาประกันไม่ต้องรับภาระในการส่งเบี้ยประกันจนตลอดชีวิต เมื่อชำระเบี้ยประกันถึงระยะที่กำหนดไว้แล้วก็ยุติได้ โดยยังคงได้รับความคุ้มครองเต็มตามกรมธรรม์ แต่เบี้ยประกันประเภทนี้จะแพงกว่าเบี้ยประกันของประเภทแรกที่กล่าวไปแล้ว

(3) แบบตลอดชีพแปรสภาพได้ (Convertible Whole Life Insurance) การประกันแบบตลอดชีพดีตรงที่ว่าผู้ประกันสามารถได้รับความคุ้มครองสูง โดยชำระเบี้ยประกันในอัตราต่ำ แต่จุดอ่อนของการประกันประเภทนี้คือ ผู้เอาประกันไม่มีโอกาสได้ใช้เงินเอง เป็นการทำประกันไว้เพื่อผู้อื่น ถ้าผู้เอาประกันปรารถนาจะใช้เงินเอง เขาจะต้องทำประกันแบบสะสมทรัพย์ ซึ่งเบี้ยประกันสูงกว่าเบี้ยประกันตลอดชีพ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ที่ไม่มีความสะดวกทางการเงินจึงไม่สามารถทำประกันแบบสะสมทรัพย์ในวงเงินประกันสูง ๆ ได้ การประกันแบบตลอดชีพแปรสภาพได้ก็คือการประกันแบบตลอดชีพจำกัดระยะเวลาชำระเบี้ยประกัน แล้วจึงแปรสภาพเป็นแบบสะสมทรัพย์ ซึ่งอัตราเบี้ยประกันจะสูงกว่าแบบตลอดชีพ การประกันแบบนี้เหมาะสำหรับผู้ที่เพิ่งก่อร่างสร้างตัวใหม่ ยังไม่มีความสามารถที่จะเก็บออมมากนัก ฉะนั้นในชั้นต้นจึงทำประกันแบบตลอดชีพไปก่อน เมื่อเวลาผ่านไปอีกสักระยะหนึ่ง จึงแปรเป็นแบบสะสมทรัพย์

(4) การประกันชีวิตร่วม (Joint Life Insurance) คือการประกันชีวิตร่วมกันเกินกว่า 1 คนในกรมธรรม์ฉบับเดียวกัน อาจมี 2 คนขึ้นไป ในทางปฏิบัติไม่ควรเกิน 4 คน โดยบริษัทจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เมื่อผู้เอาประกันคนหนึ่งถึงแก่มรณกรรม การประกันชีวิตแบบนี้ไม่เป็นที่นิยมแพร่หลาย ส่วนมากเป็นสัญญาการประกันชีวิตตลอดชีพชำระเบี้ยประกันตลอดอายุสัญญาหรือ

ในเวลาจำกัด ไม่รับประกันแบบกำหนดระยะเวลา เพราะการประกันชีวิตเดี่ยวก็มีมูลค่าต้นทุนสูงกว่าเล็กน้อยเท่านั้น การประกันแบบนี้เหมาะสำหรับธุรกิจที่เป็นห้างหุ้นส่วนและสามีภรรยา

(5) Special Whole Life Policy หมายถึง การประกันชีวิตแบบตลอดชีพประเภทหนึ่ง โดยผู้เอาประกันจ่ายเบี้ยประกันถูก จำนวนทุนประกันก็ไม่สูงมากนักหรือจำนวนทุนประกันสูงสุดเท่ากับ 500,000 บาท มีข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ทางบริษัทคำนึงถึงสุขภาพของผู้เอาประกันว่าต้องมีสุขภาพดีจึงจะรับทำการประกันชีวิต

2.1.3.2 แบบสะสมทรัพย์[21] (Endowment Insurance)

ในการประกันแบบชั่วระยะเวลาและการประกันแบบตลอดชีพนั้น ทางบริษัทผู้รับประกันจะจ่ายเงินให้เมื่อผู้เอาประกันถึงแก่ความตาย ดังนั้นการประกันแบบสะสมทรัพย์จึงวิวัฒนาการและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งก็ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในต่างประเทศรวมถึงในประเทศไทย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการประกันชีวิตทั้งสองแบบข้างต้นแล้ว ปรากฏว่ามีคนสนใจทำการประกันแบบสะสมทรัพย์มากเป็นอันดับหนึ่ง เพราะผู้เอาประกันทราบว่าถ้าเขามีชีวิตอยู่จนถึงวันครบกำหนดตามสัญญา เขาจะมีโอกาสได้ใช้เงินที่เขาได้รับจากบริษัท ซึ่งลักษณะสำคัญของการประกันแบบสะสมทรัพย์ คือ มีการกำหนดระยะเวลาของสัญญาที่แน่นอน ถ้าผู้เอาประกันอยู่ครบอายุของสัญญาก็จะได้รับเงินซึ่งเอาประกัน แต่ถ้าเกิดเสียชีวิตลงในระหว่างที่สัญญามีผลบังคับใช้นั้น ผู้รับประโยชน์จะเป็นบุคคลที่รับเงินซึ่งเอาประกันจากบริษัทผู้รับประกัน ซึ่งการประกันประเภทนี้โดยทั่วไปให้ประโยชน์ในด้านสะสมทรัพย์และการคุ้มครอง

ลักษณะของการประกันแบบสะสมทรัพย์มีความคุ้มครอง 2 แบบ คือ (1) การประกันแบบชั่วระยะเวลา (Term Insurance) คือ ข้อสัญญาที่ว่าผู้รับประกันจะจ่ายจำนวนเงินที่เอาประกันให้ ถ้าผู้เอาประกันถึงแก่มรณกรรมในระหว่างที่สัญญามีผลบังคับ (2) การประกันแบบสะสมทรัพย์แท้จริง (Pure Endowment) คือ ข้อสัญญาที่ว่าบริษัทจะจ่ายจำนวนเงินที่เอาประกันให้ ถ้าผู้เอาประกันมีชีวิตอยู่รอดพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้นั้น บริษัทจะพ้นความรับผิดชอบที่จะจ่ายเงินจำนวนนี้ถ้าผู้เอาประกันถึงแก่มรณกรรมภายในระหว่างที่สัญญามีผลบังคับ

การประกันแบบสะสมทรัพย์อาจแบ่งออกได้ตามลักษณะของวันครบอายุของกรมธรรม์ (Maturity Date) 2 ประการ คือ (1) สัญญาที่ครบอายุเมื่อผู้เอาประกันมีอายุที่กำหนดไว้ เช่น 55 ปี หรือ 60 ปี (2) สัญญาที่ครบอายุเมื่อสิ้นจำนวนปีที่กำหนดไว้ เช่น 10 ปี 20 ปี หรือ 30 ปี โดยสัญญาแบบแรกเป็นสัญญาระยะยาวและผู้เอาประกันจะเลือกทำสัญญาแบบนี้ระหว่างที่สามารถประกอบอาชีพได้ ระยะเวลาแห่งสัญญาก่อนทำเกินกว่าระยะที่ผู้เอาประกันจะหาเลี้ยงชีพได้ ดังนั้น

---

[21] *หลักการประกันชีวิต* (น. 95). เล่มเดิม.

ประโยชน์ของผู้เอาประกันแบบนี้ คือ ผู้เอาประกันสามารถสะสมทรัพย์ไว้เพื่อใช้จ่ายเมื่อชราภาพลง ส่วนสัญญาแบบที่สองนั้นเป็นสัญญาระยะสั้น ปกติจะเป็นไปเพื่อประโยชน์หรือเพื่อสนองความต้องการของผู้เอาประกันบางอย่าง เช่น สะสมทรัพย์ไว้เพื่อมาไถ่ถอนทรัพย์ที่จำนองไว้หรือใช้หนี้สินอื่น ๆ เป็นต้น

2.1.3.4 แบบเงินได้ประจำ[22] (Annuity Insurance)

การประกันชีวิตแบบเงินได้ประจำอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “การประกันชีวิตแบบบำนาญ” โดยการประกันแบบเงินได้ประจำหรือการประกันแบบบำนาญ คือ สัญญาที่มีข้อกำหนดไว้ว่า บริษัทประกันจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เพื่อเป็นรายได้สำหรับเลี้ยงชีพให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยจ่ายเป็นงวด เป็นระยะสม่ำเสมอ ภายในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งบ่งเจาะจงไว้โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ผู้เอาประกันไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติเนื่องจากความชรา

การประกันแบบเงินได้ประจำนั้น บริษัทผู้รับประกันจะจ่ายเงินผลประโยชน์เป็นประจำแก่ผู้เอาประกันชั่วระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือตลอดชีพของผู้เอาประกันเอง โดยเริ่มจ่ายเมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดหรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่สัญญาไว้เกิดขึ้นและผู้รับประโยชน์ก็คือผู้เอาประกันนั่นเอง แต่มีบางกรณีที่ผู้รับประโยชน์มิใช่ผู้เอาประกัน ดังนั้นสัญญาการประกันแบบนี้เป็นสัญญาเพื่อจัดรายได้ประจำแก่ผู้เอาประกัน ทั้งนี้การจ่ายเงินผลประโยชน์นั้นจะเริ่มเมื่อถึงระยะเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ เช่น ให้บริษัทเริ่มจ่ายเมื่อผู้เอาประกันอายุครบ 60 ปี หรือเมื่อมีพฤติการณ์อันหนึ่งดังที่ระบุไว้ในสัญญา เช่น กำหนดว่าให้บริษัทเริ่มจ่ายเงินให้เมื่อผู้เอาประกันทุพพลภาพหรือเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะผู้เอาประกันย่อมไม่มีความสามารถที่จะจ่ายเบี้ยประกันต่อไปได้จนครบกำหนดและบริษัทก็กระทำเพื่อชักจูงใจและเป็นการช่วยเหลือผู้เอาประกันด้วย

การประกันแบบเงินได้ประจำนี้ มีอยู่ 2 ประเภท[23] คือ

1. การประกันแบบเงินได้ประจำจ่ายทันที (Immediate Annuity Payment) โดยการประกันแบบเงินได้ประจำจ่ายทันทีนี้ บริษัทจะจ่ายเงินได้ประจำ (บำนาญ) งวดแรกให้ทันทีที่กระทำสัญญาและผู้เอาประกันได้ชำระเบี้ยประกันครบถ้วนแล้ว แต่โดยปกติบริษัทจะเริ่มจ่ายเงินได้ประจำงวดแรกให้เท่ากับระยะเวลาของเงินได้ประจำที่บริษัทจะพึงจ่ายแต่ละงวดนั้น เช่น สัญญาจะจ่ายเงินได้ประจำเป็นเดือนหรือรายปี บริษัทจะจ่ายเงินได้ประจำงวดแรกให้แก่ผู้เอาประกันเมื่อสิ้นระยะ 1 เดือน หรือ 1 ปี นับแต่วันที่สัญญามีผลบังคับแล้วแต่กรณี

---

[22] แหล่งเดิม.

[23] *หลักการประกันชีวิต* (น. 132). เล่มเดิม.

การประกันชีวิตแบบนี้ผู้เอาประกันมีโอกาสเลือกให้บริษัทจ่ายเงินได้ประจำในแบบต่าง ๆ กัน ดังนี้

(1) ให้บริษัทจ่ายเงินได้ประจำเป็นงวด ๆ ไปตลอดชีพของผู้เอาประกัน และหากความมรณะเกิดขึ้นก่อนที่เงินต้นทุนที่มีไว้กับบริษัทจะสลายตัวหมด บริษัทก็ไม่ต้องคืนเงินส่วนที่เหลือนั้นแก่ทายาทของผู้เอาประกัน (Life Annuity without Refund หรือ Straight Life Annuity) แม้ว่า ผู้เอาประกันจะถึงแก่ความมรณะเมื่อได้รับเงินได้ประจำเพียงงวดเดียวก็ตาม ฉะนั้นการประกันชีวิตแบบนี้จึงไม่มีมูลค่าเวนคืนเงินสด หรือสิทธิที่ผู้เอาประกันจะกู้ยืมเงินจากบริษัทได้

(2) ให้บริษัทจ่ายเงินได้ประจำเป็นงวด ๆ ไปตลอดชีพของผู้เอาประกันและจะจ่ายเงินต้นทุนส่วนที่เหลือหากผู้เอาประกันมรณะก่อนที่เงินต้นทุนนั้นจะหมดสิ้นคืนแก่ผู้รับประโยชน์หรือทายาทของผู้เอาประกัน โดยผ่อนจ่ายคืนเป็นงวด ๆ จนกว่าเงินต้นทุนนั้นจะหมดสิ้น (Life Annuity with Installment Refund) แต่บริษัทอาจสัญญาจะจ่ายเงินต้นทุนส่วนที่เหลือนั้นคืนแก่ผู้รับประโยชน์หรือทายาทให้หมดสิ้นทันทีก็ได้ เรียกว่า Cash Refund Annuity วิธีนี้ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินน้อยกว่าวิธีข้างต้นเพราะบริษัทจะไม่คืนส่วนอันเป็นดอกผลที่ได้จากการนำเงินส่วนที่เหลือไปลงทุนเพราะบริษัทต้องคืนเงินต้นทุนที่เหลือนั้นแก่ผู้รับประโยชน์ทันที

(3) ให้บริษัทจ่ายเงินได้ประจำเป็นงวด ๆ ไปตลอดชีวิตของผู้เอาประกันและหากความมรณะได้เกิดขึ้นก่อนระยะเวลาประกันการจ่ายเงิน (Guarantee) บริษัทก็จะยังคงจ่ายเงินได้ประจำนั้นไปจนสิ้นระยะเวลาการันตีนั้น เช่น บริษัทสัญญาจะจ่ายเงินได้ตลอดชีพให้แก่ผู้เอาประกันและสัญญาด้วยว่าหากผู้เอาประกันมรณะก่อนที่จะได้รับเงินได้ประจำครบ 20 ปี ก็จะจ่ายเงินได้ประจำให้แก่ทายาทแทนต่อไปอีกจนครบ 20 ปี แต่หากผู้เอาประกันมีชีวิตรอดอยู่เกินกว่า 20 ปี ก็จะจ่ายเงินได้ประจำให้แก่ผู้เอาประกันต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงแก่มรณะ

2. การประกันแบบเงินได้ประจำยังไม่จ่ายทันที (Deffered Annuity Payment) คือ ผู้เอาประกันซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบนี้ไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดให้บริษัทเริ่มจ่ายเงินได้ประจำในอนาคตอันไกล เช่น เข้าซื้อสัญญาเมื่ออายุ 25 ปี และบริษัทจะเริ่มจ่ายเงินได้ประจำให้เมื่อผู้เอาประกันอายุ 60 ปี เป็นต้น ฉะนั้นผู้เอาประกันจะชำระเบี้ยประกันให้ครบถ้วนเสียในวันที่เขาทำสัญญาเมื่ออายุ 25 ปี หรือจะชำระเป็นงวด ๆ ในแบบเบี้ยประกันอัตราคงที่จนถึงอายุ 60 ปีก็ได้ ในระหว่างนั้นบริษัทจะได้นำเบี้ยประกันไปลงทุนเพื่อนำดอกผลมาสะสมเพิ่มจำนวนเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันได้ชำระมาแล้ว มีจำนวนพอเพียงที่บริษัทจะจ่ายเป็นเงินได้ประจำแก่ผู้เอาประกันในอนาคต แต่ในเวลาที่บริษัทจ่ายเงินได้ประจำนี้ก็ยังนำเงินที่เหลือไปลงทุนหาดอกผลได้อีก ทำให้การสลายตัวของเงินต้นทุนนี้ช้าลง บริษัทจึงสามารถสัญญาว่าจะจ่ายเงินได้ประจำแก่ผู้เอาประกัน

ไปตลอดชีวิตได้ ฉะนั้นการประกันแบบนี้จึงเป็นการสร้างเงินเพื่อออมไว้ใช้ในอนาคตอย่างแท้จริง และมีลักษณะของการลงทุนอย่างมากอยู่ด้วย

2.1.4 ประโยชน์ของการประกันชีวิต

1. ประโยชน์ในการออม กล่าวคือ จำนวนเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันได้ชำระให้แก่บริษัททุกงวดนั้น ส่วนหนึ่งจะถูกจัดสรรเป็นค่าคุ้มครอง หรือส่วนเฉลี่ยในการชดใช้การตายประจำปี ส่วนที่เหลือจะเป็นเงินเก็บออมในกรมธรรม์ ซึ่งโดยปกติแล้วเมื่อผู้เอาประกันได้ชำระเบี้ยประกันมาเป็นระยะเวลา 3 ปีแล้วก็จะมีเงินจำนวนหนึ่งเก็บออมไว้ และจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามจำนวนปีที่มากขึ้น ซึ่งผู้เอาประกันได้รับสิทธิอยู่ตลาดเวลาที่จะขอยุติสัญญาแล้วขอรับเงินออมที่มีสะสมอยู่ซึ่งเรียกว่าค่าเวนคืนกรมธรรม์นั่นเอง

2. เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว ในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวเสียชีวิตย่อมทำให้รายได้ที่เคยมอบให้แก่ครอบครัวเป็นประจำต้องสิ้นสุดลง แต่ค่าใช้จ่ายประจำครอบครัวยังมีอยู่ต่อไป เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ค่ายารักษาโรค เป็นต้น หากหัวหน้าครอบครัวมีการทำประกันชีวิตไว้ เงินจากการทำประกันชีวิตก็จะเข้ามาทดแทนรายได้ส่วนนี้ได้ เนื่องจากการประกันชีวิตเป็นการชดใช้การสูญเสียรายได้จากเหตุของการเสียชีวิต ซึ่งจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวไปได้บ้างสักระยะหนึ่ง

3. การประกันชีวิตช่วยปลูกฝังให้เกิดความรักและความรู้สึกรับผิดชอบต่อครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นกำลังหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวควรจะมีความรักและความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ต่อบุคคลในครอบครัว เช่น ภรรยา บุตร โดยหัวหน้าครอบครัวต้องไม่คำนึงถึงแต่ความสุขเฉพาะหน้าของสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น หากยังต้องคำนึงถึงความสุขและความมั่นคงในอนาคตของบุคคลเหล่านั้นด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็ต้องหาหลักประกันให้แก่ครอบครัว แม้หัวหน้าครอบครัวจะไม่มีชีวิตอยู่ บุคคลที่อยู่ข้างหลังก็สามารถมีความสุขและความมั่นคงปลอดภัยได้จากการได้รับเงินที่ทำประกันชีวิตไว้

4. ธุรกิจประกันชีวิตเป็นธุรกิจในรูปแบบของการระดมทุนภายในประเทศชนิดหนึ่ง กล่าวคือ เงินเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ชำระให้แก่บริษัท เมื่อนำมารวมกันแล้วก็จะเป็นเงินก้อนใหญ่สามารถให้รัฐบาลหรือเอกชนกู้ยืมไปประกอบธุรกรรมต่าง ๆ ได้และเงินเบี้ยประกันที่บริษัทได้รับจากผู้เอาประกันชีวิตเป็นเงินที่ฝากในระยะยาวเหมาะสมที่จะให้กู้ยืมไปลงทุนได้

2.2 การก่อให้เกิด ความสมบูรณ์และการสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต

2.2.1 การก่อให้เกิดสัญญาประกันชีวิต

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดหรือลงลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่...” กล่าวคือ กฎหมายมิได้บังคับว่าสัญญาประกันภัยจะต้องทำตามแบบอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ต้องทำเป็นหนังสือ เพียงแต่ว่าถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เท่านั้น ฉะนั้นการทำสัญญาประกันภัยจึงต้องปฏิบัติตามหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา กล่าวคือ คู่สัญญาต้องเป็นบุคคลตามกฎหมาย ต้องมีความสามารถในการทำนิติกรรม หากความสามารถในการทำนิติกรรมมีความบกพร่องหรือถูกจำกัดโดยกฎหมาย ก็ต้องได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดนั้นให้สมบูรณ์ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้ การแสดงเจตนาเข้าทำสัญญาด้วยคำเสนอและคำสนองต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ถูกต้องตรงตามที่คู่สัญญาต้องการแสดงเจตนา และปราศจากกลฉ้อฉลหรือการข่มขู่ เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน สัญญาก็ถือว่าได้เกิดมีขึ้น

คู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิตมี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้เอาประกันกับฝ่ายผู้รับประกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องแสดงเจตนาในการทำสัญญาด้วยการทำความตกลงในหัวข้อสำคัญต่าง ๆ ของสัญญา เช่น เหตุในการใช้เงินตามสัญญา จำนวนเงินที่เอาประกัน จำนวนเบี้ยประกัน ระยะเวลาแห่งสัญญาประกัน วิธีการชำระเบี้ยประกัน เป็นต้น เมื่อคู่สัญญาได้ตกลงกันในเรื่องสำคัญของสัญญาดังกล่าวแล้ว สัญญาประกันก็เกิดขึ้นทันที มีผลผูกพันคู่สัญญาทุกประการ แม้ว่าคำเสนอคำสนองจะไม่ได้ทำเป็นหนังสือก็ตาม

ในทางปฏิบัติ ก่อนที่จะมีการทำประกันชีวิต ตัวแทนประกันชีวิต[24] จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสนอขายประกันชีวิตให้บุคคลที่ตัวแทนประกันชีวิตไปพบ ซึ่งบุคคลที่ตัวแทนประกันชีวิตไปพบเพื่อเสนอขายประกันชีวิตนั้นเรียกว่า “ผู้มุ่งหวัง” ซึ่งผู้มุ่งหวังทุกคนไม่ได้ตัดสินใจซื้อประกันชีวิตทั้งหมด และผู้มุ่งหวังที่ตัดสินใจซื้อประกันชีวิตนั้น อาจกล่าวได้ว่าเขาได้ตอบสนองต่อข้อเสนอของตัวแทนประกันชีวิตเท่านั้น ยังไม่ใช่การตอบสนองที่จะก่อให้เกิดสัญญาเพราะในแง่ของสัญญาประกันชีวิตนั้น ตัวแทนประกันชีวิตไม่ใช่ผู้เสนอและผู้มุ่งหวังก็ไม่ใช่ผู้ตอบสนอง เนื่องจากตัวแทนประกันชีวิตเป็นเพียงผู้ซึ่งบริษัทประกันชีวิตมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคล

---

[24] ผู้ที่ประสงค์จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทประกันชีวิตนั้นต่อนายทะเบียนพร้อมหนังสือแสดงความต้องการของบริษัทประกันชีวิตนั้นและต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด ซึ่งตัวแทนประกันชีวิตนั้นมีหน้าที่ในการชักชวนให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต.

เข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทเท่านั้น ดังนั้นการที่ผู้มุ่งหวังตัดสินใจซื้อประกันชีวิตจึงเป็นเพียงการตอบสนองต่อการขายเท่านั้นซึ่งยังไม่สามารถทำให้เกิดสัญญาประกันชีวิตขึ้นได้ ในกรณีที่ผู้มุ่งหวังตัดสินใจซื้อประกันชีวิต บทบาทของเขาต่อการทำสัญญาก็ได้เกิดขึ้น ซึ่งถูกเรียกว่า “ผู้ขอเอาประกัน” และการที่จะขอเอาประกันชีวิตได้นั้นจะต้องประกอบด้วย การกรอกแบบคำขอเอาประกัน (Proposal Forms) ลงลายมือชื่อในแบบคำขอเอาประกัน, การแถลงสุขภาพของตนเองและชำระเบี้ยประกันงวดแรก ดังนั้นแบบคำขอเอาประกันตามปกติจึงถือเป็นคำเสนอ จากนั้นตัวแทนประกันชีวิตจะเป็นผู้รวบรวมคำขอเอาประกัน คำแถลงเกี่ยวกับสุขภาพของผู้เอาประกันและเบี้ยประกันงวดแรกส่งให้แก่บริษัทเพื่อให้บริษัทผู้รับประกันพิจารณา โดยบริษัทในที่นี้ก็จะถูกเรียกว่า “ผู้รับประกัน” ซึ่งจัดเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง หากคำขอเอาประกันของผู้ขอเอาประกันได้รับการตอบสนอง สัญญาประกันก็จะเกิดขึ้นทันที และทันทีที่เกิดสัญญาประกันขึ้นผู้ขอเอาประกันจะถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “ผู้เอาประกัน” ซึ่งผู้เอาประกันสามารถระบุชื่อผู้รับประโยชน์หรือไม่ก็ได้ ดังนั้นสัญญาประกันชีวิตจึงเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้รับประกันกับผู้เอาประกัน แต่มีผู้เกี่ยวข้องกับสัญญาประกัน 3 ฝ่าย คือ ผู้รับประกัน ผู้เอาประกัน และผู้รับประโยชน์ และการประกันชีวิตถือเป็นสัญญาต่างตอบแทน กล่าวคือ ผู้รับประกันตอบแทนผู้เอาประกันโดยการชดใช้จำนวนเงินเอาประกันให้หากเกิดเหตุการณ์ที่สัญญาไว้ และฝ่ายผู้เอาประกันก็ตอบแทนผู้รับประกันด้วยการชำระเบี้ยประกัน[25] อนึ่งในการกรอกแบบคำขอเอาประกันนั้นต้องกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวของผู้เอาประกันโดยแถลงความจริงทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติสุขภาพและการรักษาพยาบาลอย่างถูกต้องครบถ้วนและในกรณีที่ตัวแทนบริษัทผู้รับประกันเป็นผู้กรอกแบบคำขอเอาประกันชีวิตแทนผู้เอาประกัน ผู้เอาประกันต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนลงชื่อในแบบคำขอนั้นด้วย

ในกรณีที่ผู้ขอเอาประกันกรอกแบบคำขอเอาประกันและแถลงข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของตนพร้อมทั้งชำระเบี้ยประกันงวดแรกแล้ว และตัวแทนประกันชีวิตรวบรวมส่งให้แก่บริษัทผู้รับประกัน แต่บริษัทผู้รับประกันเห็นควรรับประกันชีวิตคนละแบบกับที่มีการขอเอาประกันชีวิตจึงเสนอแบบประกันชีวิตแบบใหม่พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขใหม่ จะถือว่าเป็นการไม่รับคำเสนอของผู้เอาประกัน และถือเป็นคำเสนอขึ้นใหม่ ซึ่งหากผู้เอาประกันปฏิเสธไม่รับแบบประกันหรือเงื่อนไขดังกล่าว สัญญาประกันชีวิตก็จะไม่เกิดขึ้น แต่หากผู้เอาประกันตอบสนองโดยการลงนามรับเงื่อนไขตามที่บริษัทประกันเสนอ สัญญาประกันชีวิตก็จะเกิดขึ้นทันที จึงกล่าวได้ว่า สัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นเมื่อมีการสนองรับ

---

[25] จาก *คู่มือตัวแทนประกันชีวิต* (น. 74), โดย สมาคมประกันชีวิตไทย, 2535, กรุงเทพฯ.

2.2.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันชีวิต

สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่ง เป็นสัญญาประเภทผู้รับประกันภัยตกลงไว้ว่าจะใช้เงินจำนวนแน่นอนซึ่งกำหนดไว้ล่วงหน้า หากมีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นตามเงื่อนไขในสัญญาและเมื่อสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาประกันภัย บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 20 หมวด 1 ว่าด้วยบทเบ็ดเสร็จทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 861 ถึงมาตรา 867 จึงต้องนำมาใช้กับสัญญาประกันชีวิตด้วย ซึ่งมาตรา 862 ได้ระบุถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันไว้ 3 ฝ่าย ได้แก่ ผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์ ซึ่งบุคคลแต่ละฝ่ายมีความหมายดังนี้

“มาตรา 862 ตามข้อความในลักษณะนี้

คำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

คำว่า “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย

คำว่า “ผู้รับประโยชน์” ท่านหมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือรับจำนวนเงินใช้ให้

อนึ่ง ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้”

2.2.2.1 ผู้รับประกันภัย (Insurer)

บุคคลผู้ที่จะเข้ามาบริหารความเสี่ยงภัยในฐานะผู้รับประกันภัยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการประกันภัยเป็นอย่างดี และต้องมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะบริหารจัดการได้ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้เอาประกันภัยและสังคม พร้อมทั้งสามารถเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนได้ ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายผู้รับประกันที่มีลักษณะดังกล่าว ภาครัฐจึงได้ตรากฎหมายกำหนดคุณสมบัติของคู่สัญญาฝ่ายผู้รับประกันภัยไว้โดยเฉพาะ[26] ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่า “การประกอบธุรกิจประกันชีวิตจะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดและโดยได้รับใบอนุญาตประกันธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี” ฉะนั้นผู้รับประกันจะต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้องเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้นและต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติ

---

[26] *กฎหมายว่าด้วยประกันภัย* (น. 37). เล่มเดิม.

คณะรัฐมนตรี ดังนั้นถ้ามีการทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันที่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ผลของสัญญาประกันชีวิตก็จะเป็นโมฆะ[27]

2.2.2.2 ผู้เอาประกันภัย

เงื่อนไขแห่งการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตนั้นคือ อาศัยความทรงชีพหรือความมรณะของบุคคล[28] ดังนั้นผู้เอาประกันชีวิตจึงหมายถึงบุคคลธรรมดาตามกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงนิติบุคคลด้วย โดยผู้เอาประกันชีวิต หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะส่งเบี้ยประกันเป็นการตอบแทนการที่ผู้รับประกันภัยตกลงเข้ารับเสี่ยงภัยให้ และเนื่องจากการเข้าทำสัญญาประกันนั้นเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่จะเป็นผู้เอาประกันได้จึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถตามกฎหมายในอันที่จะทำนิติกรรมให้มีผลผูกพันได้ กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะ[29] แล้วตามกฎหมายหากยังเป็นผู้เยาว์อยู่ก็จะต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนหรือในกรณีคนไร้ความสามารถก็จะต้องให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ทำแทน เป็นต้น[30] ในทางปฏิบัติมักจะพบว่าผู้เอาประกันภัยอาจให้บุคคลอื่นชำระเบี้ยประกันภัยแทนให้ แต่การชำระเบี้ยประกันแทนนั้น ถ้าไม่ได้ตกลงให้ผู้ชำระเบี้ยประกันเป็นผู้ร่วมเอาประกันด้วยแล้ว ผู้ชำระเบี้ยประกันย่อมไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้รับประกันและหาอาจเรียกร้องให้ผู้รับประกันชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ไม่[31]

2.2.2.3 ผู้รับประโยชน์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 ผู้รับประโยชน์คือ “บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือรับจำนวนเงินใช้ให้” ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้ เพราะผู้รับประโยชน์เป็นเพียงบุคคลที่ผู้เอาประกันชีวิตกำหนดให้เป็นผู้ได้รับจำนวนเงินใช้ให้จากผู้รับประกันชีวิตตามสัญญาประกันชีวิตที่ทำขึ้น ผู้เอาประกันชีวิตจึงสามารถกำหนดให้ตนเป็นผู้รับประโยชน์หรือจะให้บุคคลอื่นเป็นผู้รับประโยชน์ก็ได้ สำหรับกรณีผู้รับประโยชน์ที่เป็นบุคคลอื่น กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องมีความเกี่ยวข้องหรือต้องมีส่วนได้เสียกับผู้เอาประกันชีวิตแต่อย่างใด จึงเป็นสิทธิของผู้เอาประกันชีวิตที่จะระบุให้บุคคลใดก็ได้เป็น

---

[27] คำพิพากษาฎีกา ที่ 4211-4212/2528.

[28] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง.”

[29] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุยี่สิบปีบริบูรณ์.”

[30] จาก *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 36), โดย ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2551, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

[31] คำพิพากษาฎีกาที่ 2664/2517.

ผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต[32] โดยในกรมธรรม์ 1 ฉบับจะมีผู้รับประโยชน์กี่คนก็ได้ ไม่จำกัดจำนวนและผู้เอาประกันสามารถเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ได้เสมอ เว้นแต่เป็นกรมธรรม์ชนิดเปลี่ยนแปลงผู้รับประโยชน์ไม่ได้ หรือผู้เอาประกันจะไม่ระบุผู้รับประโยชน์ในกรมธรรม์เลยก็ได้เช่นกัน ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างการระบุและไม่ระบุผู้รับประโยชน์ในกรมธรรม์ก็คือ ถ้ากรมธรรม์ไม่ระบุตัวผู้รับประโยชน์ ผลประโยชน์จากกรมธรรม์ฉบับนั้นทั้งหมดจะตกสู่กองมรดกของผู้เอาประกัน ซึ่งเจ้าหนี้ของผู้เอาประกันสามารถเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้เต็มตามจำนวนหนี้ แต่หากกรมธรรม์มีการระบุตัวผู้รับประโยชน์ไว้ เจ้าหนี้ของผู้เอาประกันจะเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้เฉพาะในส่วนของเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันได้ชำระไว้เท่านั้น[33]

2.2.3 ความสมบูรณ์ของสัญญาประกันชีวิต

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้นไซร้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” หมายความว่า การทำประกันชีวิตนั้นบุคคลที่จะเป็นคู่สัญญาในฝ่ายของผู้เอาประกันชีวิตต้องมีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตของผู้ที่ตนเอาประกันไว้ โดยถ้ามีความตายเกิดขึ้นจะทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนมาถึงผู้ที่เอาประกัน เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับตัวบุคคลที่เอาประกันชีวิตไว้ ซึ่งสัญญาประกันชีวิตนั้นมีความมุ่งหมายที่จะช่วยบรรเทาผลร้ายหรือชดเชยความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันโดยการแบ่งเฉลี่ยความเสียหายในระหว่างผู้เอาประกันด้วยกัน หากไม่มีบทบัญญัติว่าผู้เอาประกันต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันไว้ จะทำให้สัญญาประกันกลายเป็นการพนันไป ดังนั้นการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีส่วนได้เสียในการทำประกันชีวิตก็เพื่อป้องกันมิให้เข้าลักษณะเป็นการพนันขันต่อซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยการอาศัยชีวิตของคนอื่นเป็นเครื่องมือในการเสี่ยงโชคและป้องกันมิให้เกิดการฆาตกรรมเพื่อมุ่งหวังเงินที่ทำประกันชีวิต

---

[32] คำพิพากษาฎีกาที่ 2447/2516

[33] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 897 “ถ้าผู้เอาประกันภัยได้เอาประกันภัยไว้โดยกำหนดว่าเมื่อตนถึงซึ่งความมรณะให้ใช้เงินแก่ทายาททั้งหลายของตนโดยมิได้เจาะจงระบุชื่อผู้หนึ่งผู้ใดไว้ไซร้ จำนวนเงินอันจะพึงใช้นั้น ท่านให้ฟังเอาเป็นสินทรัพย์ส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกของผู้เอาประกันภัยซึ่งเจ้าหนี้จะเอาใช้หนี้ได้

ถ้าได้เอาประกันภัยไว้ โดยกำหนดว่าให้ใช้เงินแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ท่านว่าเฉพาะแต่จำนวนเงินเบี้ยประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยได้ส่งไปแล้วเท่านั้นจักเป็นสินทรัพย์ส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกของผู้เอาประกันภัยอันเจ้าหนี้จะเอาใช้หนี้ได้.”

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาส่วนได้เสียของสัญญาประกันชีวิตนั้น แยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

1. การประกันชีวิตของตนเอง ซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณาคือ บุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเองเสมอ ผู้เอาประกันชีวิตย่อมมีสิทธิที่จะกำหนดจำนวนเงินที่ตนต้องการให้ผู้รับประกันชีวิตจ่ายให้กับตนเองหรือผู้รับประโยชน์ไว้ได้โดยไม่จำกัดจำนวน โดยกรณีที่ผู้เอาประกันขอเอาประกันชีวิตตนเองในจำนวนสูง ๆ ผู้รับประกันจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมความสามารถในการชำระเบี้ยประกัน และพฤติการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ประกอบด้วย

2. การประกันชีวิตของบุคคลอื่น ซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณาคือ ผู้ที่จะทำประกันชีวิตบุคคลอื่นได้นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตนเอาประกันชีวิตถึงขนาดมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในชีวิตของบุคคลนั้นด้วย โดยการตายของบุคคลนั้นจะมีผลกับผู้ทำประกันชีวิตให้นั้นได้รับผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินชีวิต ชีวิตความเป็นอยู่หรือเศรษฐกิจของผู้เอาประกันชีวิต[34] โดยส่วนได้เสียในชีวิตของผู้อื่นนั้นอาจพิจารณาจากความสัมพันธ์ทางครอบครัว เช่น บิดามารดาและบุตร ซึ่งกฎหมายได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ต่อกันไว้หลายประการ เช่น บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรและให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์[35] และบุตรก็มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา[36] เป็นต้น ดังนั้นบิดามารดาย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียในชีวิตของบุตรและบุตรก็เป็นผู้มีส่วนได้เสียในชีวิตของบิดามารดาเช่นกัน หรือในกรณีคู่สมรส ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สามีและภรรยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยาและต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน[37] ดังนั้นสามีภรรยาจึงถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในชีวิตซึ่งกันและกัน นอกจากความสัมพันธ์ทางครอบครัวแล้วยังมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจ เช่น นายจ้างลูกจ้าง โดยนายจ้างย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของลูกจ้างเนื่องจากตัวลูกจ้างมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำงานให้แก่นายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน และนายจ้างกับลูกจ้างมีสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ต่อกันตามกฎหมาย ดังนั้นนายจ้างจึงมีส่วนได้เสียในชีวิตของลูกจ้าง[38] เป็นต้น

ผลของการทำสัญญาประกันชีวิตโดยไม่มีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ที่เอาประกันชีวิตคือสัญญาประกันชีวิตนั้นย่อมไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด[39] กล่าวคือ ผู้รับประกันจะเรียกให้

---

[34] *กฎหมายว่าด้วยประกันภัย* (น. 43). เล่มเดิม.

[35] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1564.

[36] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1563.

[37] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1461.

[38] คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2516 (ประชุมใหญ่).

[39] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 863.

ผู้เอาประกันชำระเบี้ยประกันไม่ได้และผู้รับประกันก็ไม่มีหน้าที่จะต้องใช้เงินตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ในกรณีที่ผู้ถูกประกันชีวิตถึงแก่ความตาย

2.2.4 เบี้ยประกันภัยและการกำหนดเบี้ยประกันภัย

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 30 บัญญัติว่า “อัตราเบี้ยประกันภัยที่บริษัทกำหนดต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

อัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนเห็นชอบไว้แล้ว เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้เปลี่ยนอัตรานั้นเสียใหม่ก็ได้ การเปลี่ยนอัตราใหม่ไม่มีผลกระทบกระเทือนกรมธรรม์ประกันภัยที่ได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบไว้ก่อนแล้ว” แสดงให้เห็นว่าบริษัทผู้รับประกันไม่มีโอกาสที่จะกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยได้ตามใจชอบ แต่จำเป็นต้องให้นายทะเบียน (คือ เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมอบหมาย[40]) ให้ความเห็นชอบอัตราเบี้ยประกันภัยที่จะกำหนดขึ้นและอัตราเบี้ยประกันภัยที่จะเปลี่ยนแปลงใหม่ด้วย เพื่อควบคุมและป้องกันมิให้บริษัทผู้รับประกันภัยกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยสูงหรือต่ำเกินไป อันส่งผลเสียหายแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

ในสัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้รับประกันมีองค์ประกอบในการคำนวณเบี้ยประกันภัย ดังนี้ คือ 1. อัตรามรณะ คือ ตัวเลขแสดงอัตราการตายของคนในอายุต่าง ๆ กันซึ่งได้มาจากตารางมรณะที่จัดทำขึ้น (Mortality Table) โดยแยกตามอายุต่าง ๆ เช่น ผู้เอาประกันภัยที่มีอายุ 30 ปี สมมติว่ามีผู้เอาประกันชีวิตจำนวน 10,000 คน จำนวนเงินเอาประกันภัยคนละ 100,000 บาทเท่ากัน จากตารางมรณะบอกว่าผู้เอาประกันที่มีอายุ 30 ปีจะเสียชีวิตปีละ 1 คน ดังนี้ผู้รับประกันจะเรียกเก็บเบี้ยประกันภัยคนละ 10 บาทต่อปี ก็พอเพียงที่จะนำมาจ่ายตามข้อผูกพันแห่งสัญญาได้ 2. อัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ เบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยชำระให้แก่ผู้รับประกันภัย หลังจากหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายในการให้ความคุ้มครองแล้ว ผู้รับประกันภัยจะนำไปลงทุนหาดอกผล หากผลตอบแทนจากการลงทุนมีมากจะทำให้เบี้ยประกันลดลงได้ แต่ถ้าผลตอบแทนจากการลงทุนลดลงย่อมมีผลทำให้เบี้ยประกันภัยต้องปรับสูงขึ้นเพื่อให้มีเงินสำรองเพียงพอที่จะใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์เมื่อมีการเรียกร้องเข้ามา 3. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน คือ เนื่องจากในการดำเนินงานของผู้รับประกันภัยต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการ

---

[40] พระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551, มาตรา 7.

รับประกันชีวิตอันเป็นต้นทุนในการรับประกันภัยซึ่งนักคณิตศาสตร์ประกันชีวิตจะประมาณการและรวมเข้าไปในเบี้ยประกันภัยที่ต้องเรียกเก็บจากผู้เอาประกันภัย[41]

2.2.5 การสิ้นสุดของสัญญาประกันชีวิต[42]

กรมธรรม์ประกันชีวิตอาจสิ้นสุดผลบังคับด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. การเวนคืนกรมธรรม์ (Surrender) คือ ผู้เอาประกันขอเลิกสัญญาต่อบริษัทผู้รับประกัน โดยขอให้บริษัทจ่ายคืนเงินเอาประกันส่วนหนึ่งที่สะสมไว้ ซึ่งเรียกว่า มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ (Surrender Value)

2. กรมธรรม์ครบอายุ (Maturity) กรมธรรม์แบบสะสมทรัพย์ที่บริษัทสัญญาจะจ่ายคืนเงินให้เมื่อสิ้นระยะเวลาของสัญญาและผู้เอาประกันยังมีชีวิตอยู่ สัญญาจะสิ้นสุดผลบังคับลงเมื่อสิ้นระยะเวลาดังกล่าวและผู้เอาประกันได้รับเงินจากบริษัทแล้ว

3. ผู้เอาประกันถึงแก่มรณะ (Death) การประกันชีวิตทุกแบบกำหนดให้บริษัทจ่ายเงินที่เอาประกันไว้แก่ทายาท เมื่อผู้เอาประกันถึงแก่มรณะในระหว่างที่สัญญามีผลบังคับ

4. เมื่อกรมธรรม์สิ้นเวลาของสัญญา (Expiry) ในการประกันแบบชั่วระยะเวลาที่กำหนดเวลาของสัญญาไว้แน่นอน กรมธรรม์จะสิ้นผลบังคับเมื่อระยะเวลาของสัญญาหมดสิ้นลง

5. การขาดชำระเบี้ยประกัน (Lapsation) ในกรณีที่ผู้เอาประกันขาดชำระเบี้ยประกันเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเมื่อจำนวนมูลค่าเงินสดมีไม่พอชำระเบี้ยประกันที่ขาดชำระสัญญาประกันชีวิตก็จะสิ้นผลบังคับลงโดยปริยาย

2.3 กรมธรรม์ประกันชีวิต เงื่อนไขความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันชีวิต สิทธิของผู้ถือ กรมธรรม์ประกันชีวิตและมูลค่าของกรมธรรม์ประกันชีวิต

2.3.1 ลักษณะและความหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิต

กรมธรรม์ประกันชีวิต (Policy) เป็นเอกสารลงลายมือชื่อผู้รับประกัน ซึ่งผู้รับประกันได้จัดทำขึ้นและต้องส่งมอบให้แก่ผู้เอาประกัน กรมธรรม์นั้นต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดไว้และต้องมีข้อความตรงตามสัญญาประกัน

ฉะนั้นกรมธรรม์ประกันชีวิตจึงไม่ใช่สัญญาประกันชีวิต กล่าวคือ สัญญาประกันชีวิตเป็นข้อตกลงระหว่างผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ข้อตกลงนี้เกิดเป็นสัญญาเมื่อมีคำเสนอถูกต้อง

---

[41] จาก *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 128), โดย อำนวย สุภเวชย์, กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

[42] *หลักการประกันชีวิต* (น. 64). เล่มเดิม.

ตรงกับคำสนองตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 365[43], 361[44] โดยไม่จำต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นเป็นแต่เพียงเอกสาร ซึ่งฝ่ายผู้รับประกันจัดทำขึ้นเพราะเหตุที่ได้มีสัญญาประกันชีวิตต่อกัน สัญญาประกันชีวิตมีข้อความว่าอย่างไรก็สุดแล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงกัน เมื่อตกลงได้ความประการใดแล้วต้องนำข้อตกลงนั้นมาปรากฏแสดงไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต[45]

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 วรรคสองบัญญัติว่า “ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นแก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง” จึงถือเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ผู้รับประกันเป็นผู้จัดทำกรมธรรม์ประกันภัยที่มีเนื้อความถูกต้องตามที่ตกลงกันไว้กับผู้เอาประกันและมีหน้าที่ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยนั้นให้แก่ผู้เอาประกันภัยเพื่อยึดถือไว้เป็นหลักฐานอันแสดงว่าได้มีการทำสัญญาประกันภัยขึ้นแล้ว นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 วรรคสาม[46] ยังได้กำหนดถึงรายการต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญที่ต้องมีในกรมธรรม์แต่ละกรมธรรม์ไว้ด้วย ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

---

[43] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 356 “คำเสนอทำแก่บุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า โดยมิได้บ่งระยะเวลาให้ทำคำสนองนั้น เสนอ ณ ที่ใดเวลาใดก็ย่อมจะสนองรับได้แต่ ณ ที่นั้นเวลานั้น ความข้อนี้ให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลคนหนึ่งคำทำเสนอไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งทางโทรศัพท์ด้วย.”

[44] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 361 “อันสัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้นย่อมเกิดเป็นสัญญาขึ้นแต่เวลาเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอ...”

[45] *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 100). เล่มเดิม.

[46] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสาม “กรมธรรม์ประกันภัยต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันภัยและมีรายการดังต่อไปนี้

(1) วัตถุที่เอาประกันภัย

(2) ภัยใดซึ่งผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง

(3) ราคาแห่งมูลประกันภัย ถ้าหากได้กำหนดกันไว้

(4) จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย

(5) จำนวนเบี้ยประกันภัย และวิธีส่งเบี้ยประกันภัย

(6) ถ้าหากสัญญาประกันภัยมีกำหนดเวลา ต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดไว้ด้วย

(7) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกัน

(8) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้เอาประกันภัย

(9) ชื่อของผู้รับประโยชน์ ถ้าจะพึงมี

(10) วันทำสัญญาประกันภัย

(11) สถานที่และวันที่ได้ทำกรมธรรม์ประกันภัย.”

(1) วัตถุที่เอาประกันภัย คือ ชีวิตของผู้เอาประกันหรือชีวิตของผู้ถูกเอาประกัน

(2) ภัยซึ่งผู้รับประกันรับเสี่ยง คือ ความทรงชีพหรือความมรณะของผู้เอาประกันหรือผู้ถูกเอาประกัน

(3) ราคาแห่งมูลประกันภัย ถ้าหากได้กำหนดกันไว้ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องระบุรายการนี้ลงในกรมธรรม์ เพราะราคาแห่งมูลประกันภัยในการประกันชีวิตนั้น ไม่สามารถกำหนดได้เพราะชีวิตของคนเราย่อมไม่อาจกำหนดราคาเป็นเงินได้

(4) จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย คือ เงินจำนวนหนึ่งที่ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ เมื่อมีความมรณะเกิดขึ้นกับผู้ถูกเอาประกันชีวิตหรือเมื่อผู้เอาประกันชีวิตยังมีชีวิตอยู่เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ตามสัญญาประกันชีวิต

(5) จำนวนเบี้ยประกันภัย และวิธีส่งเบี้ยประกันภัย คือ จำนวนเบี้ยประกันที่ฝ่ายผู้เอาประกันต้องชำระให้กับผู้รับประกันตามสัญญาประกันชีวิต โดยวิธีส่งเบี้ยประกันก็จะเป็นไปตามที่ตกลงกันระหว่างคู่สัญญา เช่น ชำระงวดเดียวหรือหลายงวด ชำระเป็นเงินสด ชำระเป็นเช็ค เป็นต้น

(6) ถ้าหากสัญญาประกันภัยมีกำหนดเวลา ต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดไว้ด้วย คือ ต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของกรมธรรม์ไว้ด้วย เพื่อให้ทราบถึงช่วงเวลาที่สัญญาประกันมีผลผูกพันคู่สัญญา

(7) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกันภัย

(8) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้เอาประภัย

(9) ชื่อของผู้รับประโยชน์ ถ้าจะพึงมี คือ อาจมีการระบุชื่อผู้รับประโยชน์หรือไม่ก็ได้

(10) วันทำสัญญาประกันภัย คือ ถือเอาวันที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญาประกันชีวิตซึ่งอาจเป็นวันที่ออกกรมธรรม์หรือก่อนออกกรมธรรม์ก็ได้ ซึ่งวันทำสัญญาประกันมีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ เช่น มีการเสี่ยงภัยในขณะทำสัญญาหรือไม่ และเกี่ยวกับหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงของผู้เอาประกันรวมถึงการรับรู้ความจริงของผู้รับประกัน

(11) สถานที่และวันที่ได้ทำกรมธรรม์ประกันภัย คือ สถานที่ที่ออกกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยซึ่งอาจจะไม่ใช่สถานที่ที่ตกลงทำสัญญาประกันภัยกันก็ได้

2.3.2 เงื่อนไขความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันชีวิต

แม้สัญญาประกันชีวิตนั้นจะเป็นสัญญาที่ผู้รับประกันจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันไว้ ตามมาตรา 895 ว่า “เมื่อใดจะต้องใช้

จำนวนเงินในเหตุมรณะของบุคคลคนหนึ่งคนใด ท่านว่าผู้รับประกันภัยจำต้องใช้เงินนั้นในเมื่อมรณภัยอันนั้นเกิดขึ้น เว้นแต่

(1) บุคคลผู้นั้นได้กระทำอัตวินิบาตด้วยใจสมัครภายในปีหนึ่งนับแต่วันทำสัญญา หรือ

(2) บุคคลผู้นั้นถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา

ในกรณีที่ 2 นี้ ท่านว่าผู้รับประกันภัยจำต้องใช้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือให้แก่ทายาทของผู้นั้น”

โดยบทบัญญัติดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าผู้รับประกันภัยได้รับยกเว้นไม่ต้องใช้เงินตามสัญญาประกันภัย ในกรณีที่ (1) ผู้เอาประกันชีวิตตนเองฆ่าตัวตายภายใน 1 ปี นับแต่วันทำสัญญา ซึ่งกฎหมายบัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันไว้เพราะมีวัตถุประสงค์จะป้องกัน มิให้ทำประกันชีวิตเพื่อประสงค์จะเอาเงินประกันโดยอาจเป็นไปได้ว่าผู้เอาประกันชีวิตตั้งใจจะฆ่าตัวตายอยู่แล้วจึงทำสัญญาประกันชีวิตเพื่อหวังว่าทายาทจะได้รับประโยชน์จากเงินประกันชีวิต กฎหมายจึงลงโทษผู้นั้นด้วยการให้หมดสิทธิได้รับการชดใช้เงินตามสัญญาโดยกำหนดระยะเวลาไว้ 1 ปี ซึ่งหากผู้เอาประกันทำสัญญาประกันเพื่อหวังให้ทายาทของตนได้เงินประกันแล้ว อย่างน้อยก็ต้องรอเวลาถึง 1 ปี ทำให้ผู้เอาประกันได้มีโอกาสในการคิดทบทวนไตร่ตรองได้พอสมควรและกฎหมายก็ยังคำนึงว่าหากถือหลักเกณฑ์นี้โดยไม่จำกัดเวลาไว้บ้างก็อาจผูกมัดผู้เอาประกันจนเกินไป เพราะเมื่อทำสัญญาประกันชีวิตไปนาน ๆ แล้วผู้เอาประกันอาจมีเหตุเกี่ยวกับสภาพจิตใจคิดฆ่าตัวตายและกระทำการฆ่าตัวตายไปจริง ๆ ซึ่งสาเหตุของการฆ่าตัวตายอาจไม่ได้มาจากการหวังเงินประกันตามสัญญาประกันก็ได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริง การที่จะจำกัดสิทธิของผู้เอาประกันถึงขนาดหมดสิทธิได้รับใช้เงินตามสัญญาทั้ง ๆ ที่ผู้เอาประกันอาจส่งเบี้ยประกันมาเป็นเวลานานแล้วก็อาจจะไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันเท่าใดนัก (2) ผู้เอาประกันชีวิตถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา ซึ่งกรณีนี้ไม่ต้องคำนึงถึงระยะเวลาตามข้อ (1) แต่อย่างใดเนื่องจากการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนานั้นย่อมมีความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 289 ไม่ว่าจะกระทำในเวลาใด ๆ ก็ตาม กฎหมายจึงถือเป็นข้อยกเว้นให้ผู้รับประกันไม่ต้องใช้เงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ แต่ต้องใช้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือทายาทของผู้เอาประกันภัย

2.3.3 สิทธิของผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิต

สิทธิของผู้เอาประกันชีวิต

(1) สิทธิในการเรียกร้องให้ผู้รับประกันออกกรมธรรม์ให้ กล่าวคือ เมื่อเกิดสัญญาประกันภัยขึ้นแล้ว ผู้รับประกันย่อมต้องผูกพันในการปฏิบัติตามที่ระบุไว้ ถ้าไม่ปฏิบัติตามถือว่าเป็นการผิดสัญญา และการออกกรมธรรม์ก็เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้รับประกัน[47] ดังนั้นหากผู้รับประกันไม่ออกกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกัน ผู้เอาประกันย่อมมีสิทธิฟ้องร้องผู้รับประกันให้ส่งมอบกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันได้ และกรมธรรม์ที่ออกให้แก่ผู้เอาประกันนั้นต้องมีเนื้อความที่ตรงกับสัญญาประกันที่ได้ทำขึ้น

(2) สิทธิได้รับเงินประกันชีวิต โดยขึ้นอยู่กับประเภทของสัญญาประกันชีวิต เช่น ถ้าเป็นสัญญาประกันชีวิตที่อาศัยความมรณะของบุคคลอื่นเป็นหลักในการใช้เงิน ผู้เอาประกันชีวิตจะมีสิทธิได้รับเงินประกันชีวิตเป็นจำนวนแน่นอนตามที่ตกลงไว้ เมื่อผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายหรือหากเป็นสัญญาประกันชีวิตที่อาศัยความทรงชีพของผู้เอาประกันเองเป็นหลักในการใช้เงิน ผู้เอาประกันชีวิตจะมีสิทธิได้รับเงินประกันชีวิตก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันชีวิตมีชีวิตอยู่จนถึงกำหนดเวลาตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา

(3) สิทธิโอนประโยชน์แห่งสัญญาประกันชีวิตให้บุคคลอื่น[48] คือ ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตระบุให้ตนเองเป็นผู้รับประโยชน์หรือกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตมิได้ระบุตัวผู้รับประโยชน์ไว้ ซึ่งมีผลให้ผู้เอาประกันชีวิตเป็นผู้รับประโยชน์เสียเองในฐานะคู่สัญญา ผู้เอาประกันชีวิตจึงมีสิทธิโอนประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตให้บุคคลอื่นได้ เว้นแต่ผู้เอาประกันชีวิตได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้และผู้เอาประกันชีวิตได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันชีวิตแล้วว่าตนมีเจตนาจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น

(4) สิทธิบอกเลิกสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตเมื่อใดก็ได้ โดยงดไม่ส่งเบี้ยประกันภัยอีกต่อไปก็ถือเป็นการบอกเลิกสัญญาแล้ว ซึ่งถ้าได้ส่งเบี้ยประกันมาระยะหนึ่ง จนกรมธรรม์ประกันชีวิตมีมูลค่าเงินสดเกิดขึ้นแล้ว ผู้เอาประกันชีวิต

---

[47] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง “ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นให้แก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง.”

[48] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 891 “แม้ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันชีวิตย่อมมีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญานั้นให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งได้เว้นแต่จะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันชีวิตแล้วว่าตนจำนงจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น...”

มีสิทธิเลือกที่จะขอรับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย โดยจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ได้ส่งเบี้ยประกัน และจำนวนเบี้ยประกันภัยที่ได้ส่งไปแล้ว ซึ่งโดยปกติเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยจะเป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่าเบี้ยประกันภัยที่ได้ส่งไปแล้ว เนื่องจากผู้รับประกันชีวิตได้หักค่าใช้จ่ายไว้ก่อน

(5) สิทธิการขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ (Paid-up Policy) คือ หากผู้เอาประกันชีวิตไม่ประสงค์จะรับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยทันที ผู้รับประกันชีวิตก็จะออกกรมธรรม์ให้ใหม่แทนกรมธรรม์เดิม โดยจะกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องใช้ลดลงมาให้ได้ส่วนสัมพันธ์กับเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ส่งไปแล้วและถือเสมือนว่าได้เอาประกันชีวิตไว้เท่ากับจำนวนเงินที่กำหนดขึ้นใหม่นี้ ซึ่งโดยปกติจะเป็นจำนวนมากกว่าเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย เพราะผู้รับประกันชีวิตยังมิต้องใช้เงินให้ไปทันที แต่จะต้องใช้เงินให้ต่อเมื่อมีความมรณะภายในกำหนดระยะเวลาตามสัญญาหรือมีความทรงชีพอยู่จนครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญานั้น[49]

(6) สิทธิการขอเปลี่ยนเป็นการประกันภัยขยายระยะเวลา[50] (Extend Term Insurance) คือ การประกันชีวิตประเภทสามัญ นอกจากผู้เอาประกันจะมีสิทธิได้รับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ในกรณีขอเลิกสัญญา หรือมีสิทธิยุติการชำระเบี้ยประกันโดยขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 894 แล้ว ผู้เอาประกันภัยยังมีสิทธิขอเปลี่ยนเป็นการประกันภัยแบบขยายเวลาได้อีกประเภทหนึ่ง สิทธิในประการนี้มิใช่สิทธิที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย แต่เป็นสิทธิที่ระบุไว้ในสัญญากรมธรรม์

การประกันภัยแบบขยายเวลา หมายถึงการที่ผู้เอาประกันภัยแสดงเจตนาไปยังผู้รับประกันภัยขอยุติการชำระเบี้ยประกันภัย โดยขอเอาเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยที่มีอยู่ในขณะนั้นมาคำนวณเป็นเบี้ยประกันภัยชำระครั้งเดียว เพื่อซื้อกรมธรรม์แบบใหม่ คือ แบบชั่วระยะเวลาในจำนวนเงินเอาประกันภัยเท่าเดิม ระยะเวลาที่ขยายออกไปต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาของสัญญาเดิม หากเงินค่าเวนคืนที่นำไปซื้อการประกันแบบชั่วระยะเวลายังมีเหลืออยู่เมื่อครบกำหนดระยะเวลาของสัญญา หากผู้เอาประกันยังคงมีชีวิตอยู่ ผู้รับประกันก็จะคืนเงินส่วนสะสมทรัพย์ที่แท้จริง (Pure Endowment) ให้แก่ผู้เอาประกันภัย แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยถึงแก่มรณะ

---

[49] จาก *คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย* (น. 124), โดย สรพลจ์ สุขทรรศนีย์, 2555, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

[50] จาก *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 134-135), โดย อำนวย ศุภเวชย์, 2551, กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

ภายในระยะเวลาที่ขยายออกไป ผู้รับประกันก็จะใช้เงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ทำไว้แต่แรก

2.3.4 มูลค่าของกรมธรรม์ประกันชีวิต

กรมธรรม์ประกันภัยจะมีมูลค่าของกรมธรรม์ซึ่งกำหนดเป็นจำนวนเงินได้ โดยเฉพาะกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งมีระยะเวลาคุ้มครองตามกรมธรรม์เป็นระยะเวลานาน เช่น 21 ปี หรือ 25 ปี เป็นต้น เมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเงินค่าเบี้ยประกันไปแล้วสักระยะหนึ่ง กรมธรรม์นั้นก็จะมีมูลค่าเกิดขึ้น ได้แก่

1. มูลค่าเงินสด (Cash Value)

มูลค่าเงินสด หมายถึง เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยเป็นระยะเวลาหนึ่งจนกรมธรรม์มีมูลค่าเกิดขึ้น โดยมูลค่านี้เรียกว่า “มูลค่าเงินสด” ถ้าผู้เอาประกันภัยบอกเลิกสัญญาก่อนสัญญาถึงกำหนด ผู้รับประกันภัยจะจ่ายมูลค่าเงินสดคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เงินที่จ่ายคืนนี้เรียกว่า “มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันชีวิต” (Cash Surrender Value หรือ Surrender Value)

ซึ่งจำนวนเงินมูลค่าเงินสดนี้ ผู้เอาประกันอาจพึงใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ขอรับเป็นเงินสด (Cash Surrender Value) วิธีนี้ผู้เอาประกันต้องเลิกสัญญาสละเงินเอาประกันที่จะได้รับในอนาคตเพื่อเอาเงินสดเพียงเล็กน้อยที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะหากผู้เอาประกันเลิกสัญญาเมื่อสัญญามีผลบังคับไม่กี่ปี เพื่อหวังเอาเงินสดไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นนั้นจะผิดหวังเพราะจำนวนเงินมูลค่าเงินสดยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับจำนวนเบี้ยประกันที่ได้จ่ายไปแล้ว อีกประการหนึ่งจะต้องเลิกสัญญาอีกด้วย ทำให้ต้องสูญเสียความคุ้มครองจากการประกันชีวิต อันเป็นสิ่งปรารถนาของผู้เอาประกันแต่แรกทำสัญญา เมื่อเป็นเช่นนี้บริษัทจึงพยายามแนะนำมิให้ผู้เอาประกันเลิกสัญญา เนื่องจากกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นสิ่งที่มีค่ามีประโยชน์ จึงควรรักษาไว้เพื่อให้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์

แต่ถ้าผู้เอาประกันมีหนี้สินใดไว้กับบริษัท บริษัทจะหักหนี้สินนั้นจากมูลค่าเงินสดเสียก่อนที่จะจ่ายคืนแก่ผู้เอาประกัน

(2) กู้เงินจากบริษัทผู้รับประกันโดยเอากรมธรรม์เป็นประกัน (Policy Loans) ในกรณีนี้สัญญาประกันชีวิตยังมีผลบังคับอยู่ตามปกติ แต่ผู้เอาประกันจะสามารถกู้เงินจากบริษัทผู้รับประกันในจำนวนเงินไม่เกินกว่าจำนวนมูลค่าเงินสดที่มีกับบริษัทในขณะที่ขอกู้นั้น

เมื่อผู้เอาประกันมีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนหนึ่งแต่ไม่ประสงค์จะเลิกสัญญาประกันชีวิตเพราะจะทำให้ความคุ้มครองสิ้นสุดลงและความต้องการใช้เงินนี้เป็นการชั่วคราว ฉะนั้นจึงประสงค์ที่จะกู้เงินจากบริษัทประกันชีวิตแทน ซึ่งอาจกระทำได้โดยบริษัทจะให้

ผู้เอาประกันกู้เงินจำนวนหนึ่งจากบริษัทในจำนวนไม่เกินกว่าจำนวนมูลค่าเงินสดที่ผู้เอาประกันมีไว้กับบริษัทในขณะนั้น โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำที่สุด การที่บริษัทคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำเช่นนี้เพราะแท้จริงแล้วการที่ผู้เอาประกันชีวิตกู้เงินนี้ เท่ากับเป็นการยืมเงินของผู้เอาประกันเอง แต่ที่บริษัทต้องคิดดอกเบี้ยก็เพราะบริษัทไม่สามารถนำเงินก้อนนั้นไปลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์แก่บริษัทได้ ในเวลาเดียวกันผู้เอาประกันก็ได้รับความคุ้มครองตามจำนวนเงินที่เอาประกันตามจำนวนเดิม แต่หากผู้เอาประกันชีวิตมีสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น และยังมิได้ชำระหนี้ดังกล่าว บริษัทจะจ่ายเงินให้เท่ากับส่วนแตกต่างระหว่างจำนวนเงินที่เอาประกันกับหนี้สินที่ผู้เอาประกันมีต่อบริษัทรวมดอกเบี้ยจากหนี้ที่ค้างชำระนั้นด้วย เนื่องจากเงินที่ผู้เอาประกันกู้ไปนี้ เป็นเงินของผู้เอาประกันเอง บริษัทจึงไม่ได้กำหนดระยะเวลาชำระหนี้ไว้ แต่หากจำนวนเงินที่กู้บวกดอกเบี้ยค้างชำระในขณะใดรวมกันแล้วเท่ากับจำนวนมูลค่าเงินสด สัญญาจะสิ้นผลบังคับทันที ผู้เอาประกันอาจจะชำระหนี้ด้วยการผ่อนชำระก็ได้และผู้เอาประกันจะใช้สิทธิในการกู้ยืมเงินนี้ได้เมื่อกรมธรรม์มีมูลค่าเงินสดและไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับประโยชน์ก่อน อัตราการกู้ยืมเงินโดยมีกรมธรรม์เป็นประกันหนี้นี้ในต่างประเทศมีอยู่ประมาณ 4-5%

(3) การหักเบี้ยประกันค้างชำระจากมูลค่าเวนคืนเงินสดโดยอัตโนมัติ (Automatic Premium Loans)

ผู้เอาประกันที่ประสบความยุ่งยากในการชำระเบี้ยประกันในบางครั้ง เพราะขาดแคลนเงินหรือไม่สะดวกในการส่งเบี้ยประกันมายังบริษัทแทนที่จะเป็นเหตุให้กรมธรรม์ต้องสิ้นผลบังคับ เพราะการที่ผู้เอาประกันขาดชำระเบี้ยประกันเนื่องจากเหตุดังกล่าว บริษัทอาจสัญญาว่า กรมธรรม์จะมีผลบังคับต่อไปตามเดิม แต่จำนวนมูลค่าเวนคืนเงินสดจะลดลงเท่ากับจำนวนเบี้ยประกันที่ค้างชำระแก่บริษัท รวมทั้งดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นเพราะบริษัทถือว่าจำนวนเบี้ยประกันที่ค้างชำระนี้ก็คือการกู้โดยมีกรมธรรม์เป็นประกัน (Premium Loans) อย่างหนึ่งนั่นเอง ฉะนั้นผู้เอาประกันจึงอาจชำระเบี้ยประกันในส่วนที่ยังค้างชำระอยู่พร้อมด้วยดอกเบี้ย โดยมิต้องแสดงคุณสมบัติที่จะเอาประกันได้หากต้องการให้จำนวนเงินเอาประกันเท่าเดิม และจะใช้สิทธิได้ตราบเท่าที่จำนวนมูลค่าเวนคืนเงินสดนั้นยังมิได้ถูกหักไปหมดสิ้น เพราะเมื่อนั้นสัญญาประกันชีวิตจะสิ้นสุดลงโดยปริยาย ฉะนั้นกรมธรรม์ที่มีข้อกำหนดนี้จะมีผลให้จำนวนเงินมูลค่าเวนคืนเงินสดลดลงตลอดระยะเวลาที่ผู้เอาประกันค้างชำระเบี้ยประกันจนกว่าผู้เอาประกันจะได้แสดงเจตนาขอเลิกสัญญา เมื่อนั้นบริษัทจึงจะหยุดนำเบี้ยประกันที่ค้างชำระหักจากมูลค่าเวนคืนเงินสดอีกต่อไป

2. มูลค่าเงินสำเร็จ (Paid up Value)

มูลค่าเงินสำเร็จ คือ กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องการชำระเบี้ยประกัน (หยุดชำระเบี้ยประกันภัย) แต่ยังคงต้องการความคุ้มครองอยู่ และแจ้งให้บริษัททราบเป็นลายลักษณ์อักษร กรมธรรม์จะถูกสลักหลังบันทึกการขอใช้สิทธิมูลค่าเงินสำเร็จ ซึ่งผลบังคับตามกรมธรรม์ยังคงมีอยู่ โดยผู้เอาประกันภัยไม่ต้องส่งเบี้ยประกันภัยแต่บริษัทจะลดทุนประกันภัยลงมาให้ต่ำกว่าเดิม ซึ่งจะลดลงเท่ากับมูลค่าเงินใช้เงินสำเร็จตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์และสัญญาแนบท้ายต่าง ๆ จะถูกยกเลิกการคุ้มครองทั้งหมด กรณีที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตหรือมีชีวิตอยู่หลังจากที่มีการเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จแล้ว แต่ยังอยู่ในระยะเวลาของสัญญาที่เหลือ บริษัทจะจ่ายมูลค่าเงินสำเร็จตามจำนวน ณ ปีที่ขอเปลี่ยนแปลง หากผู้เอาประกันมีหนี้สินตามกรมธรรม์ บริษัทจะหักหนี้สินออกจากเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ก่อนแล้วจึงนำมาคำนวณมูลค่าใช้เงินสำเร็จ

3. มูลค่าขยายเวลา (Extended Term Value)

มูลค่าขยายเวลา เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะชำระเบี้ยประกันต่อไป จึงนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปสลักหลังขอขยายระยะเวลา ความคุ้มครองตามกรมธรรม์จะเท่าเดิมตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์ ซึ่งระยะเวลาที่ขยายจะไม่เกินระยะเวลาตามกรมธรรม์เดิม ถ้าหากคำนวณระยะเวลาได้นานกว่าระยะเวลาตามกรมธรรม์แล้วจะมีมูลค่าเงินสดคงเหลือ กรณีนี้บริษัทประกันภัยจะต้องคืนให้ผู้เอาประกันภัยเป็นมูลค่าเงินคงเหลือ[51]

2.4 สถานะตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิต

2.4.1 ผลผูกพันระหว่างผู้เอาประกันและผู้รับประกัน

เมื่อผู้รับประกันสนองรับคำเสนอของผู้เอาประกันแล้ว สัญญาประกันชีวิตก็เกิดขึ้นทันที ก่อให้เกิดผลผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ดังนั้นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงต่างมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันดังนี้

สิทธิของผู้รับประกันชีวิต คือ

(1) สิทธิได้รับเบี้ยประกันจากผู้เอาประกันชีวิต

(2) สิทธิบอกล้างสัญญาประกันชีวิตที่เป็นโมฆียะ คือ ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตรู้อยู่แล้ว ละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันชีวิตให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้นหรือบอกปัดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นเท็จ อันเป็นผลให้สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865

---

[51] *กฎหมายว่าด้วยประกันภัย* (น. 91). เล่มเดิม.

วรรคแรก ผู้รับประกันชีวิตจะต้องใช้สิทธิบอกล้างสัญญาประกันชีวิตซึ่งเป็นโมฆียะนั้น ภายใน 1 เดือนนับแต่ผู้รับประกันชีวิตทราบถึงมูลอันจะบอกล้างได้ แต่ต้องไม่เกินกำหนด 5 ปี นับแต่วันทำสัญญาประกันชีวิตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865 วรรคสอง โดยหากมีการบอกล้างสัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้รับประกันชีวิตเพียงแต่คืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือทายาทเท่านั้น[52] ไม่จำต้องคืนเบี้ยประกันภัยทั้งหมดที่ได้รับไว้แต่หากผู้รับประกันชีวิตรู้ข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญนั้นหรือรู้ว่าการแถลงนั้นเป็นเท็จ หรือแม้มิได้รู้แต่ควรจะได้รู้หากใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนแล้ว สัญญาประกันชีวิตนั้นย่อมเป็นอันสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 866 ผู้รับประกันไม่อาจบอกล้างได้ และกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตแถลงอายุคลาดเคลื่อน โดยอายุที่ถูกต้องแท้จริงอยู่นอกขอบจำกัดอัตราตามทางค้าปกติของผู้รับประกันภัย กรณีนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 893 วรรคสอง บัญญัติให้สัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นโมฆียะ เพราะอายุจริงไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ผู้รับประกันภัยจะรับเสี่ยงภัยได้เนื่องจากเป็นวัยที่มีอัตรามรณะสูงเกินไป ซึ่งหากแถลงมาถูกต้อง ผู้รับประกันภัยย่อมจะบอกปัดไม่ยอมทำสัญญาด้วยอยู่แล้ว กฎหมายจึงได้บัญญัติให้สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะ โดยไม่จำต้องพิสูจน์ว่ารู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ และการบอกล้างโมฆียะตามมาตรา 893 นี้ กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือทายาทของเขา ดังเช่นการบอกล้างโมฆียะตามมาตรา 865 จึงต้องถือตามหลักทั่วไป คือคู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ดังนั้นผู้รับประกันภัยต้องคืนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับมาแล้วทั้งหมดให้แก่ผู้เอาประกันภัย แต่หากผู้เอาประกันภัยถึงแก่มรณะไปแล้วก็ให้คืนแก่ทายาทของผู้เอาประกันภัย มิใช่เพียงคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์เท่านั้น[53]

(3) สิทธิลดจำนวนเงินเอาประกันภัยกรณีแถลงอายุคลาดเคลื่อน ซึ่งกฎหมายได้มีบทบัญญัติพิเศษตามมาตรา 893 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อยกเว้นหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865 ว่าแม้ได้มีการแถลงอายุของผู้เอาประกันชีวิตคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องตามความจริง และอายุที่ถูกต้องแท้จริงอยู่ในขอบจำกัดอัตราตามทางค้าปกติของผู้รับประกันภัย เป็นเหตุให้กำหนดเบี้ยประกันภัยไว้ต่ำ ไม่ถึงขนาดทำให้สัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นโมฆียะ แต่เป็นเพียงให้สิทธิผู้รับประกันชีวิตที่จะลดจำนวนเงินอันผู้รับประกันชีวิตจะต้องใช้ลงตามส่วน กล่าวคือ ให้คำนวณใหม่ว่า หากพิจารณาตามอายุที่แท้จริงแล้ว ผู้เอาประกันควรจะได้เงินประกันชีวิตเท่าใด ผู้รับประกันชีวิตก็มีหน้าที่ต้องใช้เพียงนั้น

---

[52] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 892.

[53] *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 139). เล่มเดิม.

หน้าที่ของผู้รับประกันชีวิต

(1) หน้าที่ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิต

(2) หน้าที่ใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต คือ เมื่อผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตตายลงภายในกำหนดระยะเวลาที่ตกลงหรือยังทรงชีพอยู่จนถึงกำหนดระยะเวลาที่สัญญามีผลผูกพันกัน ผู้รับประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องใช้เงินตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้

(3) หน้าที่คืนเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ คือ ผู้รับประกันชีวิตต้องคืนเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือทายาทของผู้เอาประกันชีวิต ในกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 892 เมื่อผู้รับประกันชีวิตบอกล้างโมฆียกรรมตามมาตรา 865 และกรณีตามมาตรา 895 วรรคท้าย เมื่อผู้รับประกันชีวิตได้รับยกเว้นไม่ต้องใช้เงินในเหตุมรณะของผู้เอาประกัน เพราะผู้เอาประกันนั้นถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา

(4) หน้าที่คืนเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันชีวิตหรือออกกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จให้แก่ผู้เอาประกันชีวิต คือ เมื่อผู้เอาประกันชีวิตบอกเลิกสัญญาโดยงดส่งเบี้ยประกัน หลังจากได้ส่งเบี้ยประกันมาจนกรมธรรม์มีมูลค่าเงินสดเกิดขึ้นแล้ว

ส่วนหน้าที่ของผู้เอาประกัน คือ

(1) หน้าที่ส่งเบี้ยประกันภัย คือ การที่ผู้เอาประกันชีวิตตกลงจะส่งใช้เงินเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันชีวิตนั้น ถือเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของการเกิดสัญญาประกันชีวิตและเมื่อได้ทำสัญญาประกันชีวิตแล้วจึงย่อมก่อให้เกิดหนี้หรือหน้าที่ของผู้เอาประกันชีวิตที่จะต้องส่งเงินเบี้ยประกันให้แก่ผู้รับประกันตามจำนวน และวิธีการที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์

(2) หน้าที่เปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อความจริง คือ ในการที่ผู้รับประกันจะตกลงรับประกันชีวิตของผู้เอาประกันชีวิตนั้น ๆ หรือไม่ หรือจะตกลงคิดเบี้ยประกันชีวิตในอัตราเท่าใดนั้น ผู้รับประกันจำเป็นต้องทราบข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับผู้เอาประกันหรือผู้ถูกเอาประกัน ไม่ว่าจะเป็น อายุ อาชีพ หรือประวัติการรักษาสุขภาพ ซึ่งผู้ที่จะทราบข้อมูลเหล่านี้ได้ดีที่สุดก็คือตัวผู้เอาประกันชีวิตหรือตัวผู้ถูกเอาประกันชีวิตนั่นเอง ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อความจริงให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้เอาประกัน โดยผู้เอาประกันมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อความจริงที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับตนเองให้ผู้รับประกันทราบอย่างละเอียดโดยปราศจากการซ่อนเร้นปิดบังใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อความจริงตั้งแต่ระยะเวลาที่ผู้เอาประกันภัยกรอกข้อความต่าง ๆ ลงในคำเสนอขอเอาประกันภัย แล้วเสนอต่อผู้รับประกันภัยเพื่อพิจารณาว่าจะรับประกันภัยหรือไม่ และในระหว่างการพิจารณาของผู้รับประกันภัย หากมีข้อความจริงอันใดที่กระทบถึงความเสี่ยงภัยเกิดขึ้นใหม่ ผู้เอาประกันภัยก็มีหน้าที่ที่ต้องเปิดเผยหรือแถลงข้อความจริง

ให้ผู้รับประกันภัยทราบเพิ่มเติมด้วย แต่เมื่อผู้รับประกันภัยตกลงรับประกันภัยแล้ว ก็ถือว่าหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อความจริงของผู้เอาประกันภัยย่อมสิ้นสุดลง

2.4.2 การโอนสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิต

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 891 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “แม้ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันชีวิตย่อมมีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญานั้นให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งได้เว้นแต่จะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันชีวิตแล้วว่าตนจำนงจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น” ซึ่งหมายความว่าในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ระบุให้ตนเองเป็นผู้รับประโยชน์หรือระบุให้ผู้อื่นเป็นผู้รับประโยชน์ก็ตาม ผู้เอาประกันชีวิตย่อมมีสิทธิโอนประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตให้บุคคลอื่นได้ด้วยการทำตามแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 306 คือต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นไม่สมบูรณ์ และต้องบอกกล่าวการโอนไปยังผู้รับประกันภัยเป็นหนังสือ หรือผู้รับประกันภัยยินยอมในการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นเป็นหนังสือจึงจะใช้ยันผู้รับประกันได้ แต่หากผู้เอาประกันได้ส่งมอบกรมธรรม์นั้นให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันแล้วว่าตนจำนงจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น สิทธิของผู้เอาประกันที่จะโอนประโยชน์ตามสัญญาให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นย่อมหมดไป

2.4.3 การบังคับคดีเหนือสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายล้มละลาย

2.4.3.1 การบังคับคดีเหนือสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ให้แก่บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว แต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติการชำระหนี้นั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดี โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกคำบังคับและนำส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ศาลจะออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้แทนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบแล้ว ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้แทนมาฟังคำพิพากษาเอง ซึ่งในคำบังคับจะต้องกำหนดวิธีการปฏิบัติตามคำพิพากษา รวมทั้งระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ที่ชัดแจ้งเพื่อเป็นการเตือนและให้เวลาแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในการปฏิบัติตามคำพิพากษาได้พอสมควร แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาฝ่าฝืนคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีสำหรับคดีนั้น ต่อมาเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องไปร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี

อีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา[54] ตามรายการที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ระบุไว้ในคำร้องขอนั้น โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา[55] และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาแล้ว จะต้องนำมาขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

วิธีการในการบังคับคดี

1. การยึดทรัพย์สิน คือ การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการตามกฎหมายให้บรรลุผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล(ฎีกาที่ 187/2490)[56] และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 283 บัญญัติว่า "...เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา..." ดังนั้นการยึดทรัพย์สินจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะต้องสืบให้รู้ว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน อยู่ในความครอบครองของใคร แล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องเป็นผู้นำเจ้าพนักงานบังคับคดีออกไปทำการยึด และเจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดให้เฉพาะทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างหรือยืนยันว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น[57] โดยจะยึดให้เพียงเท่าที่จะพอแก่การชำระหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมที่จะต้องใช้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี[58] ซึ่งการยึดทรัพย์สินแบ่งตามประเภทของทรัพย์สินได้ ดังนี้

ก. การยึดอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง ที่ดินและทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินอันมีลักษณะเป็นการถาวร[59] จึงไม่สามารถที่จะนำตัวทรัพย์มาไว้ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดวิธีการยึดอสังหาริมทรัพย์ไว้โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำการยึดโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์นั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตาม

---

[54] จาก *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดี* (น. 72), โดย จรัญ ภักดีธนากุล, 2556, กรุงเทพฯ: พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย).

[55] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 271.

[56] จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง* (น. 148), โดย พิพัฒน์ จักรางกูล, 2546, กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

[57] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 283.

[58] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 284.

[59] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 139.

คำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินผู้มีหน้าที่ทราบ โดยให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์นั้นยังไม่ได้ออกหรือนำมาแสดงไม่ได้ หรือหาไม่พบ ให้ถือว่าการที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินนั้นเป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว และการยึดอสังหาริมทรัพย์นั้นครอบไปถึงเครื่องอุปกรณ์และดอกผลนิตินัยของอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น[60]

ข. การยึดเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง เช่น ยึดสิ่งของ ยึดรถ ยึดทองคำ ซึ่งการยึดเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างเหล่านี้ทำได้โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ หรือมอบเอกสารและสังหาริมทรัพย์ไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือมอบไว้ในอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคลเช่นว่านั้นทราบ กับต้องกระทำให้การยึดนั้นเห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นใดที่สมควร และการยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างนั้นย่อมครอบไปถึงดอกผลแห่งทรัพย์นั้นด้วย[61]

2. การอายัดทรัพย์สิน คือ การสั่งให้บุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี (ฎีกาที่ 187/2490)[62] กล่าวคือ ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือมีสิทธิเรียกให้บุคคลภายนอกส่งมอบสิ่งของแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ เมื่อศาลมีคำสั่งอายัดหรือศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดีว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจอายัดสิทธิเรียกร้อง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีให้มีคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่มีต่อบุคคลภายนอกดังกล่าวได้ ซึ่งคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นต้องมีข้อห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้งดเว้นการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องตั้งแต่ขณะที่ได้ส่งคำสั่งนั้นให้ และมีข้อห้ามบุคคลภายนอกไม่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระหรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลาหรือภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งนั้น[63]

---

[60] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 304.

[61] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 303.

[62] *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง* (น. 178). เล่มเดิม.

[63] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 311.

ผลของการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คือ การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลง ซึ่งสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัดภายหลังที่ได้ทำการอายัดไว้แล้วนั้น หาอาจใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดีก็ตาม[64]

วิธีการบังคับกับสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีต่อบุคคลภายนอกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือเรียกให้ส่งมอบสิ่งของนั้น กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ถ้าบุคคลภายนอกที่ได้รับคำสั่งอายัดทรัพย์ปฏิเสธหรือโต้แย้งหนี้ที่เรียกร้องแก่ตน ศาลอาจทำการไต่สวนและถ้าเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าหนี้ที่เรียกร้องนั้นมีอยู่จริง ศาลก็จะมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามคำสั่งอายัดและถ้ากรณีคำสั่งอายัดทรัพย์นั้นไม่มีการคัดค้านหรือศาลได้มีคำสั่งรับรองคำสั่งอายัดนั้นแล้วและบุคคลภายนอกมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้น และดำเนินการไปเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา[65] และการอายัดสิทธิเรียกร้องแห่งรายได้เป็นคราว ๆ นั้น กฎหมายกำหนดให้รวมตลอดถึงจำนวนเงินซึ่งถึงกำหนดชำระภายหลังการอายัดนั้นด้วย[66]

ประเภทของสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 คือ

(1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราว ๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพ เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัดหรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน (2) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้นหรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นเป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาทหรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

---

[64] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 305 และมาตรา 314.

[65] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 312.

[66] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 313.

(4) เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่นเป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการฌาปนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร

กรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นสิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี เพราะไม่เข้าลักษณะตามข้อยกเว้นตามมาตรา 286 ดังกล่าว ดังนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงสามารถบังคับคดีเอาสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตได้

2.4.3.2 การบังคับคดีเหนือสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตตามกฎหมายล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 นั้นได้แบ่งแยกประเภทของเจ้าหนี้มีประกันและเจ้าหนี้ไม่มีประกันออกจากกันอย่างชัดเจน โดยเจ้าหนี้มีประกัน หมายถึง เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำนำ หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่จะบังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ[67] ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายต่างจากเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ตามกฎหมายแพ่งอาจมีประกันได้ทั้งด้วยบุคคลและด้วยทรัพย์ แต่ตามกฎหมายล้มละลายนั้น เจ้าหนี้มีประกันหมายถึงเจ้าหนี้ที่มีประกันด้วยทรัพย์และจะต้องเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ส่วนสิทธิของเจ้าหนี้ที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินของลูกหนี้นั้นจะต้องเป็นสิทธิในทางจำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ ซึ่งหากเป็นประกันรูปแบบอื่นก็ไม่ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย

ในคดีล้มละลาย เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ยังมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้แต่ต้องปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายล้มละลาย คือ ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ สำหรับเจ้าหนี้มีประกันนั้นมีสิทธิอยู่ 2 ประการ คือ 1) ถือสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ไว้โดยไม่ขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น[68] และ 2) ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายภายใต้เงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ลำดับการชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยนั้น เจ้าหนี้มีประกันจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้เต็มราคาทรัพย์ที่เป็นหลักประกันโดยไม่ต้องแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้อื่น และยังมีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ได้อย่างเจ้าหนี้ไม่มีประกัน

---

[67] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 6.

[68] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 95 “เจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน ซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น.”

2.5 หลักการของกฎหมายว่าด้วยหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์[69]

หลักการของกฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้นั้นมีลักษณะทั่วไป 5 ประการ ดังนี้

1. ทรัพย์สินทุกประเภทของลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างก็ตามต้องสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ กล่าวคือ หลักการพื้นฐานของการนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้นั้นควรจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้นำทรัพย์ที่ตนเองมีอยู่ทุกชนิดมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ไม่ว่าทรัพย์นั้นจะเป็นทรัพย์ที่มีรูปร่างหรือไม่ก็ตามเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายขึ้น

2. ทรัพย์สินของลูกหนี้ทุกประเภทซึ่งลูกหนี้มีกรรมสิทธิ์ในขณะนั้นหรือจะมีกรรมสิทธิ์ในอนาคตก็ต้องสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้[70] กล่าวคือ ทรัพย์ที่ลูกหนี้สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้นั้น นอกจากทรัพย์ที่ลูกหนี้มีกรรมสิทธิ์ในขณะนั้นแล้วยังต้องรวมถึงทรัพย์ที่ลูกหนี้จะได้กรรมสิทธิ์ในอนาคตตามนิติกรรมหรือนิติสัมพันธ์ใด ๆ ตามกฎหมายด้วย

3. ในระหว่างการนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้นั้นลูกหนี้ผู้ให้หลักประกันยังคงสามารถใช้สอยและได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นเหมือนดังเช่นที่เคยใช้สอยหรือได้ประโยชน์ตามปกติทางการค้า[71] กล่าวคือ หลักประกันการชำระหนี้ที่ดีจะต้องไม่จำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการใช้สอยทรัพย์นั้น และต้องไม่ทำให้ลูกหนี้สูญเสียประโยชน์จากการใช้ทรัพย์ในการสร้างรายได้ให้เกิดมีขึ้น

4. เจ้าหนี้ผู้รับทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะผู้ทรงทรัพยสิทธิและเป็นเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์หลักประกัน[72] กล่าวคือ เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันต้องได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ เป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิพิเศษมากกว่าเจ้าหนี้สามัญ ดังนั้นหากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ลูกหนี้ให้เจ้าหนี้ไว้ในขณะก่อหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญรายอื่นที่ทำให้เจ้าหนี้กลายเป็น

---

[69] From *Comparative Law of Security and Guarntees* (pp. 3-9), by Philip R. Wood, 1995, London: Sweet and Maxwell.

[70] From *Legislative Guide on Secured Transactions* (p. 23), by UNCITRAL.

[71] Ibid.

[72] Ibid.

เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้จากหลักประกันดังกล่าวได้ด้วยวิธีขายหลักประกันหรือวิธีอื่นใดโดยทันที ซึ่งสิทธินี้ถือเป็นทรัพยสิทธิ[73]

5. วิธีการบังคับหลักประกันต้องไม่มีความยุ่งยาก ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและทำได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล เว้นแต่จะเข้ากรณีที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น[74] กล่าวคือ การบังคับหลักประกันต้องไม่มีความยุ่งยาก ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ไม่เป็นภาระทั้งแก่รัฐและคู่สัญญา และดำเนินการได้ด้วยความรวดเร็ว อีกทั้งไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่กระบวนการทางศาล เนื่องจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยทางศาลนั้นมีขึ้นตอนและวิธีการที่ต้องใช้เวลามาก ทำให้เสียเวลา และการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้เกิดต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเวลาที่ต้องเสียไป หรือค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

หลักการของกฎหมายว่าด้วยการประกันหนี้ด้วยทรัพย์ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นถือเป็นหลักการประกันการชำระหนี้หนี้ที่ดี ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ด้านลูกหนี้ (Debtor) กล่าวคือ ลูกหนี้เป็นเจ้าของทรัพย์สินจึงควรมีสิทธิทุกประการในทรัพย์สินของตน ไม่ว่าจะเป็นการใช้สอย การจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น อีกทั้งมีสิทธิในการติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลภายนอกที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย[75] นอกจากนี้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินควรที่จะสามารถใช้ทรัพย์สินทุกสิ่งของตนเพื่อนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้โดยไม่ถูกจำกัดด้วยประเภทของทรัพย์ที่จะนำมาเป็นหลักประกันตามกฎหมาย และเมื่อหากนำไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้แล้ว ก็ควรที่จะยังคงมีสิทธิใช้สอยทรัพย์ของตนได้ตามประโยชน์ตามปกติของทรัพย์นั้น เช่น เครื่องจักรสำหรับการผลิตสินค้า หากนำไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้แล้วก็ควรที่จะได้ใช้เครื่องจักรนั้นในการผลิตสินค้าเพื่อหารายได้ต่อไปได้เช่นเดิม

ข. ด้านเจ้าหนี้ (Creditor) กล่าวคือ ตามปกติในการทำสัญญานั้นคู่สัญญาจะมีบุคคลสิทธิ คือสิทธิเหนือบุคคลเฉพาะ อันได้แก่ลูกหนี้ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตน แต่เหตุจูงใจให้เจ้าหนี้ปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้ได้ง่ายขึ้นก็คือการให้สิทธิแก่เจ้าหนี้มากกว่าบุคคลสิทธิ หรือให้ความเชื่อมั่นแก่เจ้าหนี้ได้ว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่ตนแล้ว เจ้าหนี้มีสิทธิในทรัพย์สินบางอย่างของลูกหนี้เหนือกว่าเจ้าหนี้รายอื่น นั่นก็คือการให้หลักประกันการชำระหนี้

---

[73] จาก “การนำวัตถุไม่มีรูปร่างมาเป็นประกันการชำระหนี้,” โดย ผาสุก เจริญเกียรติ, 2548, *บทบัณฑิตย์, 61(1),* น. 173.

[74] *Legislative Guide on Secured Transactions* (p. 21). Op.cit.

[75] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1336.

ด้วยทรัพย์ ทำให้เจ้าหนี้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิหรือมีทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน เพื่อคุ้มครองความเสี่ยงในการเกิดหนี้สูญของเจ้าหนี้พร้อมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เจ้าหนี้ว่าตนจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างแน่นอน

ค. ด้านการบังคับหลักประกัน กล่าวคือ การบังคับหลักประกันต้องเป็นวิธีการที่ง่าย ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน ไม่ควรใช้เวลาในการดำเนินการที่นานจนเกินไป อีกทั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบังคับหลักประกันในอัตราต่ำ เพราะจะเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ลูกหนี้โดยไม่สมควร

2.6 การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์และการกันเงินสำรอง

2.6.1 กรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นทรัพย์สิน

สัญญาประกันชีวิตเป็นนิติกรรมตามกฎหมาย[76] ซึ่งการผูกนิติสัมพันธ์ของผู้รับประกันและผู้เอาประกันดังกล่าวจึงก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องต่อกัน และเนื่องด้วยสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาต่างตอบแทน ดังนั้นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงถือเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน ทำให้ต่างฝ่ายต่างก็มีสิทธิเรียกร้องให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งชำระหนี้ได้ตามสิทธิที่ตนมี เช่น ผู้รับประกันมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้เอาประกันชำระเบี้ยประกันภัยเมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ และผู้เอาประกันมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ตน หรือมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันจ่ายเงินจำนวนหนึ่งตามที่ได้กำหนดไว้ในกรมธรรม์ที่อาศัยความทรงชีพของผู้เอาประกัน และผู้เอาประกันมีอายุครบตามที่ระบุไว้สัญญาประกัน เป็นต้น ดังนั้นกรมธรรม์ประกันชีวิตจึงเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 138[77] ที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ผู้ถือกรมธรรม์ในลักษณะต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น

---

[76] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 149 “นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ.”

[77] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 “ทรัพย์สิน หมายความรวมทั้งทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้.”

2.6.2 แนวคิดและประเภทของกรมธรรม์ประกันชีวิตในการนำมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

แนวคิดในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันมีหน้าที่ต้องชำระเบี้ยประกันซึ่งจะชำระมากน้อยเพียงใด ชำระเป็นรายเดือน 3 เดือน 6 เดือน หรือรายปีและชำระเป็นเวลานานเท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความตกลงของคู่สัญญา โดยหากผู้เอาประกันได้ชำระเบี้ยประกันมาแล้วระยะหนึ่งจนกรมธรรม์มีมูลค่าเงินสดเกิดขึ้น โดยมูลค่าเงินสดนี้จะมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ หากผู้เอาประกันชีวิตได้ชำระเบี้ยประกันมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งจำนวนมูลค่าเงินสดนี้มีการกำหนดไว้แน่นอน ตายตัว ตามตารางมูลค่ากรมธรรม์ของกรมธรรม์ประกันชีวิตในทุกฉบับ ซึ่งตารางมูลค่ากรมธรรม์ดังกล่าว จะแสดงถึงมูลค่าเงินสด มูลค่าเงินสำเร็จ และมูลค่าการขยายเวลา โดยแสดงให้เห็นว่าหากผู้เอาประกันชำระเบี้ยประกันแล้วในแต่ละปี จะมีมูลค่ากรมธรรม์แต่ละแบบเป็นจำนวนเท่าใดและผู้เอาประกันมีสิทธิตามมูลค่ากรมธรรม์แต่ละมูลค่าแตกต่างกันไป

หนึ่งในสิทธิของผู้เอาประกันที่มีต่อมูลค่าเงินสด คือ สิทธิในการกู้ยืมเงิน กล่าวคือเมื่อกรมธรรม์ประกันชีวิตมีผลบังคับ ผู้เอาประกันมีสิทธิขอกู้เงินจากบริษัทผู้รับประกันได้โดยการโอนผลประโยชน์แห่งกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นให้แก่บริษัทผู้รับประกันเป็นการประกันหนี้กู้ยืมและจำนวนเงินที่สามารถขอกู้ยืมจากบริษัทผู้รับประกันได้นั้นจะไม่เกินจำนวนมูลค่าเงินสดที่มีอยู่ในขณะที่ขอกู้ยืมนั้น หักด้วยจำนวนหนี้สินใด ๆ ที่ผู้เอาประกันมีผูกพันอยู่กับบริษัทตามกรมธรรม์ฉบับนั้นและบริษัทจะคิดอัตราดอกเบี้ยตามประกาศของนายทะเบียนซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในกรมธรรม์ประกันชีวิตฉบับนั้น

รูปแบบของกรมธรรม์ประกันชีวิตในการนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

รูปแบบของกรมธรรม์ประกันชีวิตมีทั้งแบบชั่วระยะเวลา แบบตลอดชีพ แบบสะสมทรัพย์ และแบบเงินได้ประจำ ซึ่งกรมธรรม์ประกันชีวิตบางรูปแบบถือเป็นทรัพย์ที่มีมูลค่าโดยพิจารณาจากมูลค่าเงินสดตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิตในแต่ละฉบับ แต่กรมธรรม์ประกันชีวิตบางรูปแบบไม่มีการกำหนดมูลค่าเงินสดไว้ตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์เนื่องจากเป็นกรมธรรม์แบบคุ้มครองชีวิตที่แท้จริง ไม่มีประโยชน์ในแง่ของการสะสมทรัพย์ เช่น กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา เป็นต้น ดังนั้นกรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทนี้จึงไม่ใช่ทรัพย์ที่มีมูลค่าที่จะสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ แต่กรมธรรม์ประกันชีวิตรูปแบบอื่นที่มีมูลค่าเงินสดกำหนดไว้ตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์ฉบับนั้น ๆ ถือทรัพย์ที่มีมูลค่าจึงสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ได้

2.6.3 เหตุผลและความจำเป็นที่ธนาคารพาณิชย์กำหนดให้ลูกหนี้จัดหาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์

หน้าที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ที่ควบคู่กับหน้าที่ระดมเงินทุนก็คือ หน้าที่ที่จะต้องสามารถคืนเงินทุนแก่ผู้ฝากเงินเมื่อมีการทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาตามที่ตกลงกันในจำนวนเท่ากับที่ได้รับฝากเอาไว้ โดยทางด้านเงินฝากประเภทออมทรัพย์ (Savings Deposits) กับเงินฝากประเภทฝากประจำ (fixed Deposits) ธนาคารก็มีหน้าที่จะต้องจ่ายผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากตามเงื่อนไขที่ตกลงกันด้วย ในการที่ธนาคารจะทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้อย่างสมบูรณ์ ธนาคารจะต้องเก็บเงินทุนที่ระดมมาส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรอง (Reserves)

ในเงินทุนส่วนที่เหลือจากเก็บไว้สำรองดังกล่าวประมาณ 70-75% ธนาคารจะนำไปให้กู้ยืมหรือให้สินเชื่อเพื่อหาผลตอบแทนเป็นรายได้ ดอกเบี้ย หรือส่วนลดนำไปจ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินฝากและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่น ๆ ส่วนที่เหลือก็จะเป็นกำไร แต่เงินทุนที่ธนาคารนำไปให้กู้ยืมหรือให้สินเชื่อนั้นจะมีความเสี่ยงทั้งทางด้านของการไม่ได้รับชำระหนี้ กรณีติดค้างดอกเบี้ยและไม่ได้รับชำระดอกเบี้ยเมื่อเกิดหนี้สูญ (Bad Debts) ซึ่งส่งผลในการลดเงินกองทุนและสินทรัพย์และอาจจะรุนแรงถึงขั้นขาดสภาพคล่องด้วย อีกทั้งธนาคารจะต้องรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพ ประสิทธิภาพและความมีชื่อเสียงที่ดี โดยการมีเงินกองทุนที่เพียงพอ การมีสินทรัพย์ที่มีคุณภาพ การมีความคล่องตัวทางด้านการเงิน การมีความสามารถในการทำกำไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงความมั่นคงและความปลอดภัยที่จะให้ประชาชนทั่วไปและวงการธุรกิจมั่นใจว่าเงินที่ได้นำมาฝากไว้กับธนาคารนั้นได้อยู่ในที่ปลอดภัยไม่สูญหายและมีดอกผลที่ควรจะได้ตามระยะเวลาที่ตกลงกัน ดังนั้นเพื่อมีความเสถียรภาพดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์แต่ละธนาคารจึงพยายามจัดโครงสร้างและระบบการบริหารให้มีความคล่องตัวและเป็นระบบที่ดี โดยเฉพาะทางด้านการบริหารสินเชื่อ เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดมีขึ้นให้อยู่ในขอบเขตจำกัดตามความสามารถที่ธนาคารจะเสี่ยงต่อการขาดทุนได้ และการที่จะดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าวนี้ได้ก็จะต้องมีการวิเคราะห์สินเชื่อ ต้องมีการพิจารณาคุณค่าทางเครดิตของผู้กู้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเงินที่อนุมัติให้กู้ยืมหรือให้สินเชื่อแก่บุคคลทั่วไปนั้นจะมีอัตราการเสี่ยงน้อยที่สุด[78]

ในการพิจารณาการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์นั้น เนื่องจากลูกค้าของธนาคารแต่ละรายมีความต้องการสินเชื่อในรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ธนาคารจึงต้องพิจารณาถึงความต้องการของลูกค้าแต่ละรายอย่างรอบคอบและแตกต่างไปตามแต่ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของ

---

[78] จาก *ธนาคารพาณิชย์ใช้มาตรการอะไรในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ* (น. 257), โดย ชนินทร์ พิทยาวิวิธ, 2533, กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊พ.

ลูกค้า ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาของธนาคารก็คือ ธนาคารจะต้องทราบถึงรายละเอียดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะของลูกค้าผู้ขอสินเชื่อ รวมถึงความสามารถในการชำระหนี้ ดังนั้น ก่อนที่ธนาคารจะพิจารณาให้สินเชื่อแก่ลูกค้าก็จะต้องมีการประเมินฐานะของผู้ขอสินเชื่ออย่างรอบคอบก่อน โดยต้องรู้ถึงลักษณะนิสัยของผู้ขอสินเชื่อ ภาวะทางด้านการเงินหรือวัตถุประสงค์ของการใช้เงินของผู้ขอสินเชื่อว่าจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการดำเนินการนั้น ๆ ได้จริงหรือไม่ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับการชำระหนี้คืนจนครบจำนวนพร้อมด้วยดอกเบี้ยเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระตามสัญญา อันเป็นการลดความเสี่ยงของธนาคารที่จะเกิดหนี้สูญ ซึ่งธนาคารจะวิเคราะห์โดยพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ก่อนที่จะตัดสินใจอนุมัติให้กู้ยืม คือ ประวัติของผู้ขอกู้ยืม วัตถุประสงค์ในการขอ ความสามารถในการหารายได้ของผู้ขอ ฐานะทางการเงินในปัจจุบันของผู้ขอ ภาวะทางเศรษฐกิจและการค้า จำนวนเงินที่ขอกู้ และหลักประกัน

แต่แม้ว่าธนาคารจะวิเคราะห์แล้วว่าลูกหนี้มีความสามารถในการชำระคืนสูง การปล่อยกู้โดยไม่มีหลักประกันก็สามารถทำได้ แต่ธนาคารก็ยังคงมีความเสี่ยงสูงอยู่ ดังนั้นธนาคารจึงมักจะเลือกให้สินเชื่อกับผู้ประกอบการที่มีหลักประกัน เนื่องจากมีความเสี่ยงต่ำกว่า เพราะการให้สินเชื่อโดยไม่มีหลักประกันนั้น ธนาคารจะต้องกันสำรองตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 31/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินที่กำหนดให้สถาบันการเงินกันเงินสำรองสำหรับผลต่างของยอดหนี้คงค้างกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้ หรือผลต่างของยอดหนี้คงค้างกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายทรัพย์หลักประกัน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความสามารถในการรองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์

ซึ่งปัจจุบันการให้สินเชื่อตามกฎเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย กรณีลูกหนี้ปกติไม่ผิดนัด ธนาคารต้องกันเงินสำรองร้อยละ 1 คือ ต้องมีเงินร้อยละ 1 กันสำรองไว้สำหรับอนาคตเผื่อลูกหนี้จะผิดนัด ถ้าลูกหนี้ค้างหนี้ คือเริ่มผิดนัดแต่ค้างชำระหนี้ไม่ถึง 3 เดือน เรียกว่า หนี้ที่ควรระมัดระวังเป็นพิเศษ ต้องกันเงินสำรองไว้ร้อยละ 2 แต่ถ้าค้างชำระหนี้เกิน 3 เดือน เรียกว่า หนี้ NPL (Non-Performing Loan) ธนาคารจะต้องกันเงินสำรองไว้ร้อยละ 100 จากยอดหนี้ที่ให้กู้ไปทั้งหมดหักจำนวนหลักประกัน เช่น กู้เงิน 100 บาท หากเป็นการกู้ที่ไม่มีหลักประกัน ธนาคารจะต้องกันเงินสำรองไว้ทั้งหมด คือ 100 บาท แต่หากเป็นการกู้ที่มีหลักประกัน และหลักประกันมีมูลค่า 60 บาท จะเหลือหนี้ที่ไม่มีหลักประกันจำนวน 40 บาท เช่นนี้ธนาคารจะต้องกันเงินสำรองไว้จำนวน 40 บาท เพราะในการกันเงินสำรองสำหรับการปล่อยสินเชื่อที่มีหลักประกันทำได้โดยนำมูลค่าของหลักประกันซึ่งได้ประเมินราคาตามแบบแนวนโยบายการประเมินมูลค่าหลักประกันตามที่ธนาคาร

แห่งประเทศไทยกำหนดมาหักออกจากราคาตามจำนวนหนี้ของลูกหนี้ก่อนการกันเงินสำรองและด้วยเหตุที่ธนาคารจะต้องกันเงินสำรองนี่เอง ทำให้ธนาคารมักจะปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้าที่มีหลักประกันมากว่าลูกค้าที่ไม่มีหลักประกัน

DPU

บทที่ 3
หลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ภายใต้กฎหมายไทยและตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

การนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การจำนองและการจำนำ ซึ่งการจำนองและการจำนำนั้นมีรูปแบบของวิธีการทำสัญญา วิธีการบังคับหลักประกัน และมีข้อจำกัดในการนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันที่แตกต่างกัน จึงต้องศึกษารูปแบบวิธีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีการจำนองและการจำนำว่ามีข้อจำกัดหรือสภาพปัญหาอย่างไร โดยศึกษาเปรียบเทียบกับร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... และกฎหมายต่างประเทศ

3.1 หลักกฎหมายที่นำมาปรับบังคับใช้กับรูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์

3.1.1 รูปแบบสัญญาหลักประกันโดยการนำอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีกฎหมายบัญญัติให้นำมาจดทะเบียนจำนองเป็นประกันการชำระหนี้

ลักษณะของสัญญาจำนอง

1. สัญญาจำนอง คือ การที่บุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้จำนองเอาทรัพย์ไปตราไว้เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์ที่จำนองให้แก่เจ้าหนี้เพื่อยึดถือไว้[79] การจำนองจึงถือว่าเป็นการเอาทรัพย์ไปผูกพัน โดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ไม่ได้ผูกพันด้วยแต่อย่างใด ดังนั้นผู้ที่เอาทรัพย์เข้าผูกพันหรือจำนองนั้นจะเป็นตัวลูกหนี้เองหรือบุคคลคนหนึ่งจะจำนองทรัพย์สินของตนเพื่อประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่นก็ได้ และถ้าบุคคลภายนอก

---

[79] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 วรรคหนึ่ง “อันว่าจำนองนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จำนอง เอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจำนองเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง.”

เอาทรัพย์เข้าผูกพันเป็นประกันการชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้เขาชำระหนี้มิได้ เพราะตัวเขามิได้เข้าผูกพันเป็นหนี้ด้วย ทรัพย์ของเขาเท่านั้นที่เข้าผูกพันประกันหนี้[80]

2. ผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ที่จำนอง[81] และต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ในขณะทำสัญญาจำนองด้วย เพราะการบังคับจำนองอาจจะทำให้ทรัพย์หลุดมือไป ซึ่งเจ้าของทรัพย์เท่านั้นที่จะจำหน่ายจ่ายโอนได้ และหมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของให้ไปทำจำนองด้วย ถ้าผู้จำนองไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่จำนอง หรือไม่ใช่ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจโดยชอบจากเจ้าของ ถือว่าการจำนองนั้นไม่ผูกพันเจ้าของที่แท้จริง แม้ผู้รับจำนองจะรับจำนองไว้โดยสุจริต เสียค่าตอบแทน และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตก็ตาม[82]

หลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 705 ที่ว่าผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนอง มีข้อยกเว้นในบางกรณี คือแม้ว่าผู้จำนองจะไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่จำนอง แต่การจำนองอาจมีผลผูกพันทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินได้ หากว่ามีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้[83]

ก. เจ้าของทรัพย์สินประมาทเลินเล่อปล่อยให้คนอื่นเอาทรัพย์สินของตนไปจำนอง เช่น เจ้าของมอบอำนาจให้ไปจัดการขอแบ่งที่ดินและได้ลงชื่อในใบมอบอำนาจแต่มิได้กรอกข้อความว่ามอบอำนาจไปกระทำการใด ผู้รับมอบอำนาจนำไปกรอกข้อความเป็นมอบอำนาจให้จำนอง ผู้รับจำนองได้รับจำนองโดยสุจริต เสียค่าตอบแทนและจดทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมาย เจ้าของที่ดินจะอ้างความประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้หลุดพ้นจากความรับผิดไม่ได้[84] หรือมอบอำนาจให้ไปจำนองแต่ไม่กรอกจำนวนเงิน ผู้รับมอบอำนาจนำไปกรอกจำนวนเงินสูงกว่าถือว่าผู้มอบอำนาจประมาทเลินเล่อ ต้องรับผิดต่อผู้รับจำนอง

ข. เจ้าของทรัพย์สินมีส่วนรู้เห็นในการจำนอง เป็นกรณีที่มีพฤติการณ์แสดงออกว่าเจ้าของทรัพย์รู้เห็นยินยอมในการจำนองนั้น เช่น จำเลยเป็นผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินมีโฉนด แม้จะฟังว่าเป็นการมีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนในส่วนที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องด้วย จำเลยก็มีฐานะเป็นตัวแทนของผู้ร้องในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดินของผู้ร้อง และผู้ร้องอยู่ในฐานะเป็นตัวการซึ่งมิได้

---

[80] จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (น. 55), โดย ชุมพล จันทราทิพย์, 2548, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[81] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 705.

[82] คำพิพากษาฎีกาที่ 1917/2551.

[83] จาก *หลักกฎหมายค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (น. 82), โดย สุดา (วัชรวัฒนากุล) วิศรุตพิชญ์, 2553, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

[84] คำพิพากษาฎีกาที่ 7906/2544.

เปิดเผยชื่อ เมื่อจำเลยได้นำที่ดินพร้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างไปจำนองไว้แก่โจทก์ การจำนองย่อมมีผลผูกพันกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนของผู้ร้องด้วย ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิที่จะขอให้ปล่อยทรัพย์ดังกล่าวที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้[85]

กรณีเจ้าของรวม ถ้าเจ้าของรวมคนหนึ่งจะทำสัญญาจำนอง ก็สามารถจำนองได้เฉพาะส่วนของตนในทรัพย์สินอันนั้นเท่านั้น โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนอื่น แต่ถ้าจะจำนองที่ดินทั้งแปลงต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนอื่นด้วยทุกคน มิฉะนั้นการจำนองผูกพันเฉพาะส่วนของตน ไม่ผูกพันส่วนของเจ้าของรวมคนอื่น ๆ ด้วย[86]

กรณีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่จำนองอยู่ภายใต้เงื่อนไข คืออาจจะอยู่ภายใต้สิทธิบางประการของบุคคลอื่น เจ้าของจะจำนองโดยปราศจากเงื่อนไขมิได้[87] คำว่าเงื่อนไขนี้ไม่ตรงกับเงื่อนไขซึ่งทำให้นิติกรรมเป็นผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 182 ทีเดียว แต่หมายความว่าเป็นเงื่อนไขอันลิดรอนกรรมสิทธิ์ เช่น ทรัพย์ที่จำนองอยู่ภายใต้ภาระจำยอมที่ผู้อื่นจะเดินผ่านที่ดิน หรืออยู่ภายใต้สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือสิทธิการเช่า เป็นต้น โดยเงื่อนไขนั้นต้องปรากฏอยู่ก่อนจดทะเบียนจำนอง แต่ถ้าเงื่อนไขเกิดขึ้นภายหลังการจดทะเบียนจำนอง หากเป็นทรัพยสิทธิที่เป็นที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้รับจำนองในเวลาบังคับจำนอง ผู้รับจำนองสามารถลบทรัพยสิทธินั้นออกจากทะเบียนได้[88]

3. ผู้รับจำนองมีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่จำนองโดยมิพักต้องพิเคราะห์ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ เพราะจำนองเป็นทรัพยสิทธิผูกพันอยู่กับตัวทรัพย์ที่จำนอง ดังนั้นแม้ทรัพย์นั้นจะถูกโอนไปเป็นของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยผลแห่งสัญญา เช่น ซื้อขาย หรือโดยผลแห่งกฎหมาย เช่น การรับมรดก ก็ไม่ทำให้สิทธิของผู้รับจำนองเสียไป ผู้รับจำนองยังคงติดตามบังคับจำนองได้ตามสิทธิของตนและผู้รับจำนองมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญคนอื่น ๆ แต่ถ้าสิทธิของผู้รับจำนองโต้แย้งกับสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิอื่นในทรัพย์นั้น สิทธิของเจ้าหนี้บุริมสิทธิอาจใหญ่กว่าสิทธิของเจ้าหนี้จำนอง ทำให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิสามารถได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้จำนอง[89]

---

[85] คำพิพากษาฎีกาที่ 3409/2525.

[86] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1361.

[87] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 706.

[88] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 722.

[89] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 287 “บุริมสิทธิใดได้จดลงทะเบียนแล้วตามบทบัญญัติแห่งมาตราทั้งสองข้างบนนี้ บุริมสิทธินั้นท่านว่าอาจจะใช้ได้ก่อนสิทธิจำนอง.”

ทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนองได้ ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ไม่ว่าประเภทใด ๆ และสังหาริมทรัพย์บางชนิดที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย คือ

(1) เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป

(2) แพ

(3) สัตว์พาหนะ

(4) สังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ

ซึ่งสังหาริมทรัพย์ตาม (1) ถึง (3) เป็นทรัพย์ที่เวลาทำสัญญาซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และทรัพย์ตาม (4) นั้นในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 อนุญาตให้สามารถจำนองเครื่องจักรที่ได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักรตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว และมีพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิ์ทางทะเล พ.ศ. 2537 กำหนดห้ามจำนำเรือที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ และให้ใช้วิธีการจำนองเรือ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 อนุญาตให้จำนองสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพาณิชยกรรมหรือเพื่อการอุตสาหกรรมที่มีการจดทะเบียนการเช่าระยะยาวได้ด้วย แต่สำหรับสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วไม่สามารถจำนองได้ แม้ว่าสังหาริมทรัพย์บางอย่างจะเป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียนอย่างเช่นอาวุธปืน เป็นต้น เพราะทะเบียนเหล่านี้ไม่ใช่ทะเบียนที่มีลักษณะของทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์โดยตรง เพียงจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างโดยเฉพาะของทางราชการเท่านั้น[90]

กรณีทรัพย์สิ่งเดียวจำนองประกันหนี้หลายราย สิทธิของผู้รับจำนองทั้งหลายที่มีอยู่เหนือทรัพย์ที่จำนองนั้น คือ ผู้รับจำนองก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับจำนองรายหลัง ซึ่งการพิจารณาว่าใครเป็นผู้รับจำนองก่อนหรือหลังนั้นสามารถดูจากวันเวลาที่จดทะเบียนจำนองตามที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนของทรัพย์นั้น

รูปแบบของสัญญาจำนอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 714 บัญญัติว่า “อันสัญญาจำนองนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่” ซึ่งถือเป็นแบบของการทำสัญญาจำนองที่กฎหมายกำหนด หากมีการทำสัญญาจำนองเป็นหนังสือ แต่ไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ถือว่าเป็นโมฆะ[91] นอกจากนี้การจดทะเบียนจำนองต้องมีรายการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบังคับไว้ คือ ต้องระบุทรัพย์สินที่จำนอง[92] เช่น จำนองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิเป็นโฉนดที่ดิน ก็ต้องระบุเลขที่โฉนด เลขที่ดิน หน้าสำรวจ พร้อมทั้งระบุว่าที่ดินดังกล่าวตั้งอยู่ที่

---

[90] *หลักกฎหมายค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (น. 80). เล่มเดิม.

[91] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 152.

[92] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 704.

ตำบลใด อำเภอใด จังหวัดใด มีเนื้อที่เท่าใดและมีชื่อใครเป็นเจ้าของ หรือกรณีจำนองโค กระบือ ก็ควรจะบอกลักษณะของโค กระบือ ตำหนิรูปพรรณ ชื่อเจ้าของ พร้อมทั้งแสดงตั๋วรูปพรรณ เป็นต้น นอกจากนี้สัญญาจำนองยังต้องระบุจำนวนเงินที่จำนองเป็นเรือนเงินไทยแน่นอนตรงตัวหรือขั้นสูงสุด[93] ทั้งนี้ก็เพราะว่าทรัพย์ที่จำนองส่วนมาก ได้แก่ ที่ดิน บ้านเรือน ซึ่งผู้ที่ได้ติดต่อซื้อขายหรือรับจำนองย่อมรู้ราคาอยู่ หรือย่อมประมาณราคาได้ การระบุจำนวนเงินไว้ในสัญญาจำนองก็เพื่อให้บุคคลภายนอกเหล่านั้นจะได้รู้ว่าทรัพย์อันนั้นติดภาระจำนองหรือมีหนี้ผูกพันอยู่เป็นจำนวนเท่าใดแน่

3.1.2 รูปแบบสัญญาหลักประกันโดยการนำสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิตามตราสารมาจำนำเป็นประกันการชำระหนี้

ลักษณะของสัญญาจำนำ

1. สัญญาจำนำ คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้[94] ดังนั้นการจำนำเป็นการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์อย่างหนึ่ง ซึ่งทำได้โดยการส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำ ถ้าไม่มีการส่งมอบก็ไม่เป็นจำนำ[95] การส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำจึงเป็นสาระสำคัญของสัญญาจำนำ และถือเป็นแบบของสัญญาจำนำด้วย หากมีการทำสัญญาจำนำเป็นหนังสือแต่ไม่ได้ส่งมอบทรัพย์สิน สัญญาจำนำนั้นก็หามีผลประการใดไม่ และในการส่งมอบทรัพย์เป็นจำนำต้องเป็นการส่งมอบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้[96] ซึ่งโดยปกติจะส่งมอบทรัพย์ที่จำนำให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้รับจำนำ โดยวิธีการส่งมอบโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ กล่าวคือ มีการกระทำด้วยวิธีการใด ๆ ให้ทรัพย์จำนำนั้นอยู่ในครอบครองของเจ้าหนี้ผู้รับจำนำ เช่น จำนำรถยนต์ก็อาจส่งมอบกุญแจให้ไปเอารถยนต์นั้น หรือจำนำเครื่องเพชรที่อยู่ในตู้นิรภัยอาจส่งมอบด้วยการมอบกุญแจตู้นิรภัยนั้น เป็นต้น ในบางกรณีคู่สัญญาอาจตกลงกันให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์ที่จำนำไว้ก็ได้[97] หากมีการตกลงกันเช่นนี้ การส่งมอบทรัพย์ที่จำนำอาจส่งมอบให้แก่บุคคลภายนอกผู้มีอำนาจรับมอบ และดูแลรักษาทรัพย์ที่จำนำก็ได้

2. ผู้จำนำจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ที่จำนำ กล่าวคือ ผู้จำนำทรัพย์เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้จะเป็นตัวลูกหนี้เองหรือบุคคลภายนอกก็ได้ แต่ต้องเป็นเจ้าของในทรัพย์นั้น ซึ่ง

---

[93] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 708.

[94] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 747.

[95] คำพิพากษาฎีกาที่ 4278/2534.

[96] คำพิพากษาฎีกาที่ 2178/2518.

[97] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 749.

แม้บทบัญญัติเรื่องจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่ได้บัญญัติให้ผู้จำนำต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ที่ไว้อย่างชัดเจน แต่โดยหลักของการประกันหนี้แล้ว หากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับเอาจากทรัพย์ได้โดยการขายทอดตลาด ดังนั้นผู้จำนำจึงต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นในขณะทำสัญญาจำนำด้วย หากนำเอาทรัพย์ของบุคคลอื่นมาจำนำประกันหนี้ โดยที่เจ้าของที่แท้จริงมิได้ยินยอมด้วย เจ้าของทรัพย์มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์นั้นคืนได้[98] ตามหลักกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่มีข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505 มาตรา 24 กล่าวคือ ถ้าผู้จำนำไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริงของทรัพย์ที่นำมาจำนำ โรงรับจำนำไม่จำต้องคืนทรัพย์ให้แก่เจ้าของเว้นแต่เจ้าของทรัพย์จะไถ่ถอนจำนำ แต่เจ้าของทรัพย์ที่จำนำจะเรียกทรัพย์ที่จำนำคืนได้โดยไม่ต้องไถ่ถอนจำนำ ในกรณีต่อไปนี้

ก. โรงรับจำนำได้รับจำนำทรัพย์หรือสิ่งของที่เจ้าของทรัพย์ได้ไปแจ้งความว่าทรัพย์ของเขาหายไป และเจ้าพนักงานตำรวจได้แจ้งรูปพรรณของ ๆ ที่หายให้โรงรับจำนำทราบก่อนการรับจำนำ

ข. โรงรับจำนำได้รับจำนำทรัพย์ไว้โดยมีเหตุอันสงสัยว่าทรัพย์ที่จำนำนั้นเป็นของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด

3. สัญญาจำนำไม่จำต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ เจ้าหนี้ผู้รับจำนำก็มีสิทธิบังคับจำนำเอาจากตัวทรัพย์ที่จำนำได้ และผู้รับจำนำมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์ที่จำนำได้ก่อนเจ้าหนี้สามัญคนอื่น รวมทั้งเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิบางรายด้วย[99]

ทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนำได้ มีแต่เฉพาะสังหาริมทรัพย์เท่านั้น ซึ่งสังหาริมทรัพย์หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย[100] ทรัพย์ที่จำนำเป็นประกันหนี้รวมทั้งอุปกรณ์แห่งหนี้ด้วย[101] ได้แก่ (1) ดอกเบี้ย (2) ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้ (3) ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนำ (4) ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งจำนำ และ (5) ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่ความชำรุดบกพร่องแห่งทรัพย์สินจำนำซึ่งไม่เห็นประจักษ์

จำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร กล่าวคือ การจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารสามารถทำได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ สิทธิซึ่งมีตราสารตามมาตรา 750 เช่น ใบฝากของในคลังสินค้า ใบตราส่ง เป็นต้น ซึ่งสามารถจำนำได้โดยส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับจำนำและ

---

[98] คำพิพากษาฎีกาที่ 449/2519.

[99] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 282.

[100] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 140.

[101] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 748.

บอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจำนำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธิ[102] การจำนำตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่ง ตามมาตรา 751 เช่น ตั๋วแลกเงิน หรือเช็คที่ผู้ทรงตราสารมีสิทธิที่จะสลักหลังโอนต่อไปได้ ซึ่งการจำนำตราสารชนิดนี้ไม่ต้องมีการบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ตามตราสาร เพียงแต่สลักหลังตราสารนั้นให้ปรากฏเป็นจำนำเท่านั้น หากมิได้สลักหลังตราสาร จะยกเอาเป็นข้ออ้างขึ้นต่อสู้กับบุคคลภายนอกว่าตนเป็นผู้รับจำนำไม่ได้[103] การจำนำตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามตามมาตรา 752 ซึ่งตัวอย่างของตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามและจะโอนกันด้วยสลักหลังไม่ได้ เช่น ตั๋วแลกเงินที่มีข้อกำหนดห้ามโอน เป็นต้น และการจำนำทำได้โดยการจดข้อความแสดงการจำนำไว้ในตราสารนั้น และบอกกล่าวการจำนำให้แก่ลูกหนี้แห่งสิทธิทราบ หากมิได้มีการบอกกล่าวการจำนำให้แก่ลูกหนี้แห่งสิทธิตราสารนั้นทราบ ผู้รับจำนำจะยกเรื่องจำนำยันลูกหนี้แห่งตราสารหรือยันกับบุคคลภายนอกไม่ได้[104] และการจำนำใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ ตามมาตรา 753[105] ถ้าใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้มีชื่อผู้ถือระบุอยู่ ในการจำนำผู้จำนำต้องมอบใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ให้แก่ผู้รับจำนำและต้องจดทะเบียนการจำนำนั้นลงไว้ในสมุดทะเบียนของบริษัทให้ถูกต้องตามบทบัญญัติทั้งหลายเกี่ยวกับบริษัทในลักษณะ 22 ว่าด้วยการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้ ถ้ามิได้ทำดังกล่าวนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับบริษัทหรือบุคคลภายนอกหาได้ไม่ แต่ถ้าเป็นหุ้นที่ออกให้แก่ผู้ถือก็จำนำกันได้โดยแต่เพียงส่งมอบอย่างเดียว[106]

---

[102] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750 “ถ้าทรัพย์สินที่จำนำเป็นสิทธิซึ่งมีตราสารและมิได้ส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจำนำ ทั้งมิได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจำนำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยไซร้ ท่านว่าการจำนำย่อมเป็นโมฆะ.”

[103] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 751 “ถ้าจำนำตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่ง ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้สลักหลังไว้ที่ตราสารให้ปรากฏการจำนำเช่นนั้น

อนึ่ง ในการนี้ ไม่จำต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้แห่งตราสาร.”

[104] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 752 “ถ้าจำนำตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนาม และจะโอนกันด้วยสลักหลังไม่ได้ ท่านว่าต้องจดข้อความแสดงการจำนำไว้ให้ปรากฏในตราสารนั้นเอง และท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งตราสารหรือบุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้บอกกล่าวการจำนำนั้นให้ทราบถึงลูกหนี้แห่งตราสาร.”

[105] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 753 “ถ้าจำนำใบหุ้น หรือใบหุ้นกู้ชนิดระบุชื่อ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บริษัท หรือบุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้จดลงทะเบียนการจำนำนั้นไว้ในสมุดของบริษัทตามบทบัญญัติทั้งหลายในลักษณะ 22 ว่าด้วยการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้.”

[106] *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (น. 154). เล่มเดิม.

3.1.3 รูปแบบการจัดทำข้อตกลงในการนำทรัพย์มาเป็นประกันการชำระหนี้ในรูปแบบอื่นที่มิใช่การจำนองหรือการจำนำ

นอกจากการประกันหนี้ด้วยทรัพย์ตามหลักการจำนองและการจำนำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในทางปฏิบัติของคู่สัญญายังมีรูปแบบการจัดทำข้อตกลงในการนำทรัพย์มาเป็นประกันการชำระหนี้ในรูปแบบอื่นที่มิใช่การจำนองหรือการจำนำ ได้แก่

1. สัญญาขายฝาก คือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อโดยมีข้อตกลงกันว่าผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์นั้นคืนได้[107] สัญญาขายฝากมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือสัญญาขายฝากเป็นสัญญาซื้อขายและผู้ซื้อฝากกับผู้ขายฝากได้ทำการตกลงกันไว้ว่าผู้ขายฝากสามารถที่จะไถ่ทรัพย์ที่ขายฝากไว้คืนอนาคต ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากจะตกเป็นของผู้ซื้อ ดังนั้นผู้ขายฝากจะต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากเสมอ การขายฝากทรัพย์ที่ผู้ขายฝากมิใช่เจ้าของจึงไม่อาจทำได้ และการขายฝากทรัพย์สินในอนาคตย่อมไม่อาจทำได้ดุจกัน อีกทั้งสัญญาขายฝากมีเงื่อนไขให้ผู้ขายฝากไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้ สัญญาขายฝากทรัพย์ใช้ไปสิ้นไปย่อมไม่อาจกระทำได้เช่นกัน ส่วนการไถ่ทรัพย์สินถือเป็นสิทธิของผู้ขายอันผู้ขายจะใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้ ผู้ขายมิได้มีหน้าที่แต่ประการใด[108]

2. สัญญาซื้อขายแบบมีเงื่อนไข ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ไม่โอนไปจนกว่าจะมีการชำระราคาครบถ้วน ซึ่งความจริงแล้วก็คือการซื้อขายอย่างหนึ่งที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงให้ผู้ซื้อไม่ต้องชำระราคาทั้งหมดทันที แต่ค่อย ๆ ผ่อนชำระไป ปกติมักกำหนดเป็นงวด ๆ แต่ละงวดอาจคำนวณเป็นรายเดือนก็ได้โดยผู้ขาย เมื่อผู้ซื้อชำระราคาไม่ครบผู้ขายก็มักจะตกลงกับผู้ซื้อไว้แต่แรกว่าผู้ซื้อจะยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อจนกว่าจะชำระราคาครบ ราคาที่กำหนดเป็นราคาที่รวมดอกเบี้ยกำไร หรือความเสี่ยงในการเสียทรัพย์สินไว้ด้วย จึงสูงกว่าราคาของการซื้อขายทรัพย์สินประเภทเดียวกันในท้องตลาด สัญญาซื้อขายแบบนี้อาจเป็นไปได้ว่าคู่สัญญาตกลงกันให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์โอนไปทันทีก็ได้ หรือหากไม่ได้ตกลงกัน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์จะโอนไปต่อเมื่อได้เป็นไปตามเงื่อนไข เช่น ผู้ซื้อชำระราคาครบถ้วน หรือถึงกำหนดเงื่อนเวลานั้น[109] การชำระเป็นงวด ๆ เป็นเพียงวิธีการในการปฏิบัติการชำระหนี้ของผู้ซื้อในการชำระราคาเท่านั้น ผลทางทรัพย์ของการขายอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่ผู้ซื้อต้องชำระราคาครบถ้วน ส่วนผลประการอื่นนั้นเกิดขึ้นทันทีที่ทำสัญญา

---

[107] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 491.

[108] จาก *คำอธิบายกฎหมาย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* (น. 274), โดย ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, 2552, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

[109] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 458.

ซื้อขาย ไม่ว่าจะเป็นการส่งมอบทรัพย์ของผู้ขาย การได้ใช้และการได้ครอบครองทรัพย์ของผู้ซื้อ จึงเกิดปัญหาในการที่ผู้ซื้อของเงินผ่อนมักจะถูกผู้ขายเอาเปรียบ[110]

3. ลีสซิ่ง เป็นสัญญาชนิดหนึ่งที่มีกำเนิดมาจากประเทศแองโกลแซกซอน ซึ่งเริ่มจากช่วงแรกของปี 1970 เป็นสัญญาที่แพร่หลายอย่างมากในทางธุรกิจ เนื่องจากเป็นสัญญาที่มีเป้าหมายให้ผู้ประกอบการทางธุรกิจสามารถใช้ทรัพย์ที่ตนต้องการได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เงินของตนเองไปลงซื้อและให้หลักประกันต่อผู้ลงทุน ซึ่งลีสซิ่งแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้[111]

ก. การเช่าทางการเงิน (Financial Lease) เป็นสัญญาที่ผู้ให้เช่า คือ บริษัทเงินทุนสนับสนุนทางการเงินให้แก่ผู้เช่าโดยหาผู้จำหน่ายสินค้าประเภททุนมาให้ผู้เช่าเลือกและจัดซื้อมาให้ผู้เช่าซึ่งคือผู้ประกอบการได้ใช้ประโยชน์ชั่วระยะเวลาที่กำหนด โดยผู้ประกอบการชำระราคาค่าเช่าเป็นระยะ ๆ เมื่อครบระยะเวลาเช่าตามสัญญา ผู้ประกอบการมีสิทธิเลือกว่าจะซื้อทรัพย์ชิ้นนี้หรือไม่ก็ได้ ถ้าเลือกที่จะซื้อก็ต้องชำระราคาส่วนที่เหลือที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว

ข. การเช่าดำเนินงาน (Operation Lease) เป็นสัญญาที่ผู้ให้เช่า ให้เช่าทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานหลาย ๆ อย่างเกี่ยวเนื่องกันโดยให้ผู้เช่ามีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้และบอกเลิกสัญญาได้เมื่อไม่มีความจำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินนั้นต่อไป เป็นลักษณะการเช่าที่ผู้เช่าไม่มุ่งหวังกรรมสิทธิ์

ค. การเช่าแบบขายแล้วเช่าคืน (Lease Back) เป็นสัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์ขายทรัพย์ของตนเองให้แก่บริษัทลีสซิ่ง โดยบริษัทลีสซิ่งชำระราคาทรัพย์แล้ว พร้อม ๆ กันนั้นก็นำทรัพย์นั้นเองให้ผู้ขายได้ใช้ประโยชน์ ผู้ขายก็จะกลายเป็นผู้ใช้ทรัพย์ แต่นิติสัมพันธ์แบบนี้ผู้ให้เช่าไม่มีความผูกพันหรือหนี้ใด ๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์ ลีสซิ่งทำได้โดยหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เป็นสัญญาไม่มีชื่อที่มีวัตถุประสงค์ของสัญญา มีองค์ประกอบเฉพาะและมีกรอบในทางกฎหมายของตนเองตามความประสงค์ของคู่สัญญาเมื่อไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วย่อมทำได้เสมอ

4. ทรัสต์รีซีท (Trust Receipt) ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการที่ธนาคารให้สินเชื่ออย่างหนึ่งแก่ลูกหนี้ เช่น ลูกค้าต้องการซื้อสินค้าจากต่างประเทศแต่ไม่มีเงินชำระค่าสินค้า ดังนั้นในการสั่งซื้อลูกค้าจึงได้ทำการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตกับธนาคาร เมื่อมีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว ต่อมาหากสินค้าจากต่างประเทศมาถึงและลูกค้าได้รับแจ้งจากธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออกเครดิตให้นำเงินไปชำระค่าสินค้าและค่าธรรมเนียม แต่ลูกค้าไม่มีเงินชำระ ลูกค้าจึงมาติดต่อขอทำสัญญาทรัสต์รีซีท

---

[110] *คำอธิบายกฎหมาย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* (น. 258). เล่มเดิม.

[111] แหล่งเดิม.

กับธนาคารโดยมีข้อตกลงว่าลูกค้าจะรับสินค้าจากท่าเรือแล้วนำไปเข้าคลังสินค้าไว้ในนามของธนาคารโดยให้ธนาคารเป็นผู้ทรงสิทธิในสินค้าเหล่านั้น การที่ลูกค้าจะนำสินค้าออกจากคลังสินค้าแต่ละครั้งต้องได้รับความยินยอมจากธนาคาร และลูกค้ารับรองว่าจะนำเงินที่ได้รับจากการขายสินค้ามาชำระให้ธนาคารตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ อีกทั้งลูกค้าจะต้องทำการประกันภัยสินค้าโดยกำหนดให้ธนาคารเป็นผู้รับประโยชน์อีกด้วย[112]

5. การมอบใบทะเบียนกรรมสิทธิ์เป็นประกันการชำระหนี้ เนื่องจากทรัพย์บางประเภทเป็นทรัพย์ที่มีทะเบียนกรรมสิทธิ์แสดงความเป็นเจ้าของในทรัพย์นั้น แต่การนำทรัพย์ดังกล่าวไปจำนองหรือจำนำตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อาจมีข้อขัดข้อง หรือไม่สะดวกแก่คู่สัญญา เช่น ต้องการกู้ยืมเงินเพียงชั่วคราวจึงไม่ต้องการเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนจำนองหรือกรณีจำนำ ลูกหนี้ยังคงต้องการใช้ทรัพย์นั้นเพื่อหารายได้ เป็นต้น ในทางปฏิบัติจึงมีการนำใบทะเบียนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมามอบไว้เป็นประกันการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ คู่มือทะเบียนรถ เป็นต้น

3.2 สภาพปัญหาและแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับความสมบูรณ์และผลบังคับของสัญญาหลักประกันด้วยทรัพย์

1. สภาพปัญหาและแนววินิจฉัยของศาลฎีกากรณีรูปแบบสัญญาหลักประกันโดยการนำอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีกฎหมายบัญญัติให้นำมาจดทะเบียนจำนองเป็นประกันการชำระหนี้

ก. ผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ที่จำนอง เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 705 กำหนดว่าผู้นำทรัพย์ไปจำนองเป็นหลักประกันการชำระหนี้จะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ในขณะทำสัญญาจำนองเท่านั้น จึงเป็นการปิดกั้นโอกาสในการเข้าหาแหล่งเงินทุนของบุคคลผู้ซึ่งจะเป็นเจ้าของทรัพย์ในอนาคต เช่น กรณีการเช่าซื้อ ที่ผู้เช่าซื้อชำระราคาให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อจนใกล้จะครบจำนวนตามที่กำหนดไว้แล้ว ก็ไม่อาจนำทรัพย์ที่จนอาจได้กรรมสิทธิ์ในอนาคตมาจำนองเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 503/2504 ผู้เช่าซื้อเอาเครื่องยนต์โรงสี จำนองไว้ในขณะที่ยังผ่อนส่งชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบนั้น เป็นการจำนองที่ฝ่าฝืนมาตรา 702 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

---

[112] จาก *เลตเตอร์ออฟเครดิตการค้า* (น. 25), โดย ชนินทร์ พิทยาวิวิธ, 2525, กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

ข. ประเภทของทรัพย์ที่สามารถจำนองได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703 กำหนดประเภทของทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนองไว้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์บางชนิดซึ่งได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมายเท่านั้น จึงเป็นการจำกัดประเภทของทรัพย์ที่จะสามารถนำมาจำนองให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ โดยเฉพาะกรณีการจำนองสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ ตาม มาตรา 703 (4) เนื่องจากในปัจจุบันนี้สังหาริมทรัพย์ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้จดทะเบียนเฉพาะการยังมีอยู่อย่างจำกัด เช่น เรือที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 หรือสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการพาณิชยกรรมหรือเพื่อการอุตสาหกรรมที่มีการจดทะเบียนการเช่าระยะยาว ตามพระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 และเครื่องจักรตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาบางประการ เช่น กรณีเครื่องจักรที่สามารถจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 ต้องเป็นเครื่องจักรที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 8 เท่านั้น ทำให้เครื่องจักรบางชนิดที่มีมูลค่า แต่ไม่เข้าลักษณะตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 8 ไม่สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยการจำนองได้[113]

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1062/2513 เครื่องผสมอาหาร เรือลำเลียงขนาด 2 ตัน เครื่องบดอาหาร รถยนต์บรรทุกและตู้ฟักไข่ ไม่มีกฎหมายใดให้จดทะเบียนได้เฉพาะการ และไม่เป็นทรัพย์ที่จะจำนองได้

ค. กรณีสัญญาจะจำนอง เนื่องจากสัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งการจดทะเบียนคู่สัญญาต้องไปแสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียน บางครั้งคู่สัญญาอาจตกลงกันไว้และทำสัญญาเป็นหนังสือแล้วฝ่ายลูกหนี้มอบอำนาจให้ฝ่ายเจ้าหนี้ไปจดทะเบียนจำนองโดยมอบเอกสารที่จำเป็นต้องใช้ในการจดทะเบียนให้ฝ่ายเจ้าหนี้ไป แต่ยังไม่มีการจดทะเบียน หากเกิดกรณีพิพาทระหว่างคู่สัญญาก่อนที่จะมีการจดทะเบียนจำนอง คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งก็ไม่อาจเรียกร้องสิทธิของตนจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้เนื่องจากยังไม่มีการจำนองเกิดขึ้น และศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่มีสัญญาจะจำนอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2286/2538 สัญญาจะจำนองไม่มีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่เหมือนสัญญาจะซื้อจะขายทรัพย์สิน สัญญาแลกเปลี่ยนและคำมั่นจะให้ ตามมาตรา 456 วรรคสอง, 519, 526 การที่จำเลยมอบโฉนดที่ดินพร้อมใบมอบอำนาจและเอกสารอื่นให้โจทก์เพื่อ

---

[113] จาก *รูปแบบกฎหมายที่เหมาะสมในการนำเครื่องจักรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ทางการค้ากับธนาคารพาณิชย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), โดย ปุญญานิช ไทยสยาม, 2554, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จดทะเบียนจำนองประกันหนี้ขายลดเช็คโดยมีข้อกำหนดให้จดทะเบียนจำนองได้หลังจากเรียกเก็บเงินตามเช็คไม่ได้ เป็นเรื่องที่จำเลยเจตนาจะเอาทรัพย์จำนองเป็นประกัน เมื่อไม่ได้จดทะเบียนจำนองให้ถูกต้อง สัญญาจำนองจึงเป็นโมฆะ

2. สภาพปัญหาและแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกากรณีรูปแบบสัญญาหลักประกันโดยการนำสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิตามตราสารมาจำนำเป็นประกันการชำระหนี้

ก. ความเป็นเจ้าของทรัพย์ที่จำนำ แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่มีบัญญัติไว้ชัดเจนว่าผู้จำนำจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ที่จำนำเท่านั้น แต่เนื่องจากการจำนำมีผลให้ผู้รับจำนำบังคับเอาทรัพย์ที่จำนำออกขายทอดตลาดได้ ผู้จำนำจึงต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่จำนำและต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในขณะทำสัญญาจำนำด้วย จึงเป็นการปิดกั้นโอกาสของผู้ที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ในอนาคตที่จะนำมาจำนำเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ เช่น การเช่าซื้อ แม้ผู้เช่าซื้อจะชำระราคาใกล้ครบจำนวนแล้ว แต่ผู้เช่าซื้อยังไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ จึงไม่อาจนำทรัพย์ที่เช่าซื้อไปจำนำเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ หากผู้เช่าซื้อนำทรัพย์ที่เช่าซื้อไปจำนำเป็นหลักประกันแม้ว่าผู้รับจำนำจะสุจริตและเสียค่าตอบแทนก็ตาม ผู้รับจำนำก็ไม่อาจยึดถือทรัพย์นั้นไว้เป็นประกันการชำระหนี้ได้ หากเจ้าของกรรมสิทธิ์ใช้สิทธิติดตามทวงทรัพย์นั้นคืนตามหลักมาตรา 1336 ผู้รับจำนำดังกล่าวก็ต้องคืนทรัพย์นั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2519 จำเลยที่ 1 ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์พิพาทซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ไปจากโจทก์ โดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้ำประกัน ต่อมาจำเลยที่ 1 นำรถยนต์พิพาทให้จำเลยที่ 3 ยึดไว้เป็นประกันการชำระหนี้ค่าเครื่องปรับอากาศ และจำเลยที่ 3 รับรถนั้นไว้โดยสุจริต ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่จำเลยที่ 2 นำรถยนต์พิพาทมาให้จำเลยที่ 3 ยึดถือไว้เป็นหลักประกันมูลหนี้ค่าเครื่องปรับอากาศที่จำเลยที่ 1 เป็นหนี้จำเลยที่ 3 นั้น เมื่อรถยนต์ที่พิพาทมิใช่เป็นของจำเลยที่ 1 เพราะยังอยู่ในระหว่างเช่าซื้อไปจากโจทก์ การที่จำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 เอารถยนต์ของโจทก์ไปมอบให้จำเลยที่ 3 ยึดไว้เป็นประกันมูลหนี้ของตนโดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ ทั้งไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้รู้เห็นด้วยกับการกระทำของจำเลยดังกล่าว การจำนำนั้นจึงไม่ผูกพันโจทก์ผู้เป็นเจ้าของ เมื่อโจทก์เป็นเจ้าของรถยนต์ โจทก์จึงมีสิทธิติดตามเอารถยนต์ของตนคืนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 จำเลยที่ 3 จะปฏิเสธไม่ยอมคืนหาได้ไม่

ข. การส่งมอบทรัพย์ที่จำนำ แม้ว่าทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนำได้ตามกฎหมาย คือ สังหาริมทรัพย์ทุกประเภท แต่ข้อกำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำนั้น ทำให้เจ้าของสังหาริมทรัพย์นั้นไม่สามารถนำสังหาริมทรัพย์ที่ตนมีไปจำนำเป็นหลักประกันได้จริง เนื่องจากสังหาริมทรัพย์บางอย่างที่มีมูลค่าสูงซึ่งสามารถนำมาจำนำได้ แต่สังหาริมทรัพย์เหล่านั้นก็ยังสร้างรายได้ หรือประโยชน์ในการประกอบกิจการไปพร้อม ๆ กันด้วย เช่น สินค้าคงคลัง

ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต สินค้าที่ผลิตสำเร็จแล้วรอการขายอยู่ในโรงเก็บสินค้า เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบกิจการ สิทธิเรียกร้องต่าง ๆ เป็นต้น แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 749 จะกำหนดให้คู่สัญญาตกลงกันให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์ที่จำนำได้ แต่บุคคลภายนอกนั้นต้องเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้จำนำ ซึ่งหากต้องส่งมอบสินค้า วัตถุดิบ เครื่องมือเครื่องใช้ ต่าง ๆ ให้แก่ผู้รับจำนำหรือบุคคลภายนอกแล้ว ผู้จำนำก็ไม่อาจใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ได้ ทำให้ไม่เกิดรายได้ในการนำมาชำระหนี้และในทางปฏิบัติ แม้ว่าผู้รับจำนำจะเข้าใจและอนุญาตให้ผู้จำนำได้ครอบครองและใช้สอยทรัพย์ของตนได้ หรือระบุข้อความลงในสัญญา ว่าไม่ถือว่าทรัพย์นั้นกลับคืนไปสู่การครอบครองของผู้จำนำ แต่การกระทำดังกล่าวถือเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมายและทำให้สัญญาจำนำสิ้นสุดลง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2502 จำเลยกู้เงินโจทก์และในสัญญากู้มีข้อความด้วยว่าจำเลยได้นำโคมาจำนำไว้ เมื่อทำสัญญากู้เงินกันแล้ว โจทก์ได้ยินยอมมอบโคกลับคืนไปสู่การครอบครองของจำเลย แม้จำเลยจะเคยนำกลับไปให้โจทก์บ้างเป็นครั้งคราว แต่ผลที่สุดโจทก์ก็ยินยอมมอบคืนแก่จำเลยอีกเช่นนี้ ย่อมถือว่าจำเลยหาได้มอบโคไว้เป็นประกันการชำระหนี้ตามความหมายในลักษณะจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1441/2505 หนังสือที่เรียกว่าสัญญาโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์แต่ข้อความแสดงว่าผู้โอนไม่มีเจตนาโอนความเป็นเจ้าของรถยนต์ให้แก่ผู้รับโอน โจทก์กับจำเลยทำหนังสือสัญญาไว้ต่อกันมีความหมายว่าโจทก์ยอมให้รถยนต์เป็นประกันเงินที่โจทก์รับล่วงหน้าไป แต่คู่กรณีก็ตกลงให้รถยนต์อยู่ที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของ พฤติการณ์เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการจำนำ จำเลยจึงไม่มีอำนาจยึดรถยนต์ในฐานะผู้รับจำนำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4278/2534 ปัญหาว่าโจทก์เป็นเจ้าหนี้มีประกันแต่มิได้บรรยายฟ้องว่าเมื่อจำเลยล้มละลายแล้วโจทก์ยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย จึงเป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบอันเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ไว้ศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ จำเลยกู้เงินโจทก์และทำหนังสือสัญญาจำนำจักรเย็บผ้าแก่โจทก์ แต่มิได้มอบจักรเย็บผ้าให้โจทก์ไว้ ถือไม่ได้ว่ามีการจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747 โจทก์จึงไม่ใช่เจ้าหนี้มีประกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2517/2534 การที่ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับจำนำให้จำเลยผู้จำนำเช่าเครื่องจักรอันเป็นทรัพย์สินจำนำ ย่อมเป็นการยอมให้ทรัพย์สินจำนำกลับคืนไปสู่การครอบครองของผู้จำนำตามความหมายของบทบัญญัติมาตรา 769(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิจำนำของผู้ร้องจึงระงับสิ้นไปตามมาตราดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5603/2544 การจำนำเครื่องจักรโดยคู่สัญญาจำนำตกลงให้ ช. กรรมการของลูกหนี้เป็นผู้รักษาทรัพย์สินที่จำนำ และลูกหนี้เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่จำนำในการประกอบกิจการของตนมาโดยตลอด ซึ่งเครื่องจักรนั้นผู้จำนำสั่งซื้อเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อผลิตสินค้าออกจำหน่ายสร้างรายได้และนำเงินชำระคืนแก่ผู้รับจำนำ แสดงให้เห็นถึงเจตนาของลูกหนี้ที่ต้องการใช้เครื่องจักรนำมาผลิตสินค้าเพื่อประโยชน์ของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว แม้ว่าสัญญาจำนำจะมีข้อตกลงว่าแม้ว่าผู้จำนำจะได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในเครื่องจักรที่จำนำก็ไม่ถือว่าเครื่องจักรกลับคืนไปสู่การครอบครองของผู้จำนำก็ตาม ก็เป็นการเขียนสัญญาไว้เพื่อเลี่ยงกฎหมาย ซึ่งในการตีความการแสดงเจตนานั้นให้เพ่งเล็งถึงเจตนาที่แท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร เมื่อเจตนาที่แท้จริงของลูกหนี้ต้องการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรอันเป็นทรัพย์สินที่จำนำ การที่ผู้รับจำนำเครื่องจักรยอมให้ลูกหนี้เข้าใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่จำนำ ย่อมเป็นการยอมให้ทรัพย์จำนำกลับคืนไปสู่การครอบครองของผู้จำนำ สิทธิจำนำของผู้รับจำนำจึงระงับสิ้นไป

3. กรณีรูปแบบการจัดทำข้อตกลงในการนำทรัพย์มาเป็นประกันการชำระหนี้ในรูปแบบอื่นที่มิใช่การจำนองหรือการจำนำ

การจัดทำข้อตกลงในการนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในรูปแบบอื่นที่มิใช่การจำนองหรือการจำนำ ไม่ว่าจะเป็นการทำสัญญาขายฝาก สัญญาซื้อขายแบบมีเงื่อนไข สัญญาลีสซิ่ง สัญญาทรัสต์รีซีทหรือการมอบใบทะเบียนกรรมสิทธิ์เป็นประกันการชำระหนี้นั้น เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับหลักประกันเหล่าหนี้ให้เกิดบุริมสิทธิแก่เจ้าหนี้ ดังนั้นเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันดังกล่าวจึงมีเพียงบุคคลสิทธิไม่ใช่ทรัพยสิทธิ กล่าวคือ เป็นสิทธิเหนือบุคคลเฉพาะลูกหนี้เท่านั้น มิใช่สิทธิเหนือทรัพย์ที่จะใช้ยันบุคคลทั่วไป ดังนั้นหากลูกหนี้โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกันให้แก่บุคคลภายนอก หรือลูกหนี้มีเจ้าหนี้รายหลาย ผู้รับหลักประกันเหล่านี้ก็ไม่มีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้รายอื่น ๆ เพราะถือเป็นเจ้าหนี้สามัญทั่วไป ไม่ใช่เจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมาย ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากหลักประกันนั้นก่อนเจ้าหนี้รายอื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1612/2512 เพียงเอาโฉนดที่ดินมาให้ผู้ให้กู้ยึดถือไว้ตามสัญญากู้มิใช่หนี้ที่มีประกันตามกฎหมาย

3.3 การบังคับหลักประกันด้วยทรัพย์ตามกฎหมายไทย

3.3.1 การบังคับหลักประกัน

1. กรณีการนำอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีกฎหมายบัญญัติให้นำมาจดทะเบียนจำนองเป็นประกันการชำระหนี้

เมื่อหนี้ประธานถึงกำหนดชำระแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง เจ้าหนี้ผู้รับจำนองมีสิทธิที่จะบังคับจำนองกับทรัพย์ที่จำนองเป็นประกันได้ เว้นแต่

ก. ทรัพย์สินซึ่งจำนองบุบสลาย หรือทรัพย์สินซึ่งจำนองแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดสูญหายหรือบุบสลายเป็นเหตุให้ไม่เพียงพอแก่การประกัน ผู้รับจำนองจะบังคับจำนองเสียในทันทีก็ได้ เว้นแต่เหตุนั้นมิได้เป็นเพราะความผิดของผู้จำนองและผู้จำนองก็เสนอจะจำนองทรัพย์สินอื่นแทนให้มีราคาเพียงพอหรือเสนอจะรับซ่อมแซมแก้ไขความบุบสลายนั้นภายในเวลาอันสมควรแก่เหตุ[114]

ข. ลูกหนี้ไม่อาจจะถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาได้ต่อไป[115]

ค. เจ้าหนี้ผู้รับจำนองยอมสละสิทธิบังคับจำนอง โดยเลือกที่จะบังคับคดีอย่างเจ้าหนี้สามัญตามมูลหนี้ประธาน ซึ่งในกรณีนี้เจ้าหนี้จะไม่มีสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์แต่อย่างใด

วิธีการบังคับจำนองนั้น กฎหมายกำหนดไว้ 2 วิธี คือ การบังคับจำนองด้วยวิธีการเอาทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาด และการบังคับจำนองด้วยวิธีการเอาทรัพย์สินที่จำนองหลุดเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจำนอง

ซึ่งก่อนมีการบังคับจำนอง ผู้รับจำนองจะต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาอันสมควร ซึ่งได้กำหนดเวลาไว้ในหนังสือบอกกล่าวนั้น โดยหนังสือบอกกล่าวนี้จะเป็นจดหมายหรือเขียนไว้ในนามบัตรก็ได้[116] แต่จะบอกกล่าวด้วยวาจาไม่ได้และการส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองนี้ นอกจากต้องแจ้งไปยังลูกหนี้แล้วในกรณีที่ผู้จำนองเป็นบุคคลภายนอกหรือมีผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนอง เจ้าหนี้ผู้รับจำนองก็ต้องบอกกล่าวไปยังบุคคลภายนอกหรือ

---

[114] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 723.

[115] ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193 “ในกรณีดังต่อไปนี้ ฝ่ายลูกหนี้จะถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาเริ่มต้นหรือเงื่อนเวลาสิ้นสุดมิได้

(1) ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

(2) ลูกหนี้ไม่ให้ประกันในเมื่อจำต้องให้

(3) ลูกหนี้ได้ทำลาย หรือทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งประกันอันได้ให้ไว้

(4) ลูกหนี้นำทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาให้เป็นประกันโดยเจ้าของทรัพย์สินมิได้ยินยอมด้วย.”

[116] คำพิพากษาฎีกาที่ 580/2507.

ผู้รับโอนทรัพย์ด้วย เพราะผู้จำนองอาจเข้าใช้หนี้แทนเพื่อป้องปัดการบังคับจำนองหรือกรณีผู้รับโอนก็อาจใช้สิทธิไถ่ถอนจำนองได้

เมื่อมีการบอกกล่าวบังคับจำนองโดยชอบแล้ว และภายในกำหนดเวลาอันสมควรที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองได้กำหนดไว้ในหนังสือบอกกล่าว หากลูกหนี้ หรือผู้จำนอง หรือผู้รับโอนทรัพย์ที่จำนองไม่มาชำระหนี้ หรือไถ่ถอนจำนอง ผู้รับจำนองมีสิทธิฟ้องบังคับจำนองต่อศาลขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้เอาทรัพย์ที่จำนองออกขายทอดตลาด หรือให้เอาทรัพย์ที่จำนองหลุดเป็นสิทธิได้ ภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้[117]

1) ลูกหนี้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ดอกเบี้ยในที่นี้หมายถึงดอกเบี้ยในหนี้ต้นเงินและที่ว่าขาดส่งดอกเบี้ย 5 ปี นั้น นับถึงวันฟ้องมิใช่นับถึงวันบอกกล่าวบังคับจำนอง

2) ผู้จำนองมีหน้าที่ในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ราคาทรัพย์นั้นมากกว่าจำนวนหนี้ โดยที่กฎหมายมีความมุ่งหมายที่จะไม่ให้เจ้าหนี้เอาเปรียบผู้จำนองด้วยการเอาทรัพย์ที่มีราคาสูงไปชดใช้หนี้ที่มีจำนวนหนี้ต่ำซึ่งจะไม่เป็นธรรมแก่ผู้จำนอง ดังนั้นผู้จำนองจึงมีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าราคาทรัพย์นั้นท่วมจำนวนหนี้ ถ้าผู้จำนองมิได้พิสูจน์หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าราคาทรัพย์นั้นท่วมจำนวนหนี้ ผู้รับจำนองจึงจะมีสิทธิบังคับเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิได้

3) ต้องไม่มีจำนองรายอื่นหรือบุริมสิทธิอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์นั้น ไม่ว่าจำนองหรือบุริมสิทธิที่จดทะเบียนไว้นั้นจะมีอยู่ก่อนหรือหลังรายที่ขอบังคับจำนอง

2. กรณีการนำสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิตามตราสารมาจำนำเป็นประกันการชำระหนี้

เมื่อหนี้ประธานที่มีจำนำเป็นประกันนั้นถึงกำหนดชำระหรือเป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาได้ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้หรือผู้จำนำให้มาชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาอันสมควร ซึ่งได้กำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้น กล่าวคือก่อนขายทอดตลาดทรัพย์ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้และอุปกรณ์แห่งหนี้ภายในเวลาอันสมควร โดยเวลาอันสมควรก็ขึ้นอยู่กับจำนวนหนี้ ถ้าหนี้จำนวนมากก็ให้เวลานานแต่ไม่จำต้องให้เวลาถึง 1 เดือนเหมือนกรณีบังคับจำนอง[118] และหากลูกหนี้หรือผู้จำนำไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามที่กำหนดไว้ในหนังสือบอกกล่าว ผู้รับจำนำสามารถเอาทรัพย์ที่จำนำออกขายได้เอง โดยไม่ต้องฟ้องศาล แต่วิธีการขายทรัพย์ที่จำนำจะต้องขายทอดตลาดเท่านั้น จะทำโดยวิธีอื่นไม่ได้[119] หากคู่สัญญาตกลงกันไว้ก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระให้บังคับจำนำด้วยวิธีอื่น

---

[117] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 729.

[118] จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (น. 375), โดย ปัญญา ถนอมรอด, 2553, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

[119] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 764.

ข้อตกลงนั้นไม่สมบูรณ์[120] และผู้รับจำนำต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้จำนำซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์ที่ถูกบังคับจำนำอีกฉบับหนึ่ง เพื่อแจ้งเวลา และสถานที่ขายทอดตลาดทรัพย์ให้ผู้จำนำทราบเพื่อให้โอกาสผู้จำนำที่จะเข้าสู้ราคาได้

กรณีบังคับการจำนำตั๋วเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 766 บัญญัติว่า "ถ้าจำนำตั๋วเงิน ท่านให้ผู้รับจำนำเก็บเรียกเงินตามตั๋วเงินนั้นในวันถึงกำหนด ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อน" เนื่องจากตราสารชนิดนี้มีเวลาใช้เงินกำหนดไว้ในตั๋วเงินอยู่แล้วและเป็นที่รู้กันว่าเมื่อถึงกำหนดวันใดก็สามารถเรียกเก็บเงินตามตั๋วได้ในวันนั้น การบังคับจำนำตั๋วเงินจึงไม่จำต้องบอกกล่าวก่อน

3.3.2 สภาพปัญหาและแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันด้วยทรัพย์

1. กรณีการนำอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีกฎหมายบัญญัติให้นำมาจดทะเบียนจำนองเป็นประกันการชำระหนี้

ก. ก่อนการบังคับจำนอง ไม่ว่าจะบังคับจำนองด้วยวิธีการเอาทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาดหรือเอาทรัพย์สินที่จำนองหลุดเป็นสิทธินั้น เจ้าหนี้ผู้รับจำนองจะต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือและกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ได้มีเวลาชำระหนี้ได้พอสมควร ทั้งที่ในความเป็นจริงคู่สัญญาอาจกำหนดเวลาในการชำระหนี้ไว้ตั้งแต่ขณะทำสัญญาแล้ว ซึ่งหลักในการบอกกล่าวบังคับจำนองตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมาค่อนข้างเคร่งครัด โดยหากไม่ทำให้ถูกต้องตามขั้นตอนแล้วจะถือว่าไม่มีสิทธิในการบังคับจำนองและการตีความในขั้นตอนการบังคับจำนองที่เคร่งครัดเช่นนี้ย่อมทำให้ภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลาและเกิดความยุ่งยากในการบังคับคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 201/2479 เจ้าหนี้ฟ้องเรียกเงินในสัญญาจำนองซึ่งจำเลยเป็นลูกหนี้และเป็นผู้จำนองเองโดยมิได้บอกกล่าวการบังคับจำนองก่อนนั้นไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 750/2504 สามีมอบอำนาจให้ภริยาทำสัญญาจำนองแทน ดังนี้เมื่อบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ภริยา หามีผลไปถึงสามีไม่ เพราะการมอบอำนาจนั้นไม่ได้รวมถึงการบังคับและการไถ่ถอนจำนองด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 405/2508 กฎหมายจะรับรองให้ผู้รับจำนองมีสิทธิบังคับจำนองได้ต่อเมื่อผู้รับจำนองได้มีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้เสียก่อนและลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามฉะนั้นเมื่อโจทก์จะแสวงหาสิทธิบังคับจำนอง โจทก์ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเสียก่อน

---

[120] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 756.

ข. ในกรณีมาตรา 733[121] ที่มีหลักว่าการบังคับจำนองไม่ว่าจะด้วยวิธีการเอาทรัพย์จำนองออกขายทอดตลาดหรือการเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิ หากได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนที่ลูกหนี้ค้างชำระ ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในส่วนที่เหลือ ถือเป็นหลักการบังคับจำนองที่ทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์หากทรัพย์ของลูกหนี้มีราคาต่ำ โดยเฉพาะกรณีที่ทรัพย์ของลูกหนี้มีราคาลดน้อยถอยลง ซึ่งถึงแม้เจ้าหนี้จะสามารถบังคับจำนองได้ทันที แต่หากขายทรัพย์ได้ไม่พอชำระหนี้ก็ไม่สามารถบังคับคดีเอากับทรัพย์อื่นของลูกหนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 40/2513 ในกรณีที่มีการบังคับจำนองโดยเอาทรัพย์สินของจำเลยซึ่งจำนองไว้ออกขายทอดตลาดเพื่อใช้เงินที่จำเลยกู้โจทก์ไป แต่ขายได้เงินสุทธิน้อยกว่าเงินที่จำเลยค้างชำระอยู่ หากในสัญญาจำนองไม่ปรากฏว่าจำเลยยอมให้เอาทรัพย์อื่นนอกจากทรัพย์ที่จำนองชำระหนี้ได้อีกแล้ว จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดในจำนวนเงินที่ขาด โจทก์จะขอให้ยึดทรัพย์อื่นของจำเลยมาชำระหนี้อีกหาได้ไม่

2. กรณีนำสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิตามตราสารมาจำนำเป็นประกันการชำระหนี้

กรณีสังหาริมทรัพย์ ซึ่งแม้ว่าเจ้าหนี้จะสามารถบังคับจำนำได้โดยไม่ต้องดำเนินกระบวนการทางศาล แต่การบังคับจำนำตามหลักกฎหมายนั้นทำได้เพียงแค่วิธีเดียวเท่านั้น คือ การขายทอดตลาด ซึ่งมีขั้นตอนให้ปฏิบัติหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่สะดวก คือ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควร หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้รับจำนำจึงมีสิทธินำทรัพย์ที่จำนำออกขายทอดตลาด แต่ก่อนที่จะนำทรัพย์ที่จำนำออกขายทอดตลาดได้นั้น เจ้าหนี้ผู้รับจำนำก็ต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้จำนำเพื่อบอกเวลาและสถานที่ที่จะขายทรัพย์ที่จำนำอีกครั้งหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นการสร้างขั้นตอนที่มากเพิ่มขึ้น สร้างความยุ่งยากแก่ผู้รับจำนำ ทั้งยังเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้รับจำนำอีกด้วยและการจำนำนั้นไม่ว่าจะมีดอกเบี้ยค้างชำระกี่ปี ผู้รับจำนำก็ไม่มีสิทธิที่จะเอาทรัพย์นั้นหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองได้ เพราะการบังคับจำนำในปัจจุบันกฎหมายบังคับให้ใช้เพียงวิธีการขายทอดตลาดเท่านั้น

กรณีจำนำสิทธิที่มีตราสาร แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดลักษณะของตราสารที่สามารถนำมาจำนำได้หลายประเภท คือ ตราสาร ตามมาตรา 750 ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่งตามมาตรา 751 ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามและจะโอนกันด้วยวิธีสลักหลังไม่ได้ตามาตรา 752 ใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ชนิดระบุชื่อตามมาตรา 753 ก็ตาม แต่ในส่วนของวิธีการบังคับการจำนำสิทธิที่มีตราสารนั้นมิได้กำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด

---

[121] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 “ถ้าเอาทรัพย์จำนองหลุดและราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิด.”

โดยกำหนดวิธีการบังคับจำนำเพียงแค่กรณีการจำนำตั๋วเงินท่านั้น ทำให้เกิดความสับสนในการตีความ การบังคับใช้วิธีการบังคับจำนำกับสิทธิที่มีตราสารในลักษณะอื่นว่าสามารถทำได้โดยวิธีใดบ้าง เจ้าหนี้ผู้รับจำนำมีสิทธิอย่างไร และมีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร

3.4 รูปแบบของการจัดทำนิติกรรมในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้และผลบังคับตามกฎหมาย

3.4.1 การจัดทำนิติกรรมโดยอาศัยรูปแบบของการโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้อง ก็คือการที่เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้นั้น โอนสิทธิอันตนมีอยู่เหนือลูกหนี้นั้นให้แก่ผู้อื่น โดยบุคคลผู้รับโอนก็จะเข้ามาเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้เดิม ซึ่งถ้อยคำในบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาจจะใช้คำว่า “การโอนหนี้” แต่ก็เป็นที่เข้าใจว่าหมายถึงการโอนสิทธิในหนี้นั้น คือเป็นการโอนสิทธิของฝ่ายเจ้าหนี้เท่านั้น ฝ่ายลูกหนี้ซึ่งเป็นฝ่ายมีภาระหรือมีหน้าที่นั้นจะโอนหน้าที่นี้ไปให้แก่ผู้อื่นตามหลักเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้[122] โดยหลักแล้วสิทธิเรียกร้องทุกประเภทย่อมโอนกันได้ ยกเว้นสิทธิเรียกร้องที่มีลักษณะตามมาตรา 303 และมาตรา 304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

1) สิทธิเรียกร้องที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้โอนกันได้[123] กล่าวคือเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับสภาพของบุคคลหรือสถานะของบุคคล เช่น สิทธิในชีวิตร่างกาย เป็นต้น หรือเป็นสิทธิที่เกิดโดยสัญญาทางแพ่งธรรมดาแต่เป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะตัว เช่น สัญญาเช่า ที่มุ่งถึงคุณสมบัติของผู้เช่า หรือตัวผู้เช่าเป็นสาระสำคัญ

2) สิทธิเรียกร้องที่คู่กรณีแสดงเจตนาห้ามโอนไว้ ความสัมพันธ์ทางแพ่งระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ย่อมเป็นสิทธิของคู่สัญญาที่จะตกลงกันอย่างไรก็ได้ และในบางกรณีคู่สัญญาอาจมีข้อตกลงกันห้ามมิให้โอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาได้ ซึ่งหากมีข้อสัญญาเช่นนั้นแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโอนสิทธิเรียกร้องของตนไปให้บุคคลภายนอก ก็ถือเป็นการผิดสัญญาและจะต้องรับผิดต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและการโอนนั้นจะไม่มีผลผูกพันผู้รับโอน หากผู้รับโอนได้รู้ถึงข้อสัญญาที่ห้ามโอนนั้น แต่ถ้าผู้รับโอนสุจริต คือ ไม่ทราบถึงข้อสัญญาที่ห้ามโอน ลูกหนี้ก็จะต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอน

---

[122] จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้* (น. 269), โดย สุนทร มณีสวัสดิ์, 2555, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

[123] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 “สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้...”

3) สิทธิที่ศาลสั่งยึดไม่ได้[124] หมายถึง สิทธิเรียกร้องที่กฎหมายบัญญัติไว้ห้ามมิให้ศาลยึด เช่น สิทธิที่จะถอนทรัพย์ที่วางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดี เช่น สิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างบิดามารดากับบุตร เบี้ยเลี้ยงชีพ รายได้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นคราว ๆ เงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เป็นต้น หากมีการโอนสิทธิเรียกร้องโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ผลจะเท่ากับไม่มีการโอนเลย ซึ่งหากผู้รับโอนไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ลูกหนี้ก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ชำระหนี้ได้

วิธีการโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งอาจแบ่งได้ตามประเภทของหนี้ ดังนี้

1) การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง[125] ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ลูกหนี้แห่งสิทธิรู้อยู่แน่นอนว่าจะต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้ใด การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ประเภทนี้จะต้องทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือจะไม่สมบูรณ์ และจะสามารถใช้ยันลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ได้ยินยอมด้วยในการโอน ซึ่งการบอกกล่าวการโอนหรือความยินยอมนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย

2) การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง โดยการโอนหนี้ประเภทนี้เป็นการโอนหนี้ซึ่งลูกหนี้สัญญาว่าจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หรือตามคำสั่งของเจ้าหนี้ โดยมีตราสารแสดงสิทธิของเจ้าหนี้ไว้ด้วย เป็นหนี้ซึ่งไม่อาจโอนแยกต่างหากจากตราสารได้และตราสารนั้นแสดงความเป็นหนี้อยู่ในตัวเองโดยสมบูรณ์ และเป็นอิสระจากมูลเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้ การโอนหนี้ชนิดนี้จึงต้องโอนพร้อมกับตราสารและต้องมีการบันทึกโดยวิธีการสลักหลังให้ปรากฏการโอนไว้ที่ตราสารนั้นด้วย[126] ตราสารเหล่านี้ ได้แก่ ตั๋วแลกเงิน ใบประทวนสินค้า ใบรับของคลังสินค้า เป็นต้น

3) การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ กล่าวคือ เป็นการโอนหนี้ตามตราสารซึ่งไม่ได้ระบุชื่อเจ้าหนี้ไว้ และเป็นหนี้ซึ่งต้องชำระให้แก่ผู้ถือตราสารนั้น เช่น พันธบัตรชนิดผู้ถือ ตั๋วแลกเงิน หรือเช็คที่สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ เป็นต้น โดยการโอนสิทธิเรียกร้องประเภทนี้

---

[124] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 304 “สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้น ท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่.”

[125] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 “การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอนหนี้นั้นท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่านี้ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ...”

[126] จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป* (น. 415), โดย โสภณ รัตนากร, 2542, กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

สามารถทำได้โดยการส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับโอน และไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้แห่งตราสาร

ผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ผลระหว่างเจ้าหนี้ผู้โอนและผู้รับโอน กล่าวคือ ผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าหนี้แทนที่ผู้โอนเดิม และหากสิทธิเรียกร้องนั้นมีประกันแห่งหนี้ ไม่ว่าจะเป็นค้ำประกัน จำนองหรือจำนำ สิทธิในประกันแห่งหนี้ก็ตกแก่ผู้รับโอนด้วย[127] ผู้รับโอนย่อมใช้สิทธิบังคับได้ ส่วนในด้านของผู้โอน เมื่อได้โอนสิทธิเรียกร้องไปแล้วผู้โอนเดิมก็สิ้นสิทธิในหนี้นั้น คือไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้อีกต่อไป

2) ผลต่อลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้อง กล่าวคือ

ผลต่อการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง หากลูกหนี้ให้ความยินยอมในการโอนสิทธิเรียกร้องเป็นหนังสือโดยไม่อิดเอื้อน หรือไม่ยกข้อต่อสู้ใด ๆ ที่ตนมีต่อเจ้าหนี้เดิม เช่น มีการชำระหนี้บางส่วนแล้ว หรือได้รับเงินกู้มาไม่ครบ ขึ้นต่อสู้กับเจ้าหนี้ผู้รับโอน ถือว่าลูกหนี้ได้สละข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนแล้ว จึงห้ามลูกหนี้ไม่ให้ยกข้อต่อสู้นั้น ๆ ขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนอีก แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ได้รับเพียงคำบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องเป็นหนังสือเท่านั้น หากลูกหนี้มีข้อต่อสู้อยู่แก่ผู้โอนเดิมอย่างไร ลูกหนี้ก็มีสิทธิยกข้อต่อสู้นั้นขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ทั้งนั้น[128]

ผลต่อการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง คือ ผู้รับโอนสิทธิโดยสุจริตย่อมเป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ และลูกหนี้ไม่สามารถยกข้อต่อสู้ใด ๆ ที่ตนมีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตได้[129]

---

[127] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 305 “เมื่อโอนสิทธิเรียกร้องไป สิทธิจำนองหรือจำนำที่มีอยู่เกี่ยวพันกับสิทธิเรียกร้องนั้นก็ดี สิทธิอันเกิดขึ้นแต่การค้ำประกันที่ให้ไว้เพื่อสิทธิเรียกร้องนั้นก็ดี ย่อมตกไปได้แก่ผู้รับโอนด้วย ...”

[128] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 308 “ถ้าลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมดังกล่าวมาในมาตรา 306 โดยมิได้อิดเอื้อน ท่านว่าจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนนั้นหาได้ไม่ แต่ถ้าเพื่อจะระงับหนี้นั้น ลูกหนี้ได้ใช้เงินให้แก่ผู้โอนไปไซร้ ลูกหนี้จะเรียกคืนเงินนั้นก็ได้ หรือถ้าเพื่อการเช่นกล่าวมานั้นลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อผู้โอน จะถือเสมือนหนึ่งว่าหนี้นั้นมิได้ก่อขึ้นเลยก็ได้

ถ้าลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าวการโอน ท่านว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนก่อนเวลาที่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นฉันใด ก็จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้แก่ผู้รับโอนได้ฉันนั้น...”

[129] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 312 “ในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่งนั้น ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นหาได้ไม่...”

การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยอาศัยรูปแบบของการโอนสิทธิเรียกร้อง

ตามปกติแล้วเมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ย่อมสามารถโอนสิทธิเรียกร้องที่ตนมีให้แก่บุคคลภายนอกได้ แต่การโอนสิทธิเรียกร้องนั้นอาจถูกจำกัดโดยข้อกำหนดในสัญญา เช่น เจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงกันในสัญญาว่าห้ามมิให้โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ดังกล่าวให้แก่บุคคลภายนอก หรือถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เช่น สิทธิที่เกิดโดยสัญญาทางแพ่งธรรมดาแต่ลักษณะของสัญญานั้นมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัว คือ เป็นสัญญาที่มุ่งถึงคุณสมบัติของคู่สัญญาเป็นสาระสำคัญ โดยสัญญาประกันชีวิตก็ถือเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะตัว เพราะสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่ผู้รับประกันตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันในเมื่อผู้เอาประกันได้ตายภายในเวลาหรือยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาอันได้ตกลงกันไว้ในสัญญา ฉะนั้นในการทำสัญญาประกันชีวิต ผู้รับประกันจึงพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้เอาประกันเป็นสำคัญว่าจะรับประกันชีวิตของบุคคลนั้น ๆ หรือไม่ โดยพิจารณาจากอายุ ประวัติการรักษาสุขภาพ อาชีพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล และศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ปัญหาว่าผู้เอาประกันภัยจะโอนสิทธิตามสัญญาโดยวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องธรรมดาในมาตรา 303, 306 ได้หรือไม่นั้น ปัญหาข้อนี้น่าจะตอบว่าโอนไม่ได้เพราะสิทธิของผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยนั้นน่าจะถือเป็นสิทธิเฉพาะตัว เพราะผู้รับประกันภัยย่อมอาศัยความไว้วางใจเฉพาะตัวผู้เอาประกันภัยในการรับเสี่ยงภัยตามสัญญา”[130] ดังนั้นในสัญญาประกันชีวิตจึงไม่สามารถโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่กันได้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องจากสภาพแห่งสิทธิไม่เปิดช่อง อีกทั้งการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นเป็นการโอน “สิทธิ” เท่านั้น ส่วนทางฝ่ายลูกหนี้ที่มี “หนี้” หรือมี “หน้าที่” นั้น จะโอนไปตามหลักเกณฑ์เรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องไม่ได้ ซึ่งสัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน ที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือผู้เอาประกันกับผู้รับประกัน ต่างก็มี 2 ฐานะ คือ เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน การโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญาต่างตอบแทนที่ผู้เอาประกันมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติการชำระหนี้หรือเบี้ยประกันให้แก่ผู้รับประกัน โดยที่ผู้เอาประกันจะโอนเฉพาะสิทธิของตนเองให้กับผู้รับหลักประกันไปโดยไม่ได้โอนหน้าที่ไปด้วย ทำให้แยกระหว่างตัวผู้ทรงสิทธิในสัญญาต่างตอบแทนกับหนี้ที่ผู้เอาประกันต้องชำระตอบแทนแยกจากกันนั้น ไม่สามารถทำได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตัวอย่างเช่น นายแดงทำสัญญาประกันชีวิตไว้กับบริษัท A นายแดงจะโอนสิทธิตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่

---

[130] จาก *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (น. 111), โดย จิตติ ติงศภัทิย์, 2545, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นายดำได้หรือไม่ ซึ่งกรณีนี้นายแดงไม่สามารถโอนสิทธิตามกรมธรรม์ประกันชีวิตของตนให้แก่นายดำได้ ดังความเห็นที่ท่านศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ได้กล่าวไว้ แต่หากเป็นกรณีที่นายแดงทำสัญญาประกันชีวิตไว้กับบริษัท A โดยระบุให้นายดำเป็นผู้รับประโยชน์ ต่อมานายแดงต้องการที่จะเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตโดยระบุให้นายขาวเป็นผู้รับประโยชน์นั้น กรณีนี้นายแดงสามารถเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ได้ เว้นแต่นายแดงได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่นายขาวไปแล้ว และนายขาวได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังบริษัท A ผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น ซึ่งจากที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นได้ว่าการที่นายแดงโอนสิทธิตามกรมธรรม์ประกันชีวิตกับการที่นายแดงเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์นั้น เป็นคนละกรณีกัน

3.4.2 การจัดทำนิติกรรมโดยอาศัยรูปแบบของการหักกลบลบหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการหักกลบลบหนี้ไว้ในมาตรา 341 ถึงมาตรา 348 โดยหนี้ที่จะหักกลบลบกันได้นั้นจะต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. หนี้ที่จะนำมาหักกลบลบหนี้กันต้องมีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341[131] กล่าวคือ ต้องมีหนี้ซึ่งกันและกัน โดยมีหนี้สองรายที่บุคคลสองฝ่ายต่างก็เป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน และหนี้นั้นต้องเป็นของลูกหนี้เอง หากเป็นหนี้ของบุคคลอื่นแม้จะมีความเกี่ยวพันกันกับหนี้ของลูกหนี้ก็ไม่สามารถนำมาหักกลบลบกันได้ เช่น หนี้ของห้างหุ้นส่วนที่เป็นนิติบุคคล กับหนี้ของผู้เป็นหุ้นส่วน เป็นต้น ยกเว้นกรณีที่ผู้ค้ำประกันขอหักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้จึงจะสามารถทำได้ เพราะผู้ค้ำประกันนั้นไม่ต้องรับผิดเกินกว่าลูกหนี้ และอาจยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ขึ้นใช้ยันกับเจ้าหนี้ได้ แต่ลูกหนี้จะเอาหนี้ของผู้ค้ำประกันไปหักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้ไม่ได้[132]

ข. ต้องมีวัตถุแห่งหนี้เป็นอย่างเดียวกัน โดยคำว่าวัตถุแห่งหนี้ในที่นี้ หมายความว่าหากวัตถุแห่งหนี้เป็นการส่งมอบทรัพย์สิน ก็จะต้องเป็นทรัพย์สินชนิด ประเภทเดียวกันและใช้แทนกันได้ด้วย เช่น เงินตรา ข้าวสาร ข้าวเปลือก น้ำตาล เป็นต้น

---

[131] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 341 “ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดยมูลหนี้อันมีวัตถุเป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดจะชำระไซร้ ท่านลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบหนี้กันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้

บทบัญญัติดังกล่าวในวรรคก่อนนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ หากเป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้แต่เจตนาเช่นนี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต.”

[132] *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป* (น. 478). เล่มเดิม.

ค. หนี้ของทั้งสองฝ่ายต้องถึงกำหนดชำระ เนื่องจากการหักกลบลบหนี้มีผลเสมือนการชำระหนี้ ดังนั้นการที่จะเรียกให้ชำระหนี้ได้นั้น หนี้จึงต้องถึงกำหนดชำระแล้ว แต่มิได้หมายความว่าจะต้องถึงกำหนดชำระพร้อมกัน เพียงแต่ในขณะที่มีการแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้นั้น หนี้ที่จะหักกลบลบกันต่างก็ต้องถึงกำหนดชำระด้วย

หนี้ที่ไม่สามารถนำมาหักกลบลบกันได้ ได้แก่ หนี้ที่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้ การหักกลบลบหนี้ขัดกับเจตนาของคู่กรณี หนี้นั้นเป็นสิทธิเรียกร้องที่ยังมีข้อต่อสู้อยู่ หนี้ที่เกิดแต่การอันมิชอบด้วยกฎหมาย หนี้ซึ่งเป็นสิทธิที่ศาลสั่งยึดไม่ได้ หนี้ที่ศาลห้ามลูกหนี้ชำระ หนี้ที่ไม่อาจบังคับได้ เป็นต้น

วิธีการในการหักกลบลบหนี้ ซึ่งเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 342 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ต้องมีการแสดงเจตนา โดยฝ่ายหนึ่งแจ้งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งว่าประสงค์จะให้มีการหักกลบลบหนี้กัน โดยจะแจ้งเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ และการแสดงเจตนานั้นจะต้องไม่มีการกำหนดเงื่อนไข หรือเงื่อนเวลา เพราะการแสดงเจตนาโดยมีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาย่อมทำให้เกิดความไม่แน่นอนว่าหนี้ส่วนที่หักกลบกันจะระงับลงแล้วหรือไม่ เมื่อใด ในทำนองเดียวกับหนี้ที่มีข้อโต้แย้งหรือข้อต่อสู้ ซึ่งกฎหมายก็กำหนดว่าไม่ให้มีการนำมาหักกลบลบหนี้เช่นกัน

การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยอาศัยรูปแบบของการหักกลบลบหนี้

ในปัจจุบันมีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้และใช้วิธีการบังคับหลักประกันดังกล่าวด้วยวิธีการหักกลบลบหนี้ แต่จำกัดอยู่เฉพาะกรณีที่ผู้เอาประกันนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ที่มีต่อบริษัทผู้รับประกันนั้นเอง เนื่องจากผู้เอาประกันกับบริษัทผู้รับหลักประกันเป็นคู่สัญญาเดิมตามสัญญาประกันชีวิตที่มีผลผูกพันกันระหว่างคู่สัญญาอยู่แล้ว ทำให้ผู้รับประกันและผู้เอาประกันต่างมีสิทธิและหน้าที่ต่อกัน เช่น ผู้เอาประกันมีหน้าที่ชำระเบี้ยประกัน ส่วนผู้รับประกันมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันหากเกิดกรณีตามเงื่อนไขในสัญญาประกันชีวิตนั้น ๆ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อผู้รับประกันและผู้เอาประกันต่างก็มีหนี้ซึ่งกันและกัน และมีวัตถุแห่งหนี้เป็นอย่างเดียวกัน จึงสามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

การหักกลบลบหนี้ตามกฎหมายจะต้องเป็นกรณีที่ต่างฝ่ายต่างเป็นหนี้กัน กล่าวคือ ผู้ที่จะขอหักกลบลบหนี้นั้นต้องต่างเป็นหนี้กันคือต้องอยู่ในฐานะของลูกหนี้และเจ้าหนี้ซึ่งกันและกัน ฉะนั้นกรณีที่ผู้เอาประกันนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้รายอื่นที่มิใช่ผู้รับประกัน ผู้เอาประกันจึงมีฐานะเป็นลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์

เท่านั้น ไม่ได้อยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ด้วยแต่อย่างใดและธนาคารพาณิชย์ก็มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ของผู้เอาประกันเท่านั้น ไม่มีฐานะเป็นลูกหนี้ของผู้เอาประกันด้วยแต่อย่างใด จึงเห็นได้ว่ากรณีการที่ผู้เอาประกันชีวิตนำกรมธรรม์ไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ดังกล่าว หนี้ระหว่างผู้เอาประกันกับธนาคารพาณิชย์มิใช่กรณีที่ต่างฝ่ายต่างเป็นหนี้ซึ่งกันและกัน ดังนั้นหนี้ระหว่างผู้เอาประกันกับธนาคารพาณิชย์จึงไม่สามารถนำสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตมาหักกลบลบหนี้กันได้

3.4.3 การจัดทำนิติกรรมโดยอาศัยรูปแบบของการจำนำตราสาร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140 กำหนดความหมายของคำว่าสังหาริมทรัพย์ไว้ว่า คือทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย และทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747 คือสังหาริมทรัพย์ จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสิทธิก็สามารถจำนำได้เช่นกัน แต่สิทธิที่จะจำนำได้ตามกฎหมายนั้น กฎหมายได้กำหนดให้จำนำได้เฉพาะสิทธิที่มีตราสารเท่านั้น ดังนั้นสิทธิอื่น ๆ แม้จะอยู่ในความหมายของคำว่า “สังหาริมทรัพย์” ก็ไม่อาจจำนำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งกฎหมายยังกำหนดประเภทของสิทธิซึ่งมีตราสารที่สามารถจำนำได้ไว้เฉพาะตราสารทั่วไป ตามมาตรา 750 ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่ง ตามมาตรา 751 ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามและจะโอนกันด้วยวิธีสลักหลังไม่ได้ ตามมาตรา 752 และใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ชนิดระบุชื่อ ตามมาตรา 753 เท่านั้น

ดังนั้นการนำสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตมาจำนำเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นเป็นสิทธิที่มีตราสารที่สามารถจำนำได้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

3.5 ข้อจำกัดตามกฎหมายต่อกรณีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในรูปแบบการจำนำตราสารสิทธิ

ทรัพย์ซึ่งเป็นสิทธิซึ่งมีตราสารหรือตราสารที่สามารถจำนำได้มีความหมายเพียงใดมีลักษณะอย่างไรนั้น ยังคงเป็นปัญหาในการตีความ หรือการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจำนำสิทธิ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ หรือความหมายในเรื่องของการจำนำสิทธิไว้เป็นการเฉพาะ เพียงแต่กำหนดว่าทรัพย์สินเป็นสิทธิซึ่งมีตราสารหรือตราสารที่สามารถจำนำได้ตามกฎหมาย ได้แก่ สิทธิซึ่งมีตราสารตามมาตรา 750 ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่งตามมาตรา 751 ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามตามมาตรา 752 และใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ตามมาตรา 753 เท่านั้น จึงเห็นได้ว่า กฎหมายมิได้ประสงค์ที่จะให้มีการนำสิทธิ

โดยทั่วไปมาจำนำตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะนี้ เพราะสิทธิที่ไม่มีตราสารก็มีได้ โดยอาจเป็นสิทธิที่บังคับได้แต่ในฐานะที่เป็นบุคคลสิทธิ เช่น สิทธิการเช่า หรือสิทธิตามสัญญาต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายก็ได้กำหนดให้ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ หรือต้องทำเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่การทำหลักฐานเป็นหนังสือหรือการทำสัญญาเป็นหนังสือดังกล่าวนั้นก็มิใช่เรื่องความสมบูรณ์ของสัญญานั้น ๆ เพราะแม้คู่สัญญาจะมิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำสัญญาเป็นหนังสือ สัญญาที่คู่สัญญาทำขึ้นนั้นก็ยังคงใช้บังคับได้ในระหว่างคู่สัญญา เพราะเป็นบุคคลสิทธิที่มีอยู่ระหว่างกัน มิได้ทำให้ความสมบูรณ์ของสัญญานั้นเสียไปแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้สามารถจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารไว้เพียง 4 ชนิด โดยมิได้กำหนดความหมายของคำว่า “ตราสาร” ไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในการตีความเกี่ยวกับความหมายของคำว่าตราสารว่ามีความหมายเพียงใด หมายถึงตราสารหรือเอกสารลักษณะใดบ้าง ซึ่งส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้เป็นอย่างมาก

ซึ่งความเห็นของนักนิติศาสตร์เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นสิทธิซึ่งมีตราสารก็มีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) ต้องเป็นตราสารที่ใช้แทนทรัพย์หรือเป็นตัวสิทธิ เช่น ใบประทวนสินค้า ใบรับของคลังสินค้า ใบตราส่ง ซึ่งการส่งมอบตราสารเท่ากับส่งมอบสังหาริมทรัพย์ที่ตราสารนั้นแทนอยู่ หรือตั๋วเงิน ซึ่งเป็นตราสารที่มีค่าเท่ากับสังหาริมทรัพย์เพราะตัวตราสารนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสิทธินั้นเลยทีเดียว หากตราสารเหล่านี้หลุดมือไปหรือถูกทำลายไปก็ย่อมทำให้สิทธิของผู้ทรงตราสารหมดสิ้นไปชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการออกตราสารแห่งสิทธิเหล่านี้กันใหม่เสียก่อน ตราสารเหล่านี้จะเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ส่วนสิทธิเรียกร้องแบบธรรมดาซึ่งมีเพียงหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือแสดงถึงความเป็นเจ้าหนี้นั้น ไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นสิทธิที่มีตราสารในความหมายของมาตรา 750 นี้[133]

(2) ตราสารคือเอกสารหลักฐานที่ทำขึ้นเพื่อแสดงถึงสิทธิเรียกร้อง กล่าวคือ เป็นสิทธิเรียกร้องทั่ว ๆ ไป ที่มีเอกสารเป็นหลักฐานแสดงถึงสิทธิเรียกร้องเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงสิทธิเรียกร้องนี้เพียงแค่ได้ทำขึ้นเป็นพิธีการ ไม่ใช่เป็นการบังเอิญอย่างจดหมายโต้ตอบ ก็เป็นตราสารตามความหมายของมาตรา 750 แล้ว[134]

ดังนั้นกรมธรรม์ประกันชีวิต ซึ่งเป็นหลักฐานว่ามีการทำสัญญาประกันชีวิตขึ้นระหว่างผู้เอาประกันกับผู้รับประกัน ทำให้ผู้เอาประกันมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันให้เงินจำนวนหนึ่ง

---

[133] จาก *จำนำตราสาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) (น. 9-10), โดย นวรัตน์ กลิ่นรัตน์, 2534, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[134] แหล่งเดิม.

ให้ในเมื่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้ที่ถูกเอาประกันชีวิตไว้ได้ตายภายในเวลาหรือยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาอันได้ตกลงกันกำหนดไว้ จึงเกิดปัญหาในการตีความเช่นกันว่าเป็นตราสารที่สามารถจำนำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันหรือไม่

3.6 การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....[135]

3.6.1 เหตุผล ความจำเป็นและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....

หลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ตามระบบกฎหมายไทย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นมีแค่เพียง 2 ชนิด คือ จำนำและจำนอง ซึ่งหลักประกันทั้งสองชนิดนี้ต่างก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เป็นเหตุให้ผู้ที่มีทรัพย์สินอื่น ๆ หรือมีสิทธิเรียกร้องที่แม้จะมีมูลค่ามากมายแต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้โดยง่าย กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจจึงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการและประชาชนสามารถนำทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่มีมูลค่าต่าง ๆ มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายขึ้นและสะดวกมากยิ่งขึ้น

3.6.1.1 เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....[136]

เนื่องด้วยการจำนองและการจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีข้อจำกัดหลายประการ จึงเป็นการปิดกั้นโอกาสทางธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนจำนวนมากที่ต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทั้ง ๆ ที่ผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนเหล่านั้นอาจมีความสามารถในการสร้างรายได้และชำระหนี้อันน่าพอใจ รวมทั้งเป็นการปิดกั้นโอกาสของแหล่งทุนในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนที่มีความสามารถในการชำระหนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อจำกัดของการจำนำและการจำนองนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดขึ้นของแหล่งทุนนอกระบบในสังคม ซึ่งนอกจากสร้างความเดือนร้อนอย่างใหญ่หลวงให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนที่เป็นหนี้ของ

---

[135] คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ที่คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) ตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558.

[136] คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ (เอกสารประกอบการประชุมรับฟังความคิดเห็นกลุ่มย่อย ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....)

แหล่งทุนนอกระบบแล้ว ยังส่งผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมอีกด้วย ดังนั้น จึงมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ขึ้นเพื่อประโยชน์ ดังนี้

1. เพิ่มโอกาสของผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนให้เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสของผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายยิ่งขึ้น สมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายที่ขจัดข้อจำกัดของการเข้าหาแหล่งเงินทุนด้วยการจำนำและการจำนองออกไป ด้วยการรับรองให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอันน่าพอใจมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง ทำนองเดียวกันกับที่ปฏิบัติกันอยู่ในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก เพื่อเพิ่มเติมจากการนำทรัพย์สินไปจำนำหรือจำนอง

2. เพิ่มความมั่นใจของแหล่งทุนในการให้สินเชื่อได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ นอกจากเพิ่มโอกาสของผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายยิ่งขึ้นแล้ว กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจยังสามารถเพิ่มความมั่นใจของแหล่งทุนในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนที่มีความสามารถในการชำระหนี้อันน่าพอใจได้อีกด้วย เพราะการรับรองให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอันน่าพอใจมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง เพิ่มเติมจากการนำทรัพย์สินไปจำนำหรือจำนอง ย่อมทำให้แหล่งเงินทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเงิน มีความมั่นใจในความสามารถชำระหนี้ของผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนที่ตนได้ให้สินเชื่อไปมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

3. ขจัดแหล่งเงินทุนนอกระบบ กล่าวคือ เมื่อสามารถขจัดข้อจำกัดของการจำนำและการจำนองที่เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดขึ้นของแหล่งทุนนอกระบบออกไปแล้ว ทำให้ความจำเป็นในการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบของผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนลดน้อยลงไปมาก ดังนั้นกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในการขจัดแหล่งเงินทุนนอกระบบที่สร้างความเดือนร้อนอย่างใหญ่หลวงให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนที่เป็นหนี้ของแหล่งเงินทุนนอกระบบแล้ว และเป็นผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมให้ลดลงหรือหมดไปอีกด้วย ทำให้ความเดือนร้อนที่ผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนจำนวนมากกำลังเผชิญอยู่หมดไปได้ และในที่สุดย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมต่อไป

3.6.1.2 แนวคิดที่สำคัญและหลักประกันที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....

แนวคิดที่สำคัญและหลักประกันที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ข้อ ดังนี้[137]

1. การก่อให้เกิดสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

1.1 ความหมาย คือ สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หมายถึง สัญญาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ให้หลักประกัน ตราทรัพย์สินไว้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับหลักประกัน เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้โดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้รับหลักประกัน และผู้ให้หลักประกันอาจตราทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันการชำระหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระก็ได้

1.2 คู่สัญญา คือ สัญญาหลักประกันทางธุรกิจจะประกอบด้วยผู้ให้หลักประกันฝ่ายหนึ่งและผู้รับหลักประกันอีกฝ่ายหนึ่ง โดยผู้ให้หลักประกันจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้และผู้ให้หลักประกันอาจตราทรัพย์สินของตนเป็นประกันหนี้ของบุคคลอื่นก็ได้ ส่วนผู้รับหลักประกันจะต้องเป็น “สถาบันการเงิน” หรือบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อจำกัดผู้รับหลักประกันเฉพาะนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อและบุคคลเหล่านี้มีหน่วยงานของรัฐซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแล ที่คอยกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมอีกชั้นหนึ่ง

1.3 ทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ สามารถแบ่งแยกได้เป็นประเภท ๆ ดังนี้

(1) กิจการ ได้แก่ ทรัพย์สินทั้งหลายที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจและสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจนั้น เช่น กิจการโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ก็อาจจำนำแผงโซล่าเซลล์ ที่ดิน อาคารโรงไฟฟ้า รถยนต์ รถบรรทุก อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องจักร เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ฯลฯ ที่ใช้ในการประกอบกิจการมาเป็นหลักประกันได้หรือกิจการร้านขายอาหารสมุนไพรไทย ก็อาจนำสิทธิในการเช่าที่ดินและอาคารพาณิชย์ที่ใช้ประกอบกิจการมาเป็นหลักประกัน อาจนำโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ตกแต่งร้าน รถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ฯลฯ มาเป็นหลักประกันได้ เป็นต้น

(2) สิทธิเรียกร้อง ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ ไม่ว่าจะได้รับชำระหนี้เป็นเงิน หรือได้รับชำระหนี้เป็นทรัพย์สินอย่างอื่นและสิทธิอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงสิทธิที่มีตราสาร

---

[137] จาก *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ* (น. 26-55), โดย กำชัย จงจักรพันธ์, 2557, กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์การพิมพ์.

เช่น ผู้ประกอบการอาจนำสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้มาเป็นหลักประกันได้ หรือนำสิทธิเรียกร้องเงินฝากในบัญชีเงินฝากมาเป็นหลักประกันก็ได้

(3) สังหาริมทรัพย์ที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า หรือสินค้าสำเร็จที่รอการจำหน่าย อุปกรณ์ เครื่องใช้ในการประกอบกิจการทั้งหลาย ก็สามารถนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้

(4) อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ที่ดิน อาคารสถานที่ แต่ต้องเป็นกรณีที่ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โดยตรง คือต้องเป็นผู้ประกอบกิจการหมู่บ้านจัดสรร หรือจัดสรรที่ดินเปล่า เป็นต้น

(5) ทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า รวมตลอดถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ความลับทางการค้า ฯลฯ

(6) ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยทรัพย์สินประเภทนี้กฎหมายออกแบบเปิดช่องไว้สำหรับอนาคต หากมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่กฎหมายยังมิได้บัญญัติครอบคลุมถึงเอาไว้ ก็สามารถกำหนดเพิ่มได้ด้วยกฎกระทรวงต่อไป

ทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกันนั้น ผู้ให้หลักประกันอาจนำทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิอยู่แล้วในปัจจุบันหรือที่จะได้มาในอนาคตก็ได้ การนำทรัพย์สินที่จะได้มาในอนาคตมาเป็นหลักประกัน ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่จะได้มาในอนาคตตามสัญญาหรือนิติสัมพันธ์ใด ๆ เท่านั้น

1.4 แบบของสัญญาหลักประกัน กล่าวคือ สัญญาหลักประกันทางธุรกิจนั้นกฎหมายกำหนดให้ต้องทำตามแบบคือ ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

นอกจากสัญญาหลักประกันจะต้องทำเป็นหนังสือ เพื่อให้มีผลใช้บังคับได้ระหว่างคู่สัญญาแล้ว หากจะให้สัญญาหลักประกันมีผลใช้ยันบุคคลภายนอกได้ จะต้องมีการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียนด้วย การจดทะเบียนนั้นถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากไม่มีการจดทะเบียนแล้ว แม้สัญญาหลักประกันจะสมบูรณ์ระหว่างคู่สัญญาแต่จะใช้บังคับเป็นที่เสียหายแก่สิทธิของบุคคลภายนอกไม่ได้ กล่าวคือ ถ้ายังไม่ได้จดทะเบียน ผู้รับหลักประกันจะบังคับจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเอาชำระหนี้ของตนแต่เพียงผู้เดียวก่อนเจ้าหนี้อื่นไม่ได้ ซึ่งเหตุที่กฎหมายกำหนดบังคับไว้เช่นนี้ก็เพราะทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกันส่วนใหญ่เป็นสังหาริมทรัพย์ สามารถหมุนเวียนเปลี่ยนมือได้ และผู้ให้หลักประกันไม่จำต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับหลักประกันไว้ด้วย เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกจึงต้องกำหนดให้มีการจดทะเบียนเพื่อให้บุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบได้จากทะเบียนหลักประกันที่เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ว่ามีการนำทรัพย์สินนั้น ๆ มาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจหรือไม่

1.5 วิธีการจดทะเบียน โดยกำหนดให้จัดตั้งสำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจขึ้นในกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยสำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจมีหน้าที่รับจดทะเบียน แก้ไขทะเบียน ยกเลิกการจดทะเบียนและเพิกถอนการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และให้อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นเจ้าพนักงานทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดให้ผู้รับหลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจต่อเจ้าพนักงานทะเบียนในกรณีการจดทะเบียนครั้งแรก การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว และการยกเลิกการจดทะเบียนกรณีที่มีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกัน หรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน และกำหนดให้ผู้ให้หลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอจดทะเบียนในกรณีหนี้ที่ประกันระงับไปด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ หรือเมื่อคู่สัญญาตกลงกันยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน รวมถึงกำหนดให้เจ้าพนักงานทะเบียนเป็นผู้แจ้งให้นายทะเบียนที่เกี่ยวข้องและเจ้าหนี้มีประกันรายอื่นเท่าที่ปรากฏรายชื่อตามหลักฐานทางทะเบียนให้ทราบถึงการนำทรัพย์สินที่มีทะเบียนมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ และที่สำคัญคือมีข้อกำหนดว่าการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจย่อมก่อให้เกิดทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันมีสิทธิบังคับหลักประกันเอาจากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ไม่ว่าทรัพย์นั้นจะตกไปอยู่ที่ใด และเมื่อได้จดทะเบียนสัญญาหลักประกันแล้ว ให้ถือว่าผู้รับหลักประกันเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

2. สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามสัญญาหลักประกัน

2.1 สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน กล่าวคือ กำหนดให้ผู้ให้หลักประกันมีสิทธิครอบครอง ใช้สอย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่ายโอนและจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ใช้ในการผลิต นำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น ฯลฯ ซึ่งทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเว้นแต่คู่สัญญาจะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น และห้ามผู้ให้หลักประกันนำทรัพย์สินดังกล่าวไปจำนำต่อ เพื่อให้ผู้ให้หลักประกันสามารถใช้สอยทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจในระหว่างที่ทรัพย์สินนั้นเป็นประกัน ขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้การใช้สอยทรัพย์สินนั้นเป็นเหตุให้ทรัพย์สินด้อยมูลค่าลง ผู้ให้หลักประกันจึงมีหน้าที่สงวนรักษาทรัพย์สินที่เป็นประกันนั้นเสมือนเช่นวิญญูชนจะต้องใช้ในการประกอบกิจการและอาชีวะนั้น ทั้งต้องรับผิดเพื่อความเสียหายในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสูญหายหรือเสื่อมราคาลง พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่อื่น ๆ ของผู้ให้หลักประกันเพื่อให้ระบบหลักประกันมีความน่าเชื่อถือ ได้แก่ หน้าที่ในการจัดทำบัญชีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และต้องยอมให้ผู้รับหลักประกันหรือตัวแทนเข้าตรวจดู

ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ส่วนผู้รับหลักประกันก็กำหนดให้มีสิทธิตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและบัญชีทรัพย์สินเป็นครั้งคราวในเวลาและระยะอันสมควร

2.2 สิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันกับบุคคลภายนอก กล่าวคือ กำหนดให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญ ไม่ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะโอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ และในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันได้ทรัพย์สินมาจากการจำหน่ายจ่ายโอน แลกเปลี่ยน หรือได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ให้ถือว่าทรัพย์สินที่ได้มาแทนนั้นเป็นหลักประกันด้วย แต่ผู้รับหลักประกันจะมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันต่อเมื่อได้แก้ไขรายการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียนแล้ว

ส่วนมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอก คือ บุคคลภายนอกจะได้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไปโดยปลอดภาระหลักประกัน ต่อเมื่อบุคคลภายนอกได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยทางการค้าปกติของทรัพย์สินนั้นหรือโดยความยินยอมของผู้รับหลักประกันและทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจและมีลักษณะหมุนเวียนเปลี่ยนมือตลอดเวลา หรือในกรณีที่ทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันเป็นทรัพย์สินประเภทอื่น บุคคลภายนอกจะต้องได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยความยินยอมของผู้รับหลักประกันเท่านั้น

ในกรณีที่มีการนำทรัพย์สินสิ่งหนึ่งไปใช้เป็นประกันการชำระหนี้แก่ผู้รับหลักประกันหลายรายให้ถือลำดับการได้รับชำระหนี้ดังนี้

ก. ให้ผู้รับหลักประกันที่ได้รับการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับหลักประกันที่ได้รับการจดทะเบียนภายหลัง

ข. ถ้ามีการนำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไปจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ด้วย ให้ผู้รับหลักประกันหรือผู้รับจำนองที่ได้รับการจดทะเบียนก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับหลักประกันหรือผู้รับจำนองที่ได้รับการจดทะเบียนภายหลัง

3. การบังคับหลักประกันทางธุรกิจ

วิธีการบังคับหลักประกันทางธุรกิจที่เป็นทรัพย์สิน คือ เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ห้ามผู้ให้หลักประกันจำหน่าย จ่ายโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน แต่การเข้าครอบครองนั้นต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันยินยอมให้ผู้รับหลักประกันเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินนั้นหลุดเป็นสิทธิหรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ด้วยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย แต่ถ้าทรัพย์สินที่นำมา

เป็นหลักประกันเป็นของสดเสียได้ ผู้รับหลักประกันอาจจำหน่ายทรัพย์สินนั้นโดยวิธีที่เห็นสมควร เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้ทันที และหากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ไม่ยินยอมให้ผู้รับหลักประกันเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อบังคับหลักประกันต่อไป

ในกรณีที่มีการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นประกันการชำระหนี้ ผู้รับหลักประกันจะยกสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งสิทธิได้ต่อเมื่อมีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องนั้นมาใช้เป็นหลักประกันไปยังลูกหนี้แห่งสิทธินั้นแล้ว เมื่อมีเหตุที่จะบังคับหลักประกัน ห้ามมิให้ลูกหนี้แห่งสิทธิชำระหนี้แก่ผู้ให้หลักประกันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องมาใช้เป็นหลักประกันจากผู้รับหลักประกัน หากหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องถึงกำหนดชำระให้ลูกหนี้แห่งสิทธิชำระหนี้แก่ผู้รับหลักประกัน

การจัดสรรเงินและดอกผลที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้เป็นไปตามลำดับ คือ (1) ค่าธรรมเนียมการวางทรัพย์สิน (2) ค่าใช้จ่ายและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับหลักประกัน (3) ชำระหนี้ให้แก่ผู้รับหลักประกันและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (4) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นซึ่งขอเฉลี่ยทรัพย์ ส่วนเงินที่เหลือหากมีให้คืนแก่ผู้ให้หลักประกัน ถ้าบังคับหลักประกันโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแล้วได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ ผู้รับหลักประกันอาจเรียกร้องจำนวนเงินที่ยังขาดอยู่จากลูกหนี้ได้ แต่ถ้าผู้ให้หลักประกันไม่ได้เป็นลูกหนี้จะเรียกร้องจากผู้ให้หลักประกันไม่ได้และถ้าบังคับหลักประกันโดยหลุดเป็นสิทธิ ให้ถือว่าหนี้ประธานและหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจระงับสิ้นไป

4. ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจกำหนดให้สัญญาหลักประกันระงับสิ้นไปด้วย 4 เหตุ คือ

(1) หนี้ที่ประกันระงับสิ้นไป

(2) ผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกันตกลงกันเป็นหนังสือให้ยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

(3) มีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

(4) มีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกันหรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน

ผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเกินกว่าห้าปีไม่ได้

5. บทกำหนดโทษ

3.6.1.3 การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... กำหนดให้สามารถนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ พร้อมทั้งให้ความหมายของคำว่าสิทธิเรียกร้องว่าได้แก่ สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ โดยไม่จำกัดไว้เฉพาะสิทธิเรียกร้องในหนี้เงิน แต่หมายความรวมถึงสิทธิเรียกร้องประเภทอื่น ๆ ด้วย[138] ดังนั้นผู้เอาประกันชีวิตซึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันชีวิตจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เมื่อผู้เอาประกันมีชีวิตรอดอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือผู้เอาประกันถึงแก่ความตายในระหว่างสัญญาประกันชีวิตมีผลบังคับ จึงสามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ได้โดยตรากรมธรรม์ประกันชีวิตไว้แก่เจ้าหนี้หรือผู้รับหลักประกัน เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่จำต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้รับหลักประกัน แต่ต้องทำสัญญาเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน[139] ซึ่งผู้รับหลักประกันมีหน้าที่ต้องดำเนินการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันต่อเจ้าพนักงานทะเบียนโดยได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ให้หลักประกัน การจดทะเบียนดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดทรัพยสิทธิเหนือกรมธรรม์ประกันชีวิต และเมื่อจดทะเบียนแล้วยังถือว่าผู้รับหลักประกันเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายอีกด้วย[140] ทำให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งเป็นทรัพย์หลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญ[141] แต่ผู้รับหลักประกันจะยกสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งสิทธิ (บริษัทผู้รับประกัน) ได้ต่อเมื่อผู้รับหลักประกันมีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตดังกล่าวมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้แล้ว[142]

3.6.2 การบังคับหลักประกันตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ต่อกรณีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกัน

3.6.2.1 วิธีการในการบังคับทรัพย์หลักประกัน

ในการทำสัญญาหลักประกันทางธุรกิจโดยนำเอาสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ หากผู้รับหลักประกันมีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิหรือผู้รับประกันแล้ว ร่างพระราชบัญญัติหลักประกัน

---

[138] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 3.

[139] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 13.

[140] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 17 วรรค 2.

[141] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 29.

[142] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 34.

ทางธุรกิจ พ.ศ. .... กำหนดห้ามมิให้ลูกหนี้แห่งสิทธิชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้หลักประกันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว และหากหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นถึงกำหนดชำระก่อนหนี้ตามสัญญากู้ยืม ลูกหนี้แห่งสิทธิต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้รับหลักประกัน ไม่ใช่ชำระแก่ผู้ให้หลักประกัน

3.6.2.2 ลำดับบุริมสิทธิของเจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้

เมื่อผู้ให้หลักประกัน (ลูกหนี้) นำสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อผู้รับหลักประกัน (เจ้าหนี้) โดยผู้รับหลักประกันได้ดำเนินการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจต่อเจ้าพนักงานทะเบียนแล้ว ย่อมทำให้ผู้รับหลักประกันเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ กล่าวคือมีทรัพยสิทธิเหนือสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้ให้หลักประกันนั้น ซึ่งร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดลำดับการได้รับชำระหนี้ของผู้รับหลักประกันไว้ตามมาตรา 33 ว่า “ในกรณีที่มีการนำทรัพย์สินสิ่งหนึ่งตราไว้เป็นประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้แก่ผู้รับหลักประกันหลายราย ให้ถือลำดับผู้รับหลักประกันเรียงตามวันและเวลาที่ได้รับการจดทะเบียน โดยผู้รับหลักประกันที่ได้รับการจดทะเบียนก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับหลักประกันที่ได้รับการจดทะเบียนภายหลัง” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าลำดับบุริมสิทธิของเจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตที่นำมาเป็นหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจนั้นเป็นไปตามลำดับการได้รับการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันเมื่อต้องมีการบังคับเอากับทรัพย์หลักประกันดังกล่าว เจ้าหนี้ที่ได้รับการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันก่อนย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ที่ได้รับการจดทะเบียนในภายหลัง ซึ่งลำดับก่อน หลัง ในการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจสามารถพิจารณาได้จากวันที่ ที่ได้รับการจดทะเบียน

3.7 รูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์และการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้เงินกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ตามหลักกฎหมายต่างประเทศ

3.7.1 รูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)

3.7.1.1 กฎหมายประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีระบบกฎหมายแบบกฎหมายจารีตประเพณี โดยคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนจะมีผลกับคดีที่เกิดขึ้นภายหลังและยึดหลักแห่งความเที่ยงธรรมในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดี (Equity) ดังนั้นจึงถือเป็นระบบ Case Law หรือ Judge Make Law โดยใช้ประกอบกับกฎหมายที่

เป็นลายลักษณ์อักษร (Statutory Law) การประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินในประเทศอังกฤษมีด้วยกัน 4 แบบ คือ Pledge, Contractual Lien, Mortgage และ Charge[143]

1. Pledge[144] เป็นรูปแบบการประกันการชำระหนี้ที่ใช้มานานที่สุด ที่เกิดก่อนการประกันประเภทอื่น โดยมีหลักในการก่อให้เกิดหลักประกัน คือ เจ้าหนี้จะเป็นผู้ครอบครองทรัพย์ที่นำมาให้เป็นประกันแบบ Pledge ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ ซึ่งการส่งมอบทำได้ 2 วิธี คือ การส่งมอบกันจริง (Actual Delivery) คือการส่งมอบตัวทรัพย์อันเป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ครอบครอง และอีกหนึ่งวิธีเป็นการส่งมอบโดยปริยาย (Constructive Delivery) คือเป็นการมอบทรัพย์ให้แก่เจ้าหนี้ในลักษณะที่เจ้าหนี้สามารถควบคุมทรัพย์นั้นไว้ได้ เช่น การส่งมอบกุญแจประตูห้องเก็บสินค้าให้แก่เจ้าหนี้ เป็นต้น ในการประกันการชำระหนี้ในรูปแบบ Pledge นี้ เจ้าหนี้จะมีสิทธิยึดทรัพย์หลักประกันไว้จนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้แล้วก็จะได้สิทธิต่าง ๆ ที่เสียไปกลับคืนมา แต่หากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็สามารถบังคับหลักประกันได้โดยจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์หลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้โดยไม่บังคับว่าต้องขายทอดตลาด และการประกันแบบ Pledge นี้ จะสิ้นสุดเมื่อการครอบครองหลักประกันนั้นสิ้นไป ทรัพย์ที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันแบบ Pledge ได้แก่ สินค้าต่าง ๆ รวมถึงเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าหรือตราสารแห่งหนี้ก็สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้

2. Contractual Lien เป็นรูปแบบการประกันการชำระหนี้โดยการมีสิทธิยึดหน่วงด้วยการครอบครองทรัพย์อันถือเป็นหลักประกันการชำระหนี้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ หลักประกันประเภทนี้เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายหรือเกิดจากสัญญาก็ได้ และเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะยึดทรัพย์หลักประกันไว้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้เท่านั้น แต่ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ไปขายทอดตลาดได้[145]

3. Mortgage เป็นการทำสัญญาการนำอสังหาริมทรัพย์เป็นประกันการชำระหนี้โดยการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะโอนกรรมสิทธิ์กลับคืนให้แก่ลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้เสร็จสิ้นแล้ว หากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะตกเป็นของเจ้าหนี้โดยเด็ดขาด ทรัพย์สินที่นำมาเป็น

---

[143] From *Legal Problems of Credit and Security* (p. 10), by R.M. Goode, 1988, England: Sweet & Maxwell.

[144] From *Commercial Law* (pp. 712-713), by R.M. Goode, 1982, Middlesex: Penguin Book/Allen Lane.

[145] จาก *การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) (น. 102), โดย สุชาดา กรรณสูต, 2542, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักประกันแบบ Mortgage มีได้หลายประเภท เช่น ทรัพย์สินที่มีรูปร่าง หรือทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างก็สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ทั้งสิ้น

4. Charge เป็นรูปแบบการประกันการชำระหนี้ที่ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์อันเป็นหลักประกัน โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้และไม่จำต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ หลักประกันแบบ Charge เกิดขึ้นจากการทำสัญญาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยกำหนดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไว้เฉพาะเจาะจงหรือจะกำหนดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นรายประเภทของทรัพย์สินก็ได้ หลักประกันประเภทนี้ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ให้มีสิทธิเรียกร้องเหนือหลักประกัน โดยเจ้าหนี้จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ไม่มีประกัน และบุคคลที่เข้ามาในภายหลัง แต่ข้อตกลงนี้จะต้องมีการจดทะเบียน เจ้าหนี้ไม่สามารถกระทำการใด ๆ ต่อหลักประกันนั้นได้ จนกว่าลูกหนี้จะไม่ปฏิบัติการชำระหนี้[146] แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถบังคับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้โดยการขายหรือตั้ง Receiver

หลักการประกันการชำระหนี้แบบ Charge แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ Legal Charge และ Equitable Charge[147]

ก. Legal Charge เป็นการประกันการชำระหนี้ที่เกิดจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่คู่สัญญาแสดงเจตนาสร้างหลักประกันตามกฎและระเบียบที่กฎหมายบัญญัติไว้โดย Charge ลักษณะนี้จะสร้างสิทธิเหนือตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในทันที จึงมีลักษณะเดียวกันกับ Legal Mortgage

ข. Equitable Charge เป็นการสร้างหลักประกันที่ไม่มีรูปแบบกำหนดไว้ โดยคู่สัญญาได้แสดงเจตนาที่จะให้ทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่ง Equitable Charge แบ่งออกเป็น Fixed Charge และ Floating Charge[148]

1) Fixed Charge เป็นหลักประกันการชำระหนี้แบบเฉพาะเจาะจง คือมีการระบุเฉพาะเจาะจงว่าทรัพย์สินสิ่งไหนเป็นหลักประกัน และในการใช้สอยทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันนั้นผู้ให้หลักประกันต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ก่อนจึงจะสามารถใช้สอยทรัพย์สินของตนได้ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถนำทรัพย์หลักประกันนี้ไปใช้ในการดำเนินธุรกิจได้หลังจากที่มีการเป็นหลักประกัน

---

[146] *Legal problem of credit and security* (p.14). Op.cit.

[147] From *Intellectual property rights and their valuation: A handbook for bankers, companies and their advisers* (p. 153), by Peter L. Groves, 1997, England: Gresham Book Woodhead Publishing Ltd.

[148] From *Commercial Law* (p.715), by R.M., 1982, Middlesex: Penguin Book/Allen Lane.

2) Floating Charge คือ หลักประกันแบบลอยหรือหลักประกันแบบไม่เฉพาะเจาะจง คือ ในเบื้องต้นจะยังไม่ระบุเจาะจงว่าทรัพย์สิ่งไหนเป็นหลักประกัน เพียงแต่ระบุเป็นกลุ่มหรือประเภทของทรัพย์เท่านั้น เรียกว่าเป็นทรัพย์ทั่วไป โดยกำหนดประเภททรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไว้ว่าเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ในขณะทำสัญญา หรือที่จะมีขึ้นหรือได้รับมาในอนาคต โดยจะกำหนดระยะเวลาในการเป็นหลักประกันไว้จากเวลาหนึ่งถึงเวลาหนึ่ง เมื่อยังไม่ระบุเจาะจงตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจึงยังไม่เป็นการสร้างสิทธิเหนือตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน แต่ Floating Charge จะให้สิทธิแก่ผู้ให้หลักประกันในการจัดการหรือเคลื่อนย้ายทรัพย์ที่เป็นหลักประกันได้ในทางที่เป็นการค้าปกติของผู้ให้หลักประกัน เว้นแต่เมื่อมีเหตุที่เกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือจากการกระทำบางอย่างของลูกหนี้อันเป็นเหตุให้ทรัพย์สินทั่วไปนั้นแปลงสภาพเป็นทรัพย์เฉพาะสิ่ง (Crystallisation) เป็นผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้ได้[149] ตามระบบกฎหมาย

ความผูกพันและความสมบูรณ์ของหลักประกัน (Attachment and Perfection of A Security Interests)

คำว่า Attachment เป็นคำที่ใช้เพื่อแสดงว่าได้มีการสร้างหลักประกันทรัพย์สินระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ขึ้น ซึ่งความสมบูรณ์ของ Attachment นั้นเกิดขึ้นเมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ โดยสิทธิดังกล่าวไม่ผูกพันหรือแสดงต่อบุคคลภายนอกด้วย ดังนั้น Attachment จึงแตกต่างจาก Perfection เพราะ Perfection ยังมีขั้นตอนให้ต้องปฏิบัติต่อไป เช่น จะต้องนำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันมาอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้หรือจะต้องไปจดทะเบียนเพื่อเป็นการแสดงให้ปรากฏต่อบุคคลภายนอกด้วย

การเกิด Attachment จะต้องประกอบด้วย มีการโอนทรัพย์สินเป็นหลักประกันหรือทำสัญญาขึ้น โดยระบุทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตลอดจนระบุหนี้ที่เป็นหลักประกันโดยลูกหนี้นั้นจะต้องมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินนั้นด้วย ซึ่งหากครบองค์ประกอบข้างต้น ความสมบูรณ์ของ Attachment ในระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ก็ถือว่าได้เกิดมีขึ้นแล้ว[150] แต่ Perfection จะให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหนี้มากกว่าเพราะเป็นการประกันที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อทำให้การนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันนั้นปรากฏแก่บุคคลภายนอกด้วย และเป็นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายนอกที่ประสงค์จะดำเนินการใด ๆ ต่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งรูปแบบของ

---

[149] จาก *การประกันหนี้ด้วยทรัพย์แบบ Floating Charge* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) (น. 55), โดย วิทยา จิญกาญจน์, 2537, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[150] *Legal problem of credit and security* (pp. 28-30). Op.cit.

Perfection นั้นมีอยู่ 3 แบบ[151] คือ การส่งมอบการครอบครองในทรัพย์สินประเภทที่มีรูปร่าง และสามารถส่งมอบการครอบครองให้แก่เจ้าหนี้ได้ หรือการจดทะเบียนแสดงภาระผูกพันในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นการจดทะเบียนที่ The Companies Registration Office ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถตรวจสอบได้ หรือในกรณีที่หลักประกันนั้นเป็นสิทธิเรียกร้องในหนี้หรือเป็นสิทธิเรียกร้องในเงินกองทุนใด ๆ ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้แห่งสิทธิ หรือ Trustee หรือ Fund Holder ทราบถึงการเป็นหลักประกันนั้น[152]

การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักกฎหมายประเทศอังกฤษ

การประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินในประเทศอังกฤษมีด้วยกัน 4 แบบ คือ Pledge, Contractual Lien, Mortgage และ Charge ซึ่งการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักกฎหมายประเทศอังกฤษนั้นสามารถทำได้ด้วย Charge กล่าวคือ ต้องมีการแสดงออกว่าได้มีการสร้างหลักประกันทางทรัพย์สินขึ้นระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยการทำสัญญาพร้อมทั้งระบุถึงหนี้ที่เกิดขึ้นและระบุถึงทรัพย์ที่เป็นหลักประกันโดยเฉพาะเจาะจงว่านำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ดังกล่าวเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของ Attachment ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน แต่เจ้าหนี้จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์หลักประกันก่อนเจ้าหนี้อื่น ก็ต่อเมื่อได้ดำเนินการจดทะเบียนการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้แล้วเท่านั้น

3.7.1.2 กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจมลรัฐแต่ละมลรัฐในการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ภายในมลรัฐของตนได้เท่าที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States Constitution) ในส่วนของการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นแยกเป็นการนำอสังหาริมทรัพย์กับสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักประกันซึ่งอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายที่แตกต่างกัน โดยการใช้อสังหาริมทรัพย์ (Real Property) เป็นประกันการชำระหนี้จะเป็นไปตามกฎหมาย Common Law on Real Estate Mortgage ส่วนการใช้สังหาริมทรัพย์ (Personal Property) เป็นประกันการชำระหนี้นั้นเดิมเป็นไปตามกฎหมาย Common Law แต่เนื่องด้วยแต่ละมลรัฐมีวิธีการที่แตกต่างกันสำหรับการนำสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักประกัน ทำให้ก่อให้เกิดปัญหาความสับสนในการบังคับใช้สำหรับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ การพาณิชย์

---

[151] Ibid.

[152] จาก *การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) (น. 111), โดย สุชาดา กรรณสูต, 2542, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการนำสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักประกันมีระบบแบบแผนเดียวกันทั้งประเทศและเป็นการลดความขัดแย้งในการดำเนินธุรกิจระหว่างมลรัฐ นักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาโดย The National Conference of Commissioners on Uniform State Laws และ The American Law Institute จึงได้ร่วมกันจัดทำ Uniform Commercial Code (U.C.C.) ขึ้นเพื่อให้แต่ละมลรัฐมีหลักเกณฑ์เดียวกันเพื่อประโยชน์ในการติดต่อทางพาณิชย์โดย U.C.C. ประกาศใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1962 และได้รับการยอมรับจากมลรัฐต่าง ๆ อีกทั้งมีการปรับปรุงพัฒนามาเป็นระยะ ๆ

ใน U.C.C. มีเรื่องเกี่ยวกับการนำสังหาริมทรัพย์เป็นประกันการชำระหนี้ตาม Article 9 (Secured Transactions) ซึ่งการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตาม Article 9 เป็นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้มีการนำทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง (Intangibles) ทุกประเภทมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้[153] ซึ่งวัตถุประสงค์ของ U.C.C. Article 9 คือ การให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องและสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในหลักประกันการชำระหนี้เพื่อความมั่นใจว่าจะได้รับชำระหนี้คืน โดยทรัพย์ที่จะนำมาเป็นหลักประกันตาม Article 9 ได้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เป็น Personal Property เท่านั้น ซึ่ง Article 9 ได้กำหนดวิธีการโครงสร้าง และรูปแบบการสร้างหลักประกันที่เป็นรูปแบบเดียวกันในการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันและสามารถรองรับการสร้างหลักประกันหนี้ได้อย่างกว้างขวาง มีความยืดหยุ่นและมีรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน โดย Section 9-102 ได้กำหนดขอบเขตในการใช้ Article 9 ว่าใช้กับการดำเนินการใด ๆ ที่ประสงค์ที่จะสร้างหลักประกันเหนือทรัพย์สินส่วนบุคคล หรือสิ่งที่ติดอยู่กับพื้นดิน ตลอดจนสินค้า เอกสาร หลักทรัพย์ทางการเงิน สิ่งที่ไม่มีรูปร่างทั่ว ๆ ไป สิทธิเรียกร้องที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือสิทธิทางบัญชี และรวมถึงการขายสิทธิทางบัญชีหรือสิทธิเรียกร้องที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ[154]

การจำแนกประเภทของทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน (Classification of Collaterals) ตาม Article 9 สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ทรัพย์ที่มีตัวตน ทรัพย์ที่มีสภาพคล้ายกับมีตัวตน และทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน[155] ดังนี้

---

[153] From “Security Interest in Personal Property, Little,” by Grant Gilmore, *Brown and Company, 1,* pp.376-377.

[154] จาก *การใช้เงินฝากเป็นหลักประกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) (น. 50), โดย สุกัญญา วิริยะผล, 2546, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

[155] จาก “การประกันด้วยทรัพย์ตามหลักกฎหมายอเมริกัน,” โดย สุวิทย์ สุวรรณ, 2553, *วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 28(1),* น. 63.

(1) ทรัพย์ที่มีตัวตน (Tangible Goods) ได้แก่

ก. สินค้าผู้บริโภค (Consumer Goods)

ข. สินค้าคงคลัง (Inventory)

ค. ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (Farm Products)

ง. เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ (Equipment)

(2) ทรัพย์ที่มีสภาพคล้ายกับมีตัวตน (Quasi-Tangibles) ประกอบด้วย

ก. ตราสารเปลี่ยนมือ (Instruments)

ข. เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ (Documents)

ค. เอกสารแสดงความเป็นเจ้าหนี้ – ลูกหนี้ประกอบกับสิทธิที่จะได้ทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการชำระหนี้ (Chattel Paper)

ง. ตราสารการลงทุน (Investment Property)

(3) ทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Intangibles) ได้แก่

ก. บัญชีลูกหนี้ (Accounts)

ข. สิทธิตามเลตเตอร์ ออฟ เครดิต

ค. บัญชีเงินฝาก

ง. สิทธิเรียกร้องมูลละเมิดทางการค้า (Commercial Tort Claims)

จ. สิทธิที่ไม่มีตัวตนอื่น ๆ ที่ไม่รวมอยู่ในข้อใดข้อหนึ่งที่กล่าวมาแล้ว (General Intangibles)

การเกิดสิทธิในการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์หลักประกัน[156] (Security Interest)

สิทธิในการบังคับชำระหนี้เอาจากตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน (Security Interest) เกิดขึ้นและเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้และติดยึด (Attach)[157] กับตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกันทันทีที่

(1) มีการทำสัญญา Security Agreement ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยสัญญา Security Agreement คือสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ซึ่งบ่งบอกถึงมูลหนี้ที่เกิดขึ้นระหว่างกัน และการให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกัน ซึ่งต้องมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

ก. ชื่อเจ้าหนี้และลูกหนี้

ข. มูลหนี้ที่มีอยู่ต่อกัน

---

[156] แหล่งเดิม.

[157] Uniform Commercial Code, Article 9-203.

ค. ทรัพย์ที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ และ

ง. ลูกหนี้ให้สิทธิเจ้าหนี้ในการบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน

ซึ่งคู่สัญญาจะเพิ่มเติมเงื่อนไขอื่น ๆ เข้าไปในสัญญาก็ได้ และสัญญาจะอยู่ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ หรือการเขียนด้วยลายมือ หรือรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ แต่รายการที่สำคัญที่สุดในสัญญา Security Agreement คือรายการที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกันที่คู่สัญญาต้องระบุรายละเอียดให้ชัดเจน

(2) เจ้าหนี้ชำระหนี้ต่างตอบแทนให้ลูกหนี้ กล่าวคือ ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้ให้ผลประโยชน์หรือทรัพย์สิ่งตอบแทน (Consideration) ที่สมน้ำสมเนื้อแก่ลูกหนี้ Security Interest จะไม่มีทางติดยึดเข้ากับตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกันได้เลย แม้ลูกหนี้จะได้ทำสัญญามอบสิทธิหรือส่งมอบทรัพย์ให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ก็ตาม ซึ่งทรัพย์หรือผลประโยชน์ที่เจ้าหนี้จะพึงมอบให้ลูกหนี้เป็นการต่างตอบแทน ได้แก่ สินค้า เงินให้กู้ สิทธิการเช่า สิทธิครอบครองอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

(3) ลูกหนี้มีอำนาจโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายที่จะใช้ทรัพย์นั้นเป็นหลักประกัน กล่าวคือ หากลูกหนี้ไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ไม่มีสิทธิครองครอง ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์ที่จะใช้เป็นหลักประกัน สัญญา Security Agreement ที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ทำกันไว้ก็จะไม่มีผลผูกพัน เพราะ Security Interest จะไม่ติดยึดเข้ากับตัวทรัพย์

การทำให้สิทธิมีผลบริบูรณ์[158] (Perfection)

Security Interest ที่ได้ติดยึดเข้ากับตัวทรัพย์ของลูกหนี้ มีผลผูกพันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่เป็นคู่สัญญาเท่านั้น ดังนั้นจึงมีขั้นตอนต่อไปที่เจ้าหนี้ต้องทำเพื่อทำให้สิทธิการเป็นเจ้าหนี้มีประกันของตนใช้ยันกับคนทั่วไปได้ คือ การแจ้งให้สาธารณชนได้ทราบถึงความมีอยู่ของ Security Interest ดังกล่าว ซึ่งเรียกว่าการทำให้มีผลบริบูรณ์หรือ Perfection และแบบหรือพิธีการที่ทำให้บริบูรณ์มีอยู่ 4 วิธี ดังนี้

(1) การทำให้บริบูรณ์ด้วยการยื่นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินที่เรียกว่า Financing Statement ต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนหรือรับแจ้งเอกสารดังกล่าว ซึ่งการทำให้บริบูรณ์ (Perfection) ใช้ได้กับทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกันเกือบทุกประเภท ถ้าเป็นหลักประกันประเภทบัญชีลูกหนี้ (Accounts) หรือทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (General Intangibles) การยื่น Financing Statement เป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความบริบูรณ์ของ Security Interest

---

[158] Ibid.

ของเจ้าหนี้[159] การยื่น Financing Statement มีผลทันทีที่ผู้ยื่นชำระค่าธรรมเนียม (Filling Fee) ตามคำสั่งของนายทะเบียน[160] Financing Statement มีผลบังคับใช้ 5 ปี หากหนี้สินระหว่างคู่สัญญายังไม่ระงับและต้องการต่ออายุ Financing Statement[161] คู่กรณีต้องขอต่อในช่วงระยะเวลา 6 เดือนก่อนหมดอายุ โดยยื่น Continuation Statement ซึ่งจะทำให้ Financing Statement มีอายุต่อไปอีกคราวละ 5 ปี

(2) การทำให้บริบูรณ์ด้วยการครอบครองทรัพย์ (Perfection by Possession) กล่าวคือการที่เจ้าหนี้เข้าครอบครองทรัพย์ที่เป็นหลักประกันก็คือการจำนำนั่นเอง หากสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะได้ทรัพย์เป็นหลักประกัน (Security Interest) ติดยึดเข้ากับตัวทรัพย์ (Attached) อยู่แล้วโดยครบถ้วน การครอบครองทรัพย์ก็จะมีผลเป็นการทำให้สิทธิของเจ้าหนี้มีผลบริบูรณ์ทันที[162] และการทำให้บริบูรณ์โดยการครอบครองทรัพย์นี้ ใช้สำหรับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สินที่มีตัวตน (ทุกประเภท) ทรัพย์ที่คล้ายกับมีตัวตน (Quasi-tangibles) ประเภทตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instruments) ตราสารการลงทุน (Certificated Securities) และ Chattel Paper ที่อยู่ในรูปที่มีตัวตนจับต้องได้เท่านั้น[163]

(3) การทำให้บริบูรณ์โดยการเข้าควบคุม (Perfection by Control) ทรัพย์ที่เจ้าหนี้เข้าควบคุมได้และมีผลทำให้ Security Interest ของตนมีผลบริบูรณ์โดยไม่ต้องยื่น Financing Statement ต่อหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ บัญชีเงินฝาก สิทธิตามเลตเตอร์ออฟเครดิต ตราสารหนี้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Chattel Par) ตราสารการลงทุน เช่น หลักทรัพย์หรือใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหลักทรัพย์และบัญชีซื้อขายโภคภัณฑ์ในตลาด (Commodity Exchange) โดยการเข้าควบคุมในที่นี้หมายถึงการที่เจ้าหนี้มีสิทธิโดยเด็ดขาดเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกันโดยที่ไม่ต้องเป็นผู้ครอบครองหลักประกันโดยตรง เช่น เจ้าหนี้ที่เป็นธนาคารมีอำนาจควบคุมบัญชีเงินฝากของลูกหนี้เพราะลูกหนี้ได้ทำสัญญาให้สิทธิแก่ธนาคารในการหักกลบลบหนี้หรือควบคุมการเบิกถอน เป็นต้น

---

[159] Uniform Commercial Code, Article 9-310.

[160] Uniform Commercial Code, Article 9-516(a).

[161] Uniform Commercial Code, Article 9-515(d).

[162] Uniform Commercial Code, Article 9-319(b)(6).

[163] Uniform Commercial Code, Article 9-313(a)-(b).

(4) การมีผลบริบูรณ์โดยอัตโนมัติ (Automatic Perfection) ซึ่ง Security Interest บางประเภทที่มีความบริบูรณ์ในตัวของมันเอง โดยเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ไม่ต้องดำเนินการใด ๆ อีกเลย หลังจากมีการติดยึด (Perfected upon attachment[164]) เช่น Security Interest ของนายหน้าค้าหุ้นหรือโภคภัณฑ์ที่มีอยู่เหนือหุ้นหรือหน่วยลงทุนที่นายหน้าได้ซื้อตามคำสั่งของลูกหนี้ซึ่งเป็นลูกค้า Security Interest ที่เจ้าหนี้มีอยู่เหนือสิทธิของลูกหนี้ที่จะได้รับมรดกที่ยังไม่ได้แบ่งของผู้ตายหรือ Security Interest ของเจ้าหนี้ที่มีอยู่เหนือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่จะได้รับรางวัลสลากกินแบ่งหรือรางวัลที่ได้จากการประกวดแข่งขัน เป็นต้น

การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักกฎหมายว่าด้วยการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม Uniform Commercial Code หรือ (U.C.C.) Article 9 ได้มีการกำหนดให้สามารถนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ทั้งอสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้องด้วย ดังนั้น กรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งผู้เอาประกันชีวิตมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ตามข้อตกลงในสัญญาจึงสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลัก U.C.C. Article 9 ได้ โดยการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันต้องมีการทำสัญญาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งอาจจะเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นข้อความที่บันทึกหรือปรากฏอยู่บนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ เมื่อมีการทำสัญญาขึ้นแล้วเจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิในการบังคับชำระหนี้เอาจากตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน แต่อย่างไรก็ตาม สัญญาที่ทำขึ้นระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ดังกล่าวนั้นก็มีผลบังคับระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่านั้น หรือเป็นเพียงแต่บุคคลสิทธิตามหลักกฎหมายไทยเท่านั้น หากจะทำให้สิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันนั้นสามารถใช้ยันกับบุคคลได้ทั่วไป หรือการทำให้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิตามกฎหมายไทย เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันต้องทำให้เกิดผลบริบูรณ์ (Perfection) ด้วยการยื่นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินเพื่อจดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนหรือรับแจ้งเอกสารดังกล่าว (Financing Statement) เพียงเท่านี้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลัก U.C.C. Article 9 ก็ถือเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกันนั้นและสามารถยกการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้รายอื่น ๆ ที่ไม่มีจดทะเบียนการเป็นหลักประกันต่อหน่วยงานของรัฐได้อีกด้วย

---

[164] Uniform Commercial Code, Article 9-309.

3.7.2 รูปแบบสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ตามระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System)

3.7.2.1 กฎหมายประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ศาลในประเทศญี่ปุ่นจะมีอำนาจสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยคำพิพากษา ศาลจึงถือเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนากฎหมายในประเทศญี่ปุ่น[165] โดยระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นจะประกอบไปด้วยกฎหมายที่เป็นหลักพื้นฐาน 6 ฉบับ[166] คือ 1. กฎหมายรัฐธรรมนูญ (The Constitution) 2. ประมวลกฎหมายแพ่ง (The Civil Code) 3. ประมวลกฎหมายพาณิชย์ (The Commercial) 4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (The Civil Procedure Code) 5. ประมวลกฎหมายอาญา (The Criminal Code) และ 6. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The Criminal Procedure Code) ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง (The Civil Code)

หลักประกันด้วย Pledge[167] (จำนำ) บัญญัติอยู่ในหมวดที่ 9 ตั้งแต่มาตรา 342 ถึงมาตรา 367 ซึ่งเป็นรูปแบบสัญญาการประกันการชำระหนี้ที่เกิดจากการตกลงกันระหว่างคู่สัญญาให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิครอบครองทรัพย์ซึ่งนำมาเป็นหลักประกัน โดยลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกผู้ให้หลักประกันต้องส่งมอบทรัพย์หลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้ครอบครองทรัพย์ไว้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ประธาน ดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบังคับหลักประกัน ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเก็บรักษาหลักประกัน[168] โดยทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในรูปแบบ Pledge นี้ ได้แก่ สังหาริมทรัพย์ (Pledge of Movable) อสังหาริมทรัพย์ (Pledge of Immovable) และสิทธิในทรัพย์สิน (Pledge of Right) เช่น หนังสือตราสารที่แสดงความเป็นเจ้าของทรัพย์ หนังสือใบประทวนสินค้าที่แสดงความเป็นเจ้าของ โดยการส่งมอบทรัพย์ที่เป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดหลักประกันในรูปแบบ Pledge หากลูกหนี้หรือผู้ให้หลักประกันส่งมอบการครอบครองทรัพย์หลักประกันแก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันแล้วจะก่อให้เกิดสัญญาหลักประกันรูปแบบ Pledge ซึ่งสามารถบังคับได้ระหว่างคู่สัญญาและยกขึ้น

---

[165] From *Japanese Law* (p. 51), by Hiroshi Oda, 2001, Oxford: Oxford University Press.

[166] From *International Trade and Competition Law in Japan* (p. 1), by Matsushita Mitsuo, 1993, Great Britain: Oxford University Press Inc.

[167] From *The Principle and Practice of the Civil Code of Japan* (p. 475), by J.E.de Becker, n.d., London: Butterworth & Co.

[168] The Civil Code of Japan Section 4 Pledges of Rights Article 342, 346.

ต่อสู้บุคคลภายนอกได้ โดยเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์หลักประกัน เนื่องจากทรัพย์หลักประกันอยู่ในความครอบครองของตน และเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ ซึ่งสิทธินี้จะมีอยู่เหนือคดีล้มละลายด้วย

การจำนำสิทธิในกฎหมายประเทศญี่ปุ่นนั้นบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 362 โดยได้บัญญัติให้สิทธิเรียกร้อง (บุคคลสิทธิ) และสิทธิในทรัพย์สิน (ทรัพยสิทธิ) ที่สามารถโอนได้ สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีการจำนำได้ โดยนำบทบัญญัติในเรื่องจำนำสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์มาใช้โดยอนุโลมตามลักษณะของสิทธิที่เกี่ยวข้อง[169] ซึ่งตามหลักกฎหมายได้แบ่งประเภทของทรัพย์สินที่นำมาจำนำได้เป็น 3 ประเภท โดยมีลักษณะ หลักเกณฑ์ การบังคับหลักประกัน ดังนี้

ก. จำนำสังหาริมทรัพย์ (Pledge of Movable[170]) โดยทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์นั้นสามารถเคลื่อนย้ายได้ด้วยการส่งมอบ เจ้าหนี้จะสามารถอ้างสิทธิในหลักประกันต่อบุคคลภายนอกได้เมื่อตนยังคงครอบครองหลักประกันนั้นอยู่ แต่ในกรณีที่เจ้าหนี้ถูกเพิกถอนหรือถูกทำให้สูญเสียการครอบครองในหลักประกัน เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะนำทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกมาเป็นหลักประกันโดยนำมาครอบครองใหม่ได้อีกครั้ง และเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันด้วยสังหาริมทรัพย์นี้มีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้ได้รับหลักประกันที่เหมาะสมกับจำนวนหนี้ โดยจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินราคาทรัพย์สินมาดำเนินการประเมินราคาหลักประกัน แต่เจ้าหนี้ต้องจัดส่งหนังสือบอกกล่าวการร้องขอต่อศาลให้แก่ลูกหนี้ล่วงหน้าด้วย

ข. จำนำอสังหาริมทรัพย์ (Pledge of Immovable[171]) โดยการสร้างหลักประกันในอสังหาริมทรัพย์จะมีผลต่อบุคคลภายนอกต่อเมื่อได้จดทะเบียนการเป็นหลักประกัน (Perfection[172]) ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิใช้สอยหรือก่อให้เกิดประโยชน์ในหลักประกันได้โดยการใช้ที่เป็นปกติวิสัย โดยค่าใช้จ่ายตลอดจนค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้น เจ้าหนี้เป็นผู้รับภาระทั้งสิ้นและหากมีการใช้

---

[169] The Civil Code of Japan Section 4 Pledges of Rights (Subject Matter of Pledge of Rights) Article 362 Pledges may have property rights for their subject matters.

(2) In addition to the provisions of this Section, the provisions of the preceding three Sections (General Provisions, Pledges of Movables and Pledges of Immovable properties) shall apply mutatis mutandis to pledges under the preceding paragraph, to the extent that application is not inconsistent with the nature of the same.

[170] The Civil Code of Japan Section 4 Pledges of Rights Article 352-355.

[171] The Civil Code of Japan Section 4 Pledges of Rights Article 356-361.

[172] The Civil Code of Japan Section 4 Pledges of Rights Article 361.

ประโยชน์จากหลักประกันแล้ว เจ้าหนี้ไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยจากลูกหนี้ได้อีก นอกจากนี้ การสร้างหลักประกันในอสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาได้ไม่เกิน 10 ปี ถ้ากำหนดระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี สัญญาหลักประกันจะมีอายุ 10 ปีเท่านั้น แต่หากครบ 10 ปีแล้ว คู่สัญญาจะทำสัญญาหลักประกันใหม่ได้ไม่เกิน 10 ปี และเนื่องจากอสังหาริมทรัพย์อยู่ภายใต้บังคับกฎหมาย The Immovable Registration Act ซึ่งกำหนดให้การเกิดภาระผูกพันในอสังหาริมทรัพย์จะต้องจดทะเบียน โดยการจดทะเบียนเป็นหลักประกันต้องกระทำภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายข้างต้น[173]

ค. จำนำสิทธิ (Pledge of Right[174]) โดยสิทธิที่สามารถนำมาจำนำได้จะต้องเป็นสิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องทางหนี้ เช่น สิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ต้องชำระตามเขาสั่ง ให้ส่งมอบตราสารแห่งหนี้และสลักหลังในตราสารถึงการเป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ และหากเป็นสิทธิเรียกร้องในหนี้ที่ต้องชำระแก่ผู้ถือ ให้ส่งมอบตราสารแห่งหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เท่านั้น หรือการนำหุ้นมาเป็นหลักประกันจะต้องจดแจ้งการเป็นหลักประกันหนี้ไว้ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทด้วย

ผลของการประกันการชำระหนี้ด้วยสิทธิขึ้นอยู่กับลักษณะของสิทธิ ถ้าหากเป็นสิทธิในหนี้เงิน เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้เท่าจำนวนหนี้ ถ้าสิทธิในการได้รับชำระหนี้สูญไปแล้ว เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้นำเงินเท่าจำนวนแห่งหนี้ไปฝากไว้ที่สำนักงานวางทรัพย์ (The Official Depository) และเงินจำนวนดังกล่าวถือว่าเป็นหลักประกันต่อไป แต่ถ้าในกรณีที่สิทธินั้นมิใช่สิทธิในเงิน เจ้าหนี้มีสิทธิในการจำนำเหนือสิ่งที่เป็นหลักประกันนั้น

การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

การนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักกฎหมายประเทศญี่ปุ่นถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง (The Civil Code) ซึ่งทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนำตามหลักกฎหมายประเทศญี่ปุ่นนั้นได้กำหนดไว้หลายประเภท ทั้งสังหาริมทรัพย์ (Pledge of Movable) อสังหาริมทรัพย์ (Pledge of Immovable) และสิทธิ (Pledge of Right) ดังนั้นผู้เอาประกันชีวิตซึ่งมีสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตจึงสามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักกฎหมายประเทศญี่ปุ่นได้ โดยการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีการจำนำ (Pledge) ซึ่งต้องทำสัญญาขึ้นระหว่างเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันกับลูกหนี้ผู้ให้หลักประกัน และลูกหนี้ตกลงให้เจ้าหนี้มีสิทธิครอบครองกรมธรรม์ประกันชีวิต โดยลูกหนี้ต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่เจ้าหนี้ และเนื่องจากสิทธิในกรมธรรม์ประกัน

---

[173] From *Credit and Security in Japan The Legal Problems of Development Finance* (p. 77), by David E. Allan, Derek Roebuck, Hisashi Tanikawa and Mary E. Hiscock.

[174] The Civil Code of Japan Section 4 Pledges of Rights Article 362-368.

ชีวิตเป็นสิทธิในหนี้เงิน ดังนั้นเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันจึงมีสิทธิได้รับชำระหนี้เท่าจำนวนหนี้ตามสิทธิเรียกร้องแต่ไม่เกินมูลหนี้ที่กู้ยืมและถ้าสิทธิในการได้รับชำระหนี้สูญไป เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้นำเงินเท่าจำนวนแห่งหนี้ไปฝากไว้ที่สำนักงานวางทรัพย์ (The Official Depository)

DPU

บทที่ 4
วิเคราะห์การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

ในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้นั้นต้องวิเคราะห์ถึงมูลค่า ความมั่นคงของกรมธรรม์ประกันชีวิตในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่ควรนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ ข้อจำกัดทางกฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโดยอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาหลักประกันทางธุรกิจและปัญหาการบังคับคดีในสิทธิตามกรมธรรม์ประกันชีวิต หากผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตผิดนัดชำระหนี้ที่มีต่อธนาคารพาณิชย์ รวมถึงการบังคับชำระหนี้ในสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตในกรณีผู้เอาประกันถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ด้วย

4.1 มูลค่า ความมั่นคงของกรมธรรม์ประกันชีวิตในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่ควรนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

มูลค่าของกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละฉบับนั้นพิจารณาได้จากมูลค่าเงินสด (กรมธรรม์ประกันชีวิตบางฉบับอาจใช้คำว่า “เงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย”) ซึ่งมูลค่าเงินสดของกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละฉบับจะถูกกำหนดไว้แล้วตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์ โดยจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนเบี้ยประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันชีวิตต้องชำระและจำนวนปีที่ผู้เอาประกันได้ชำระเบี้ยประกัน เมื่อได้มีการกำหนดจำนวนมูลค่าเงินสดไว้แน่นอนตายตัวตามตารางแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละฉบับแล้ว ทำให้ผู้เอาประกันรวมถึงบุคคลอื่น ๆ สามารถทราบได้ว่ากรมธรรม์ประกันชีวิตฉบับนั้นมีมูลค่าเท่าใด โดยพิจารณาจากจำนวนปีที่ผู้เอาประกันได้ชำระเบี้ยประกัน มูลค่าเงินสดในกรมธรรม์ประกันชีวิตนี้จึงแสดงถึงความมั่นคง ความคงที่และ

ความชัดเจนของมูลค่ากรมธรรม์ประกันชีวิต เนื่องจากตารางแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิตทุกฉบับที่บริษัทผู้รับประกันออกให้แก่ผู้เอาประกันนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อน[175]

ดังนั้นสิทธิเรียกร้องของผู้เอาประกันในกรมธรรม์ประกันชีวิตจึงเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นทรัพย์ไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้ตามความหมายของคำว่าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 138 และเมื่อกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าดังกล่าว จึงควรที่จะนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการประกันหนี้ด้วยทรัพย์ตามกฎหมายที่กำหนดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ต้องสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์ที่ตนมีในการนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้อย่างเต็มที่และไม่ถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ไม่ว่าทรัพย์นั้นจะเป็นทรัพย์ที่มีรูปร่างหรือไม่ก็ตาม โดยเมื่อทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์ที่มีมูลค่าก็ย่อมนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ และในส่วนของเจ้าหนี้ผู้รับทรัพย์มาเป็นหลักประกัน ย่อมต้องการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะผู้ทรงทรัพยสิทธิและเป็นเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกันนั้น เพื่อสิทธิในการได้รับชำระหนี้จากทรัพย์ที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญรายอื่น รวมถึงมีสิทธิเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายอีกด้วย เพราะในกรณีที่ลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย เจ้าหนี้ทั้งหลายต่างก็มีสิทธิเสมอภาคกันในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ หากลูกหนี้มีทรัพย์สินเพียงพอกับจำนวนหนี้ทั้งหมด เจ้าหนี้ทุกคนก็มีโอกาสได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน หากลูกหนี้มีทรัพย์สินน้อย เจ้าหนี้แต่ละรายอาจจะไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน ซึ่งหากเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิแล้วย่อมจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์ของลูกหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น แต่เนื่องด้วยบุริมสิทธิเกิดขึ้นได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น มิใช่เกิดขึ้นจากความตกลงกันเองระหว่างคู่สัญญา ดังนั้นหากมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รองรับการนำ

---

[175] พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 29 “กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือยกเลิกแบบหรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบคามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดในการชำระหนี้ตามแบบกรมธรรม์ประกันภัยหรือข้อความที่บริษัทออกให้นั้น หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความรับผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้.”

กรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ พร้อมทั้งกำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิก็ย่อมเป็นการส่งเสริมให้ผู้เอาประกันสามารถใช้สิทธิในทรัพย์ของตนได้อย่างเต็มที่ในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ตนมีไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในระบบได้และก่อให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันเกิดบุริมสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตโดยมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากกรมธรรม์ประกันชีวิตอันเป็นทรัพย์หลักประกันได้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ

4.2 ข้อจำกัดทางกฎหมายในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโดยอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

หลักประกันหนี้ด้วยทรัพย์ที่บังคับใช้ในประเทศไทยในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกันมีแต่เฉพาะจำนอง และจำนำ เท่านั้น โดยการจำนองมีข้อจำกัดคือทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนองได้ตามกฎหมายมีการกำหนดไว้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย อันได้แก่ เรือที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ เครื่องจักร ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 เรือ ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 เท่านั้น ทรัพย์อื่น ๆ นอกจากนี้แม้จะมีมูลค่ามากเพียงใดก็ไม่สามารถจำนองได้กฎหมาย

ส่วนการจำนำนั้น ตามหลักของการจำนำ ก็คือ ทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนำได้ต้องเป็นสังหาริมทรัพย์และต้องมีการส่งมอบทรัพย์ที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำไว้เพื่อเป็นการประกันหนี้ แต่เนื่องจากสังหาริมทรัพย์นั้นมิได้ความหมายถึงเฉพาะทรัพย์สินที่มีรูปร่างเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงสิทธิด้วย โดยสิทธิถือเป็นสังหาริมทรัพย์[176] ในลักษณะของทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างและเมื่อสิทธิเป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างจึงไม่สามารถนำมาส่งมอบให้แก่เจ้าหนี้ได้ตามหลักวิธีแห่งการจำนำตามกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายจึงได้มีการกำหนดให้สามารถจำนำสิทธิได้ แต่ก็จำกัดไว้เฉพาะการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 750, 751, 752 และ753 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นสิทธิซึ่งมีตราสารตามที่สามารถจำนำได้ตามกฎหมายหรือไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2051/2537 (คดีระหว่างบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จักรวาลทรัสต์ จำกัด โจทก์ ธนาคารกรุงไทย จำกัด เจ้าหนี้ บริษัทสหพันธ์จักรวาล จำกัด จำเลย) ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า โจทก์ประสบปัญหาด้านการเงิน ไม่มีเงินจ่ายให้แก่ลูกค้าผู้ฝากเงิน กระทรวงการคลัง

---

[176] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 140.

จึงมอบหมายให้เจ้าหนี้เป็นผู้ระดมแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เพื่อให้บริษัทเงินทุนฯ โจทก์ ที่กำลังประสบปัญหาได้กู้ยืมเงินนำไปแก้ปัญหาดังกล่าว โดยโจทก์ได้กู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้รวม 15 ครั้ง เป็นเงินจำนวน 73,740,000 บาท ซึ่งในการกู้ยืมเงินแต่ละครั้ง โจทก์ได้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินแก่เจ้าหนี้รวม 15 ฉบับ โดยสัญญากับเจ้าหนี้ว่าจะจ่ายเงินคืนของแต่ละครั้งในการกู้ยืมนั้นหากเจ้าหนี้ทางถามและยอมใช้ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 16.5 และ 17.5 ต่อปี ทุกเดือน เพื่อชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าว นอกจากนั้นลูกหนี้ได้เสนอสิทธิในการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ ซึ่งมีมูลค่าตามที่ระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ กล่าวคือ เมื่อลูกค้าผู้เช่าซื้อรถยนต์ของลูกหนี้ได้มาทำสัญญาเช่าซื้อกับลูกหนี้ ลูกหนี้จะนำสิทธิการโอนทะเบียนรถยนต์มามอบให้แก่เจ้าหนี้โดยทำหนังสือมอบสิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์พร้อมทะเบียนรถยนต์และสัญญาเช่าซื้อให้ไว้แก่เจ้าหนี้ โดยมอบสิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์รวม 196 คัน จำนำไว้เป็นประกันหนี้ตามตั๋วสัญญาใช้เงินดังกล่าว ต่อมาศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ (จำเลย) เด็ดขาด เจ้าหนี้จึงยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามภาระการประกันตั๋วสัญญาใช้เงินของโจทก์จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยขอรับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้มีประกันและขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับในส่วนที่ขาดตามมาตรา 96(3) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

คดีนี้มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับการมอบสิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์พร้อมทะเบียนรถยนต์และสัญญาเช่าซื้อที่ลูกหนี้มอบให้เจ้าหนี้เป็นประกันตามตั๋วสัญญาใช้เงินที่โจทก์ออกให้แก่เจ้าหนี้นั้นว่าเป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารแก่เจ้าหนี้หรือไม่ ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า “สิทธิซึ่งมีตราสารย่อมหมายถึงตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์ ซึ่งเป็นเอกสารที่ทำขึ้นตามแบบพิธีในกฎหมาย และเป็นตราสารที่โอนกันได้ด้วยวิธีของตราสารนั้น แต่ไม่หมายความถึงเอกสารธรรมดาที่ทำขึ้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานแห่งสิทธิทั่ว ๆ ไป ซึ่งสิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์พร้อมทะเบียนรถยนต์และสัญญาเช่าซื้อที่ลูกหนี้มอบให้เจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ตามตั๋วสัญญาใช้เงินที่โจทก์ออกให้แก่เจ้าหนี้นั้น หาได้มีลักษณะเป็นสิทธิซึ่งมีตราสารในความหมายดังกล่าวไม่ แม้สิทธิดังกล่าวอาจโอนแก่กันได้ก็เป็นเพียงการโอนสิทธิเรียกร้องธรรมดาเท่านั้น การที่ลูกหนี้มอบสิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์พร้อมทะเบียนรถยนต์และสัญญาเช่าซื้อแก่เจ้าหนี้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ตามตั๋วสัญญาใช้เงินที่โจทก์ออกให้แก่เจ้าหนี้ จึงไม่เป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารตามนัยมาตรา 750 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้มีประกันตามมาตรา 96(3) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483”

จากคำพิพากษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ศาลฎีกาได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิซึ่งมีตราสารว่าหมายถึงตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์ ซึ่งเป็นเอกสารที่ทำขึ้นตามแบบพิธีในกฎหมาย และเป็นตราสารที่โอนกันได้ด้วยวิธีของตราสารนั้น แต่ไม่หมายความถึงเอกสาร

ธรรมดาที่ทำขึ้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานแห่งสิทธิทั่ว ๆ ไป ฉะนั้นตราสารที่สามารถนำมาจำนำได้ตามกฎหมายต้องมีลักษณะเป็นตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์ มีลูกหนี้ที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินตามตราสารนั้น หรือมีผู้ใช้เงินตามตราสารนั้น และโอนกันได้ด้วยวิธีการเฉพาะตามตราสารนั้น เช่น ใบตราส่ง ใบประทวนสินค้า ใบหุ้น[177] ตั๋วสัญญาใช้เงิน ตั๋วแลกเงิน หรือเช็ค เป็นต้น แต่เอกสารที่เป็นหนังสือที่ทำขึ้นระหว่างคู่สัญญาเพื่อเป็นหลักฐานแห่งสิทธิหรือการทำเป็นหนังสือเพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องบังคับคดี เช่น หนังสือสัญญากู้ยืม สัญญาเช่าซื้อหรือสิทธิเรียกร้องในสัญญาต่าง ๆ ไม่ถือเป็นตราสารที่สามารถจำนำได้ตามกฎหมาย หากนำไปมอบให้ไว้แก่เจ้าหนี้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ก็ไม่ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันนั้นเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกันแต่อย่างใด

ซึ่งท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารไว้ว่าการจำนำสิทธิที่มีตราสารตามมาตรา 750 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำแปลภาษาอังกฤษใช้คำว่า “A right represented by a written instrument” ซึ่งแปลได้ว่า คือ “ตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์” จึงมิใช่ตราสารที่เป็นเพียงหลักฐานแห่งสิทธิหรือหลักฐานแห่งหนี้ในความหมายทั่วไปเท่านั้น[178] และม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้ให้ความเห็นว่าสำหรับสิทธิซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างตามความหมายในมาตรา 99 (ปัจจุบันคือมาตรา 138) นั้น โดยธรรมชาติของมันไม่มีตัวตนที่จะหยิบยื่นส่งมอบให้กันได้ สำหรับสิทธิบางอย่างเช่นสิทธิในตั๋วเงิน ใบประทวนสินค้า ในวงการค้าขายได้ทำตราสารขึ้นใช้เป็นตัวสิทธินั้นเอง การโอนขาย จำหน่ายสิทธิเช่นนี้ใช้วิธีส่งมอบตราสารกันประหนึ่งว่าเป็นทรัพย์มีตัวตนเหมือนอย่างธนบัตร สิทธิมีตราสารเป็นสำคัญหมายความถึงตราสารเปลี่ยนมือ ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องธรรมดาจะโอนกันต้องทำตามแบบที่กำหนดไว้ใน มาตรา 306 จะใช้วิธีส่งมอบกันไม่ได้ เพราะไม่มีวัตถุอะไรจะส่งมอบต่อเมื่อเป็นสิทธิที่มีตราสารแทน จึงจะส่งมอบโอนกันได้ตามที่บัญญัติไว้เป็นหลักทั่วไปในมาตรา 309 เรื่องกู้เงิน แม้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็เพื่อประโยชน์สำหรับที่จะฟ้องร้องบังคับคดี โดยลักษณะของมันเองไม่ใช่สิทธิอันมีหนังสือตราสารเป็นสำคัญ หากแต่ว่าถ้าไม่มีหนังสือเป็นหลักฐานจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เท่านั้น[179]

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 2051/2537 ประกอบกับความเห็นของท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ และม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ดังกล่าวซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยว่าตราสารต้องมีลักษณะเป็น

---

[177] คำพิพากษาฎีกาที่ 249/2522.

[178] จาก “การจำนำสิทธิที่จะได้รับเงินฝากคืน,” โดย ไพจิตร ปุญญพันธ์, 2535 (พฤศจิกายน-ธันวาคม), *ดุลพาห, 6(39),* น. 5 และหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 2051/2537.

[179] หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 633/2478.

ตัวแทนแห่งสิทธิหรือทรัพย์ เป็นเอกสารที่ทำขึ้นตามแบบพิธีในกฎหมาย และเป็นตราสารที่โอนกันได้ด้วยวิธีของตราสารนั้น ซึ่งหากไม่มีตราสารก็ไม่สามารถแสดงถึงสิทธินั้น ๆ ได้ มิใช่เพียงแต่เป็นหนังสือสัญญาหรือหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องบังคับคดีเท่านั้น และเมื่อกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งเป็นเพียงหลักฐานแห่งสัญญาประกันชีวิตที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับประกันมีหน้าที่ต้องออกกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกัน ไม่ได้มีลักษณะเป็นตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์ และมิได้เป็นเอกสารที่ทำขึ้นตามแบบพิธีในกฎหมาย ดังเช่น ตั๋วเงิน เช็ค ใบหุ้น ใบตราส่ง หรือใบประทวนสินค้า จึงไม่ใช่ตราสารตามความหมายแห่งมาตรา 750 แต่อย่างใด ดังนั้นการนำสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงไม่สามารถทำได้ในรูปแบบของการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารตามมาตรา 750 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นหากมีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้แม้จะทำโดยวิธีส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันยึดถือไว้ ก็ไม่ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิหรือเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายดังเช่นกรณีคำพิพากษาฎีกาที่ 2051/2537 ที่กล่าวข้างต้น

ดังนั้นการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันตามกฎหมายไทยยังคงมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ซึ่งตามหลักกฎหมายต่างประเทศทั้งในระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น ประเทศญี่ปุ่น ก็มีการกำหนดให้สามารถนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ อันเป็นการขยายขอบเขตของทรัพย์ที่จะสามารถนำมาเป็นหลักประกันเพื่อให้เจ้าหนี้พิจารณาปล่อยสินเชื่อได้มากขึ้น

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....[180] ที่กำหนดให้สามารถนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้[181] อีกทั้งยังกำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิเหนือทรัพย์อันเป็นหลักประกันนั้นด้วย โดยการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจนั้นต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน[182] และผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิแล้ว จึงจะยกสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งสิทธิได้[183] ดังนั้นในการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็น

---

[180] ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขอใช้คำว่า “สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ” แทนคำว่า “ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....”.

[181] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 8(2).

[182] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 13.

[183] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 34.

หลักประกันการชำระหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจจึงสามารถทำได้โดยทำสัญญาเป็นหนังสือระหว่างผู้เอาประกัน (ในสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเรียกว่า “ผู้ให้หลักประกัน”) กับธนาคารพาณิชย์ (ในสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเรียกว่า “ผู้รับหลักประกัน”) และดำเนินการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน โดยผู้เอาประกันต้องมีหนังสือให้ความยินยอมแก่ธนาคารพาณิชย์ ในการดำเนินการขอจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียนและเมื่อมีการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจดังกล่าวแล้ว ย่อมส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิเหนือสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้นั้น แต่ธนาคารพาณิชย์จะยกสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับบริษัทผู้รับประกัน (ลูกหนี้แห่งสิทธิ) ได้ก็ต่อเมื่อได้มีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ไปยังบริษัทผู้รับประกันแล้วเท่านั้น

4.3 ปัญหาการบังคับคดีในสิทธิตามกรมธรรม์ประกันชีวิต หากผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตผิดนัดชำระหนี้ที่มีต่อธนาคารพาณิชย์

ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้[184] และถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้[185] ซึ่งวิธีการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่บังคับใช้ในปัจจุบันทำได้ 2 วิธี คือ การยึดทรัพย์สินและการอายัดทรัพย์สิน โดยการยึดทรัพย์สินนำมาใช้กับอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง แต่การบังคับคดีในกรณีของสิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์ไม่มีรูปร่างนั้นใช้วิธีการอายัดสิทธิเรียกร้อง ซึ่งวิธีการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้นั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้หรือศาลอาจกำหนดไว้ในหมายบังคับคดีให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ได้ และในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าคำสั่งอายัดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นคำสั่งอายัดของศาล[186] แต่ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องโดยศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีก็ตาม ขั้นตอนในการดำเนินการบังคับคดีสำหรับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ยังต้องดำเนินการยื่นคำร้องขออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหนังสือแจ้งการอายัดสิทธิเรียกร้องนั้น

---

[184] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 194.

[185] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 213.

[186] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 311.

ไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมทั้งกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์ให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี

เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการยื่นคำร้องขออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดีได้อายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว กฎหมายกำหนดห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นซ้ำอีก แต่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นนั้นยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตนได้เข้าเฉลี่ยในสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น[187] ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้รายแรกย่อมเป็นไปเพื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่น ๆ ด้วย และหากมีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นหลาย ๆ รายเข้ามาขอเฉลี่ยสิทธิเรียกร้องที่ได้อายัดไว้อาจทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายแรกได้รับความเสียหาย เนื่องจากก่อนที่จะดำเนินการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องทำการสืบหาสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาว่ามีสิทธิเรียกร้องใดบ้าง เช่น สิทธิเรียกร้องในบัญชีเงินฝากธนาคาร พันธบัตร ตราสาร ตั๋วเงิน เช็ค เป็นต้นหรือมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอกอย่างไรบ้าง เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจเป็นโจทก์ฟ้องบุคคลภายนอกให้ชำระหนี้แก่ตนต่อศาลในคดีแพ่ง หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกส่งมอบทรัพย์ให้แก่ตนแต่สิทธิเรียกร้องนั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระ เป็นต้น ซึ่งวิธีการในการสืบหาสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่สร้างภาระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทั้งในด้านของเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการสืบหาสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าว ไม่ถือเป็นค่าฤชาธรรมเนียมในคดีและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี[188] เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่อาจเรียกร้องค่าใช้จ่ายตนได้เสียไปในส่วนนี้จากลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ จึงทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นผู้ดำเนินการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้รายแรกเสียเปรียบเจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นที่มาขอเฉลี่ยสิทธิเรียกร้องในภายหลัง

การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอก กฎหมายจึงมีบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอกดังกล่าวด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 287 “ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 288 และ 289 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้

---

[187] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 290.

[188] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 284 “เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ หรือศาลจะได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ห้ามไม่ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดีและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี...”

ตามคำพิพากษานั้น ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย" ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบุคคลผู้มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 287 นั้นมี 2 ประเภท ได้แก่ (1) ผู้มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์ที่กำลังจะถูกบังคับคดี และ (2) ผู้ที่มีสิทธิพิเศษอื่นที่อาจบังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่

1. บุคคลภายนอกที่มีทรัพยสิทธิ หรือสิทธิพิเศษที่บังคับเหนือทรัพย์ได้เสมือนอย่างทรัพยสิทธิ เช่น สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ สิทธิยึดหน่วง สิทธิที่จะได้รับโอนทางทะเบียนตามคำพิพากษา สิทธิของเจ้าหนี้ภาษีอากร และสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วม เป็นต้น

2. ผู้ที่อยู่ในฐานะจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้ก่อนผู้อื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1300 ย่อมมีสิทธิพิเศษที่จะได้บังคับเหนือทรัพย์นั้นได้ จึงได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ดังกล่าว

3. สิทธิของผู้มีสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่มีเพียงสิทธิครอบครอง เช่น ที่ดินมือเปล่าและอาคารบ้านเรือนที่ปลูกสร้างอยู่บนที่ดินมือเปล่าหรือที่ดินสาธารณะ

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 289 บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลใดชอบที่จะบังคับการชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้หรือชอบที่จะได้เงินที่ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านั้นได้ โดยอาศัยอำนาจแห่งการจำนองที่อาจบังคับได้ก็ดีหรืออาศัยอำนาจแห่งบุริมสิทธิก็ดี บุคคลเหล่านั้นอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้เอาเงินที่ได้มานั้นชำระหนี้ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ ..."

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า บุคคลภายนอกที่มีเพียงบุคคลสิทธิ เช่น สิทธิเรียกร้องตามสัญญากู้ยืม สิทธิตามสัญญาจะซื้อจะขาย ก็ไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 287 หรือมาตรา 289 ได้ ดังนั้นในกรณีของการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ จึงทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีเพียงบุคคลสิทธิต่อลูกหนี้เท่านั้น หาใช่เป็นเจ้าหนี้ผู้มีทรัพยสิทธิหรือบุริมสิทธิพิเศษเหนือกรมธรรม์ประกันชีวิตไม่ ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันจึงไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 287 หรือมาตรา 289 ได้เลย

แต่การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ โดยมีการทำสัญญาเป็นหนังสือและจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจต่อเจ้าพนักงานทะเบียนซึ่งให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิและการบังคับคดีเหนือสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตตามหลักสัญญา

หลักประกันทางธุรกิจไม่สร้างภาระให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันเกินควร เนื่องจากเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันทราบถึงการมีอยู่ของสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตที่นำมาเป็นหลักประกันของลูกหนี้แล้ว และหากหนี้ตามสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตถึงกำหนดชำระก่อนหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินที่ประกันไว้ บริษัทผู้รับประกันซึ่งเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิสามารถนำเงินตามจำนวนที่ต้องจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์เพื่อเป็นการชำระหนี้และมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับหลักประกันกับผู้ให้หลักประกันทราบ แต่หากหนี้ตามสัญญากู้ยืมถึงกำหนดชำระก่อน เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันก็เพียงแต่อายัดสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตของลูกหนี้ไว้ หรือในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการอายัดสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตที่นำมาเป็นหลักประกัน เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันก็ถือเป็นผู้ที่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 และ 289 เนื่องจากเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ จึงเห็นได้ว่าการบัญญัติรองรับสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิตามหลักสัญญาประกันทางธุรกิจย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกัน อีกทั้งวิธีการในการบังคับหลักประกันต่อกรณีการนำสิทธิเรียกร้องในกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามหลักสัญญาหลักประกันทางธุรกิจมีขั้นตอนการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีความยุ่งยาก จึงก่อให้เกิดความสะดวกในการบังคับคดี อีกทั้งใช้เวลาในการบังคับคดีไม่นานจึงไม่สร้างภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันแต่อย่างใด

4.4 การบังคับชำระหนี้ในสิทธิในกรมธรรม์ประกันชีวิตในกรณีผู้เอาประกันถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

ตามหลักกฎหมายล้มละลาย เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด[189] หากเป็นการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งไม่มีบทบัญญัติเฉพาะแก่การนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปหลักประกันการชำระหนี้ ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีเพียงบุคคลสิทธิเท่านั้น เมื่อผู้เอาประกันถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจึงต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเท่านั้นและเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์ทั้งหมดของลูกหนี้หรือได้รับเงินจากการ

---

[189] พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483, มาตรา 91.

อายัดสิทธิเรียกร้องทั้งหมดของลูกหนี้แล้วก็จะนำเงินของลูกหนี้ที่ได้รับมาทั้งหมดนั้นเฉลี่ยแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทุกรายที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามส่วนของเจ้าหนี้แต่ละรายที่มีสิทธิได้รับ

แต่กรณีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้และได้จดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจต่อเจ้าพนักงานทะเบียนแล้วตามหลักสัญญาหลักประกันธุรกิจ หากผู้เอาประกันชีวิตถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันถือเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย[190] จึงสามารถเลือกวิธีการรับชำระหนี้จากหลักประกันดังกล่าวได้ 2 วิธี คือ

1. เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน ซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น[191]

2. เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันอาจขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) เมื่อยินยอมสละทรัพย์อันเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้ว ขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน (2) เมื่อได้บังคับเอาแก่ทรัพย์หลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ (3) เมื่อได้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ (4) เมื่อตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ ซึ่งในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไถ่ถอนทรัพย์สินตามราคานั้นได้ ถ้าเห็นว่าราคานั้นไม่สมควร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นตามวิธีการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน ถ้าไม่ตกลงกันจะขายทอดตลาดก็ได้ แต่ต้องไม่ให้เสียหายแก่เจ้าหนี้นั้นและเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู้ราคาในการขายทอดตลาดได้ เมื่อขายได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใดให้ถือว่าเป็นราคาที่เจ้าหนี้ได้ตีมาในคำขอ[192]

---

[190] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 17.

[191] พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483, มาตรา 95.

[192] พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483, มาตรา 96.

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความหมาย ประเภท รูปแบบ และสถานะตามกฎหมายของกรมธรรม์ประกันชีวิต ประกอบกับหลักกฎหมายว่าด้วยการนำทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันของประเทศไทยเปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศ ทำให้เห็นได้ว่าประเทศไทยควรมีกฎหมายรองรับการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ ด้วยเหตุผลดังนี้

5.1 บทสรุป

กรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีมูลค่าเงินสด ถือเป็นทรัพย์ที่มีมูลค่าและเป็นมูลค่าที่มีความมั่นคง แน่นอน โดยผู้เอาประกันชีวิตมีสิทธิได้รับเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันชีวิตเมื่อถึงกำหนดตามสัญญา แต่บางครั้งเมื่อสัญญาประกันชีวิตยังไม่ถึงกำหนด ผู้เอาประกันอาจมีความต้องการนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว แต่การกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น ผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยอัตราสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกทั้งระบบการทวงหนี้มีความร้ายแรง ไม่เป็นธรรมต่อผู้กู้ยืม ทำให้ผู้กู้ยืมอาจได้รับอันตรายถึงชีวิต ส่วนการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้การกู้ยืมจากบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ก็มีข้อจำกัดที่ผู้เอาประกันต้องยอมรับข้อเสนอของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ทุกประการโดยไม่มีอำนาจในการต่อรองใด ๆ เนื่องจากทางปฏิบัติในปัจจุบันสำหรับการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมจำกัดอยู่เฉพาะกรณีที่ผู้เอาประกันนำไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์นั้นๆ เท่านั้น และในส่วนของการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องเรียกหลักประกันการชำระหนี้เพื่อการกันสำรอง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งจึงมีความจำเป็นต้องเรียกหลักประกันการชำระหนี้สำหรับการปล่อยกู้ในทุก ๆ ครั้ง ดังนั้นหากมีกฎหมายที่รองรับให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตสามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้การกู้ยืมเงินได้ พร้อมทั้งรองรับสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ มีทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ดังกล่าวก็จะส่งผลดีต่อ

ฝ่ายลูกหนี้ที่สามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งเป็นทรัพย์ที่มีมูลค่าที่ตนมีอยู่มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบดังเช่นธนาคารพาณิชย์ได้ตามที่ตนต้องการและยังส่งผลดีต่อฝ่ายเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิอีกด้วย

แต่เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ไม่มีกฎหมายรองรับกรณีที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตจะนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้โดยเฉพาะ เป็นแต่เพียงการอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั่วไปในเรื่องของสัญญาเท่านั้น ซึ่งกฎหมายลักษณะสัญญาก็เป็นเพียงบุคคลสิทธิที่มีผลบังคับระหว่างคู่สัญญา คือ เจ้าหนี้และลูกหนี้ เท่านั้น ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันไม่มีทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกัน เนื่องจากทรัพยสิทธิเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันจึงไม่อาจใช้สิทธิของตนยันต่อบุคคลภายนอกได้ ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดให้เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ ได้แก่ กฎหมายลักษณะจำนอง จำนำ แต่กรมธรรม์ประกันชีวิตไม่ใช่ทรัพย์ที่สามารถนำมาจำนองได้ตามกฎหมาย ในส่วนของจำนำ แม้จะมีกฎหมายบัญญัติให้สามารถนำตราสารมาเป็นหลักประกันด้วยวิธีการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารได้ก็ตาม แต่กรมธรรม์ประกันชีวิตก็มิใช่หนังสือตราสารที่แสดงความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ตามมาตรา 750 ไม่ใช่ตราสารอันพึงชำระตามเขาสั่ง ตามมาตรา 751, 752 และไม่ใช่ใบหุ้น ตามมาตรา 753 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงไม่สามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารได้ เช่นเดียวกับกรณีจำนำเงินฝากโดยผู้ฝากเงินมอบสมุดคู่ฝากเงินประจำให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้ ก็มิใช่เป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750 เนื่องจากสมุดคู่ฝากเงินประจำไม่ใช่ตราสารสิทธิ ทำให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันไม่ใช่เจ้าหนี้บุริมสิทธิจำนำ[193] จึงเห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันยังไม่รองรับให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตสามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันให้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิมีทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วย

ปัจจุบันนี้กระทรวงการคลังได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ต่อสภานิติบัญญัติ เพื่อขยายประเภทของทรัพย์ที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ และกำหนดรูปแบบของการทำสัญญาที่แตกต่างจากการจำนอง การจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เพราะต้องการส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้

---

[193] คำพิพากษาฎีกาที่ 4101/2539.

ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างก็ตาม โดยการนำมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... เช่น ธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น ทำให้ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตมีทางเลือกในการเข้าสู่แหล่งเงินทุนในระบบได้มากขึ้น มีแหล่งเงินทุนในระบบที่หลากหลายแหล่งมากขึ้น ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ นั้นมีการแข่งขันในด้านอัตราดอกเบี้ย เงื่อนไขการชำระหนี้ เงื่อนไขการผ่อนชำระหนี้ ทำให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตที่จะสามารถต่อรองได้มากขึ้นอีกด้วย โดยร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สิทธิเรียกร้อง” ว่าหมายความว่า สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้และสิทธิอื่น ๆ แต่ไม่หมายความรวมถึงสิทธิที่มีตราสาร[194] ดังนั้นกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งเป็นเอกสารที่แสดงถึงสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้เงินจากบริษัทผู้รับประกันและไม่ใช่ตราสาร จึงถือเป็นทรัพย์สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ได้[195] โดยวิธีการทำสัญญาประกันทางธุรกิจนั้นสามารถทำได้โดยทำสัญญาเป็นหนังสือและนำหนังสือสัญญาดังกล่าวไปจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน[196] (การจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียนเป็นการจดทะเบียนหนังสือสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างคู่สัญญา ไม่ใช่การจดทะเบียนทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกัน) และเมื่อจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียนแล้วก็เกิดผลสมบูรณ์ระหว่างคู่สัญญา และเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันถือเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิเกิดทรัพยสิทธิใช้ยันต่อบุคคลภายนอกได้ และการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ยังกำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อลูกหนี้แห่งสิทธิ จึงจะยกสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นต่อสู้ลูกหนี้แห่งสิทธิได้[197] ทั้งนี้เพื่อให้บริษัทผู้รับประกันชีวิตได้ทราบถึงการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อสถาบันการเงินอื่น และเมื่อหนี้ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตถึงกำหนดชำระหนี้ก่อนหนี้กู้ยืม บริษัทผู้รับประกันชีวิตซึ่งเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิก็สามารถชำระหนี้ได้โดยการนำเงินตามจำนวนที่ต้องชำระให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันและผู้เอาประกันชีวิตทราบโดยเร็ว[198] แต่ในกรณีที่หนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินถึงกำหนดชำระก่อน เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันก็สามารถอายัดสิทธิ

---

[194] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 3.

[195] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 8 (2).

[196] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 13.

[197] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 34.

[198] ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ...., มาตรา 35.

เรียกร้องของผู้เอาประกันชีวิตที่จะได้รับชำระจากบริษัทผู้รับประกันโดยมีหนังสือแจ้งให้บริษัทผู้รับประกันทราบ

ในกรณีที่ผู้เอาประกันนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์แล้วไม่ชำระเบี้ยประกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นมีมูลค่าเงินสดเกิดขึ้นแล้ว ผู้เอาประกันมีสิทธิขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ หรือกรมธรรม์แบบขยายระยะเวลาได้ โดยกรมธรรม์ประกันชีวิตก็ยังมีผลบังคับต่อไป แต่หากผู้เอาประกันไม่ใช้สิทธิขอเปลี่ยนกรมธรรม์ทั้งสองกรณีข้างต้นและสิ้นสุดระยะเวลาผ่อนผันชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว บริษัทผู้รับประกันจะนำมูลค่าเงินสดที่มีอยู่ในขณะนั้น ชำระเบี้ยประกันภัยแทนให้โดยอัตโนมัติในลักษณะของการกู้ยืม โดยบริษัทผู้รับประกันจะคิดอัตราดอกเบี้ยตามข้อตกลงท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละฉบับ และกรณีที่มูลค่าเงินสดที่มีในกรมธรรม์ฉบับนั้นไม่พอชำระเบี้ยประกันภัยตามงวดที่กำหนด แต่เพียงพอสำหรับการชำระเบี้ยประกันภัยราย 3 เดือนหรือรายเดือน บริษัทผู้รับประกันก็จะทำการชำระเบี้ยประกันภัยเป็นราย 3 เดือนหรือรายเดือน จนกว่ามูลค่าเงินสดจะหมดลง จนกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นสิ้นผลบังคับหรือบริษัทผู้รับประกันบางแห่งอาจแปลงกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นเป็นแบบการขยายเวลาประกันภัย หรือเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละฉบับด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. สภานิติบัญญัติควรรีบพิจารณาและประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว เพื่อรองรับสิทธิของผู้ถือกรมธรรม์ประกันชีวิตให้สามารถนำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อธนาคารพาณิชย์ได้ตามมาตรา 3 มาตรา 8 และมาตรา 13 แห่งร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....

2. การทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นเมื่อมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับเป็นกฎหมายแล้ว ย่อมเป็นการรองรับสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ มีทรัพยสิทธิเหนือทรัพย์ที่เป็นหลักประกันนั้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์เกิดแรงจูงใจในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้กู้ยืมที่นำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งถือเป็นการแก้ไขข้อจำกัดทางกฎหมายเกี่ยวกับประเภทของทรัพย์ที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ให้เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยควรแก้ไขประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 31/2551 เรื่องหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันสำรอง

ของสถาบันการเงิน ในส่วนของตารางสรุปประเภทของหลักประกันและมูลค่าของหลักประกันที่สามารถนำมาหักออกจากราคาบัญชีของลูกหนี้ก่อนการกันเงินสำรองตามข้อ 5.2.9 โดยเพิ่มกรมธรรม์ประกันชีวิตให้เป็นทรัพย์อีกประเภทหนึ่งที่ธนาคารพาณิชย์สามารถนำมาหักเงินกันสำรองได้ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวด้วย

3. การบังคับหลักประกันในกรณีการนำกรมธรรม์ประกันชีวิตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้นั้น แบ่งได้เป็นสองกรณี คือ กรณีที่กรมธรรม์ประกันชีวิตมีผลบังคับตลอดอายุสัญญาและกรณีที่ผู้เอาประกันไม่ชำระเบี้ยประกันต่อเนื่อง ทำให้มูลค่าของกรมธรรม์ประกันชีวิตลดน้อยถอยลง ดังนั้นธนาคารผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันจึงต้องมีการวิเคราะห์ถึงความสามารถของลูกหนี้ (ผู้เอาประกัน) ว่าสามารถชำระเบี้ยประกันภัยได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดในสัญญาประกันชีวิตหรือไม่ และควรมีแนวทางในการติดตามผลของกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ลูกหนี้นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ว่าแต่ละปี ผู้เอาประกันได้ส่งเบี้ยประกันครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อธนาคารเจ้าหนี้จะได้ทราบถึงผลบังคับของกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้น ๆ ว่ายังมีผลบังคับหรือไม่ เพียงใด และเนื่องจากมูลค่าเงินสดตามกรมธรรม์ประกันชีวิตอาจลดจำนวนลงหากผู้เอาประกันชีวิตไม่ชำระเบี้ยประกันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงควรกำหนดข้อสัญญากู้ยืมเงินว่าหากลูกหนี้ (ผู้เอาประกัน) ทำให้มูลค่าในหลักประกันลดน้อยถอยลง ลูกหนี้ไม่อาจถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาได้อีกต่อไป โดยเจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้ทันที เว้นแต่ลูกหนี้จะหาหลักประกันใหม่มาให้

4. ผลของการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายย่อมทำให้เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันการชำระหนี้เป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย ตามมาตรา 17 วรรคสอง ซึ่งหากต่อมาลูกหนี้ (ผู้เอาประกัน) ถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ผู้รับกรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นหลักประกันก็สามารถใช้สิทธิของตนในฐานะเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายได้ต่อไป

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นข้อเสนอแนะกรณีที่ผู้ถือกรมธรรม์นำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย และเงื่อนไขการชำระหนี้ต่าง ๆ แต่หากผู้ถือกรมธรรม์นำกรมธรรม์ประกันชีวิตไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อบริษัทผู้รับประกันก็มีคณะกรรมการการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยทำหน้าที่กำกับดูแลเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย และเงื่อนไขการชำระหนี้ดังกล่าว

บรรณานุกรม

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กำชัย จงจักรพันธ์. (2557). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์การพิมพ์.

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ. (2555, ธันวาคม). *ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....* (เอกสารประกอบการประชุมรับฟังความคิดเห็นกลุ่มย่อย).

จรัญ ภักดีธนากุล. (2556). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดี* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย).

จิตติ ติงศภัทิย์. (2545). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉลองบูรณ์ เพ็งลำ. (2554). *การบังคับหลักประกันทางธุรกิจที่เป็นกิจการในคดีล้มละลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ชนินทร์ พิทยาวิวิธ. (2525). *เลตเตอร์ออฟเครดิตการค้า.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

ชนินทร์ พิทยาวิวิธ. (2533). *ธนาคารพาณิชย์ใช้มาตรการอะไรในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊พ.

ชุมพล จันทราทิพย์. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชูเกียรติ ประมูลผล. (2548). *หลักการประกันชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2551). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพ. นิติธรรม.

ฐนิตา วิรุฬหกุล. (2541). *การใช้สิทธิตามสัญญารับฝากเงินเป็นหลักประกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธานี วรภัทร์. (2555). *กฎหมายว่าด้วยประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ธีรชัย จันพินิจ. (2544). *การโอนสิทธิเรียกร้องเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นวรัตน์ กลิ่นรัตน์. (2534). *จำนำตราสาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บมจ. พรูเด็นเชียล ประกันชีวิต (ประเทศไทย). (ม.ป.ป.). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันชีวิต.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.prudential.co.th/corp/prudential_th_th/header/pru_variety/knowledge/

ปัญญา ถนอมรอด. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ.* กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2555). *กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์ ค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ปุญญานิช ไทยสยาม. (2554). *รูปแบบกฎหมายที่เหมาะสมในการนำเครื่องจักรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ทางการค้ากับธนาคารพาณิชย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผาสุก เจริญเกียรติ. (2548). การนำวัตถุไม่มีรูปร่างมาเป็นประกันการชำระหนี้. *บทบัณฑิตย์, 61(1).*

พรชัย สุนทรพันธ์. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย.* กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.

พินิจ ทิพย์มณี. (2550). *หลักประกันภัย.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พิพัฒน์ จักรางกูล. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง.* กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

พีรพร เรืองรองปัญญา. (2548). *ปัญหาการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. .... : ศึกษาเฉพาะกรณีกิจการที่เป็นหลักประกันล้มละลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2535). การจำนำสิทธิที่จะได้รับเงินฝากคืน. *ดุลพาห, 39(6).*

วารสารการเงินธนาคาร. (2552). *เคล็ดลับ..การซื้อประกันชีวิต 2009.* กรุงเทพฯ: อินเตอร์เนชั่นแนลวินเทจ.

วิทยา จิญกาญจน์. (2537). *การประกันหนี้ด้วยทรัพย์แบบ Floating Charge* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์. (2552). *คำอธิบายกฎหมาย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สมาคมประกันชีวิตไทย. (2535). *คู่มือตัวแทนประกันชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ.

สมาคมประกันชีวิตไทย. (2557). *สมาคมประกันชีวิตไทยคาด ปี57ธุรกิจประกันชีวิตยังคงเติบโตต่อเนื่องที่ 12%.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.tlaa.org/2012/enews_info_de.php?present_id=11&present_detail_id=133#.VLPkEmfEk8p

สรพลจ์ สุขทรรศนีย์. (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (ม.ป.ป.). *แบบของการประกันชีวิต.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.oic.or.th/th/elearning/inner_life2.php

สุกัญญา วิริยะผล. (2546). *การใช้เงินฝากเป็นหลักประกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุชาดา กรรณสูต. (2542). *การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดา (วัชรวัฒนากุล) วิศรุตพิชญ์. (2553). *หลักกฎหมายค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุธรรม พงศ์สำราญ, พึงใจ พึ่งพานิช, และวิรัช ณ สงขลา. (2542). *หลักการประกันชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอดียนสโตร์.

สุนทร มณีสวัสดิ์. (2555). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุวิทย์ สุวรรณ. (2553, มกราคม). การประกันด้วยทรัพย์ตามหลักกฎหมายอเมริกัน. *จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 28(1).*

โสภณ รัตนากร. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป.* กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

อภิรดี พิบูลภานุวัธน์. (2545). *การพัฒนากฎหมายหลักประกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อาจสุระ เพิ่มสวัสดิ์. (2541). *มาตรการทางกฎหมายในการจำนำบัตรเงินฝาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อำนวย สุภเวชย์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

ภาษาต่างประเทศ

David E. Allan, Derek Roebuck, Hisashi Tanikawa & Mary E. Hiscock. (1973). *Credit and Security in Japan The Legal Problems of Development Finance.* New York: University of Queensland Press.

David Palfreman. (1993). *Law Relating to Banking Services* (4th ed). London: Pitman Publishing.

Grant Gilmore. (n.d.). Security Interest in Personal Property, Little. *Brown and Company, 1.*

Hiroshi Oda. (2001). *Japanese Law.* Oxford: Oxford University Press.

J.E.de Becker. (n.d.). *The Principle and Practice of The Civil Code of Japan.* London: Butterworth & Co.

Matsushita Mitsuo. (1993). *International Trade and Competition Law in Japan.* Great Britain: Oxford University Press Inc.

Nicholas Boume. (1987). *Business Law for Accountants* (5th ed.). London: Butterworth.

Peter L. Groves. (1997). *Intellectual property rights and their valuation: A handbook for bankers. companies and their advisers.* England: Gresham Book Woodhead Publishing Ltd.

R.M. Goode. (1982). *Commercial Law.* Middlesex: Penguin Book/Allen Lane.

R.M. Goode. (1998). *Legal Problems of Credit and Security. Second Edition.* England: Sweet & Maxwell.

Richard Bethell-Jones. (1995). *Bank security and other credit enhancement methods-England Editor by Winnibald E Moojen.* Netherlands: Kluwer Law Intenational.

William H. Lawrence. (1999). *Understanding Secured Transactions.* U.S.A.: Mathew Bender & CO., Inc.

DPU

ภาคผนวก

DPU

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างสัญญากู้ยืมเงินตามสิทธิในกรมธรรม์
บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด

DPU

สัญญากู้ตามสิทธิกรมธรรม์

กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่.....จำนวนเงินที่กู้.....
นามผู้เอาประกันชีวิต.....

ซึ่งต่อไปนี้ในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้กู้” ขอทำหนังสือสัญญากู้เงินฉบับนี้ให้ไว้แก่บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ให้กู้” เพื่อเป็นหลักฐานว่า

ข้อ 1. ผู้กู้ได้กู้เงินตามสิทธิกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้นของผู้กู้ซึ่งได้ทำสัญญาประกันภัยไว้กับผู้ให้กู้ จากผู้ให้กู้ไปเป็นเงินจำนวนตามที่ระบุไว้ข้างต้น โดยโอนประโยชน์แห่งกรมธรรม์ประกันภัยเป็นการประกันหนี้กู้ยืม

ข้อ 2. ผู้กู้ตกลงชำระดอกเบี้ยทบต้นตามอัตราและเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย จนกว่าผู้กู้จะได้ชำระคืนเงินกู้ให้แก่ผู้ให้กู้เสร็จสิ้น หากมีดอกเบี้ยค้างชำระ ณ วันครบรอบปีกรมธรรม์ใดก็ตาม ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้นำจำนวนดอกเบี้ยที่ค้างชำระ ณ วันครบรอบปีกรมธรรม์นั้น รวมเข้ากับต้นเงินกู้ที่ค้างชำระในวันเริ่มต้นของปีกรมธรรม์ถัดไปได้ และผู้กู้ยอมเสียดอกเบี้ยในต้นเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นนั้นด้วย

ข้อ 3. ผู้กู้ตกลงว่า หากผู้กู้ยังชำระคืนหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยไม่ครบถ้วน หากเกิดสิทธิเรียกร้องตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัยหรือกรมธรรม์ประกันภัยต้องสิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยกรณีใด ๆ และ เป็นเหตุให้ผู้กู้หรือผู้รับประโยชน์ของผู้กู้มีสิทธิที่จะได้รับเงินผลประโยชน์ตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัยจากผู้ให้กู้ ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้นำเงินผลประโยชน์ตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้ให้กู้จะพึงต้องชำระให้แก่ผู้กู้หรือผู้รับประโยชน์ของผู้กู้ มาหักชำระหนี้เงินกู้ตามสิทธิกรมธรรม์ ดอกเบี้ยที่ค้างชำระ และหนี้สินอื่นใดที่ผู้กู้ต้องชำระแก่ผู้ให้กู้ได้ก่อนไม่ว่าหนี้เงินกู้ตามสิทธิกรมธรรม์ ดอกเบี้ยที่ค้างชำระและหนี้สินอื่น ๆ นั้นจะถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ก็ตาม และผู้กู้หรือผู้รับประโยชน์ของผู้กู้มีสิทธิได้รับเงินผลประโยชน์ตามสิทธิกรมธรรม์ประกันภัยจากผู้ให้กู้ ตามจำนวนเงินที่เหลือจากการหักหนี้สินต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น แต่หากจำนวนเงินผลประโยชน์ที่จะพึงมีสิทธิได้รับตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัย มีไม่พอหักชำระหนี้เงินกู้ตามสิทธิกรมธรรม์ ดอกเบี้ยที่ค้างชำระและหนี้สินอื่น ๆ ผู้กู้หรือผู้รับประโยชน์ของผู้กู้ก็จะไม่มีสิทธิได้รับเงินผลประโยชน์ตามสิทธิกรมธรรม์ประกันภัยจากผู้ให้กู้แต่อย่างใด

ข้อ 4. ผู้กู้จะชำระต้นเงินกู้และดอกเบี้ยทบต้นในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ถ้าผู้กู้ได้ชำระต้นเงินกู้และดอกเบี้ยทบต้นคืนแก่ผู้ให้กู้เสร็จสิ้นแล้ว สัญญากู้เงินฉบับนี้เป็นอันยกเลิกกันทันที

ข้อ 5. ผู้กู้ตกลงว่า เมื่อใดเงินกู้ยืมและดอกเบี้ยที่ค้างชำระมีมูลค่ามากกว่าเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ในขณะนั้น กรมธรรม์ประกันภัยจะสิ้นผลบังคับทันที

เพื่อเป็นหลักฐาน ผู้กู้จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วันที่.....
เดือน.....พ.ศ. .....

ลงชื่อ ..... ผู้กู้

(.....)

ลงชื่อ ..... พยาน

(.....)

ลงชื่อ ..... พยาน

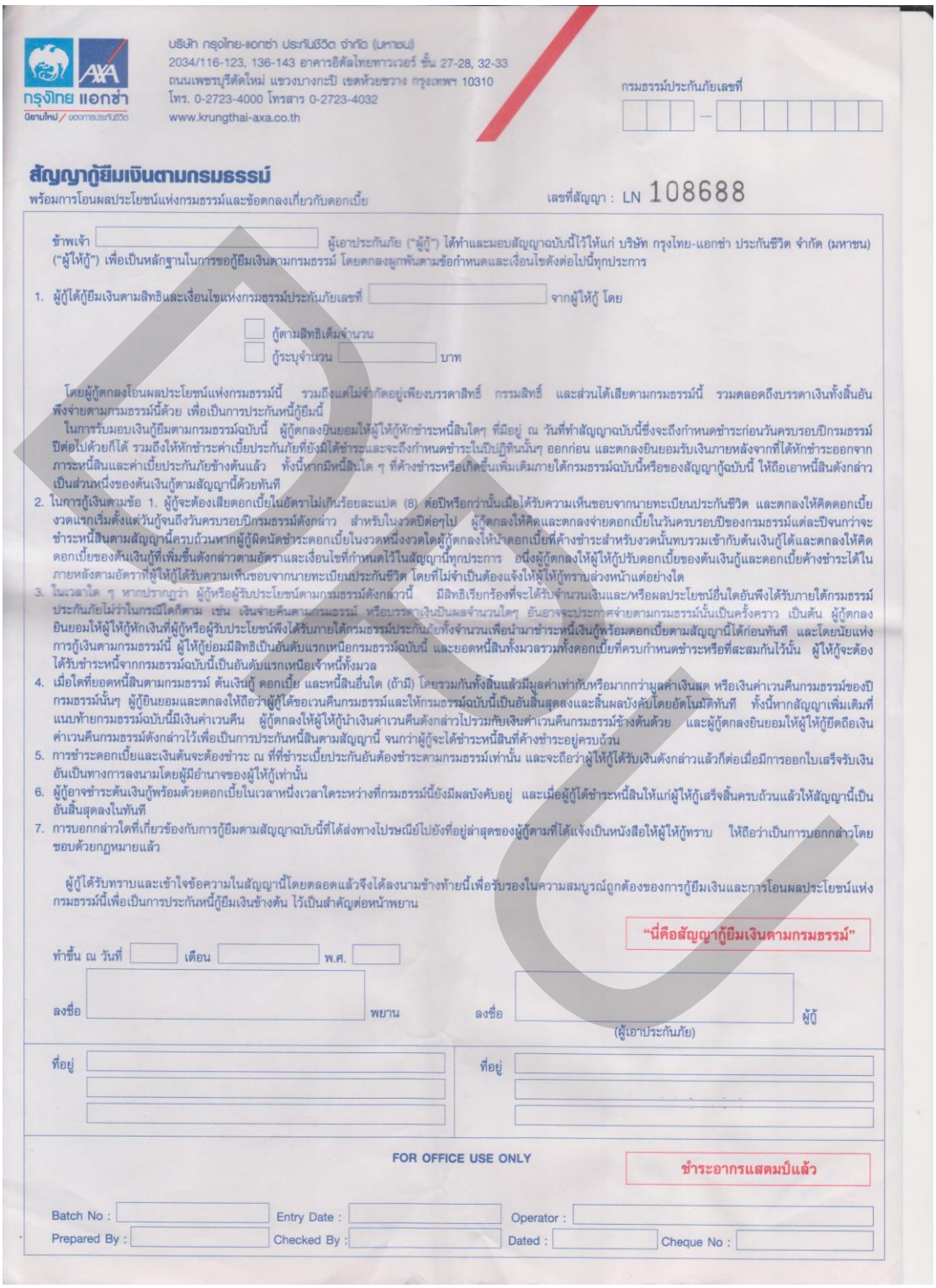
(.....)

DPU

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างสัญญากู้ยืมเงินตามสิทธิในกรมธรรม์ บริษัทกรุงไทยแอกซ่า จำกัด

DPU

กรุงไทย แอกซ่า
มิตรแท้ / ของการประกันชีวิต
บริษัท กรุงไทย-แอกซ่า ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)
2034/116-123, 136-143 อาคารอิตัลไทยทาวเวอร์ ชั้น 27-28, 32-33
ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310
โทร. 0-2723-4000 โทรสาร 0-2723-4032
www.krungthai-axa.co.th

กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่ ☐☐☐ – ☐☐☐☐☐☐☐

สัญญากู้ยืมเงินตามกรมธรรม์

พร้อมการโอนผลประโยชน์แห่งกรมธรรม์และข้อตกลงเกี่ยวกับดอกเบี้ย

เลขที่สัญญา : LN 108688

ข้าพเจ้า _____ ผู้เอาประกันภัย ("ผู้กู้") ได้ทำและมอบสัญญาฉบับนี้ไว้ให้แก่ บริษัท กรุงไทย-แอกซ่า ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ("ผู้ให้กู้") เพื่อเป็นหลักฐานในการขอกู้ยืมเงินตามกรมธรรม์ โดยตกลงผูกพันตามข้อกำหนดและเงื่อนไขดังต่อไปนี้ทุกประการ

1. ผู้กู้ได้กู้ยืมเงินตามสิทธิและเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ประกันภัยเลขที่ _____ จากผู้ให้กู้ โดย

   ☐ กู้ตามสิทธิเต็มจำนวน
   ☐ กู้ระบุจำนวน _____ บาท

   โดยผู้กู้ตกลงโอนผลประโยชน์แห่งกรมธรรม์นี้ รวมถึงแต่ไม่จำกัดอยู่เพียงบรรดาสิทธิ์ กรรมสิทธิ์ และส่วนได้เสียตามกรมธรรม์นี้ รวมตลอดถึงบรรดาเงินทั้งสิ้นอันพึงจ่ายตามกรมธรรม์นี้ด้วย เพื่อเป็นการประกันหนี้กู้ยืมนี้

   ในการรับมอบเงินกู้ยืมตามกรมธรรม์ฉบับนี้ ผู้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้หักชำระหนี้สินใดๆ ที่มีอยู่ ณ วันที่ทำสัญญาฉบับนี้ซึ่งจะถึงกำหนดชำระก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ปีต่อไปด้วยก็ได้ รวมถึงให้หักชำระค่าเบี้ยประกันภัยที่ยังมิได้ชำระและจะถึงกำหนดชำระในปีปฏิทินนั้นๆ ออกก่อน และตกลงยินยอมรับเงินภายหลังจากที่ได้หักชำระออกจากภาระหนี้สินและค่าเบี้ยประกันภัยข้างต้นแล้ว ทั้งนี้หากมีหนี้สินใด ๆ ที่ค้างชำระหรือเกิดขึ้นเพิ่มเติมภายใต้กรมธรรม์ฉบับนี้หรือของสัญญากู้ฉบับนี้ ให้ถือเอาหนี้สินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของต้นเงินกู้ตามสัญญานี้ด้วยทันที

2. ในการกู้เงินตามข้อ 1. ผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราไม่เกินร้อยละแปด (8) ต่อปีหรือกว่านั้นเมื่อได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันชีวิต และตกลงให้คิดดอกเบี้ยงวดแรกเริ่มตั้งแต่วันกู้จนถึงวันครบรอบปีกรมธรรม์ดังกล่าว สำหรับในงวดปีต่อๆไป ผู้กู้ตกลงให้คิดและตกลงจ่ายดอกเบี้ยในวันครบรอบปีของกรมธรรม์แต่ละปีจนกว่าจะชำระหนี้สินตามสัญญานี้ครบถ้วนหากผู้กู้ผิดนัดชำระดอกเบี้ยในงวดหนึ่งงวดใดผู้กู้ตกลงให้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระสำหรับงวดนั้นทบรวมเข้ากับต้นเงินกู้ได้และตกลงให้คิดดอกเบี้ยของต้นเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวตามอัตราและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ทุกประการ อนึ่งผู้กู้ตกลงให้ผู้ให้กู้ปรับดอกเบี้ยของต้นเงินกู้และดอกเบี้ยค้างชำระได้ในภายหลังตามอัตราที่ผู้ให้กู้ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันชีวิต โดยที่ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ให้กู้ทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด

3. ในเวลาใด ๆ หากปรากฏว่า ผู้กู้หรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ดังกล่าวนี้ มีสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับจำนวนเงินและ/หรือผลประโยชน์อื่นใดอันพึงได้รับภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม เช่น เงินจ่ายคืนตามกรมธรรม์ หรือบรรดาเงินอันผลจำนวนใดๆ อันอาจจะประกาศจ่ายตามกรมธรรม์นั้นเป็นครั้งคราว เป็นต้น ผู้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้หักเงินที่ผู้กู้หรือผู้รับประโยชน์พึงได้รับภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยทั้งจำนวนเพื่อนำมาชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามสัญญานี้ได้ก่อนทันที และโดยนัยแห่งการกู้เงินตามกรมธรรม์นี้ ผู้ให้กู้ย่อมมีสิทธิเป็นอันดับแรกเหนือกรมธรรม์ฉบับนี้ และยอดหนี้สินทั้งมวลรวมทั้งดอกเบี้ยที่ครบกำหนดชำระหรือที่สะสมกันไว้นั้น ผู้ให้กู้จะต้องได้รับชำระหนี้จากกรมธรรม์ฉบับนี้เป็นอันดับแรกเหนือเจ้าหนี้ทั้งมวล

4. เมื่อใดที่ยอดหนี้สินตามกรมธรรม์ ต้นเงินกู้ ดอกเบี้ย และหนี้สินอื่นใด (ถ้ามี) โดยรวมกันทั้งสิ้นแล้วมีมูลค่าเท่ากับหรือมากกว่ามูลค่าเงินสด หรือเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ของปีกรมธรรม์นั้นๆ ผู้กู้ยินยอมและตกลงให้ถือว่าผู้กู้ได้ขอเวนคืนกรมธรรม์และให้กรมธรรม์ฉบับนี้เป็นอันสิ้นสุดลงและสิ้นผลบังคับโดยอัตโนมัติทันที ทั้งนี้หากสัญญาเพิ่มเติมที่แนบท้ายกรมธรรม์ฉบับนี้มีเงินค่าเวนคืน ผู้กู้ตกลงให้ผู้ให้กู้นำเงินค่าเวนคืนดังกล่าวไปรวมกับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ข้างต้นด้วย และผู้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้ยึดถือเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ดังกล่าวไว้เพื่อเป็นการประกันหนี้สินตามสัญญานี้ จนกว่าผู้กู้จะได้ชำระหนี้สินที่ค้างชำระอยู่ครบถ้วน

5. การชำระดอกเบี้ยและเงินต้นจะต้องชำระ ณ ที่ที่ชำระเบี้ยประกันอันต้องชำระตามกรมธรรม์เท่านั้น และจะถือว่าผู้ให้กู้ได้รับเงินดังกล่าวแล้วก็ต่อเมื่อมีการออกใบเสร็จรับเงินอันเป็นทางการลงนามโดยผู้มีอำนาจของผู้ให้กู้เท่านั้น

6. ผู้กู้อาจชำระต้นเงินกู้พร้อมด้วยดอกเบี้ยในเวลาหนึ่งเวลาใดระหว่างที่กรมธรรม์นี้ยังมีผลบังคับอยู่ และเมื่อผู้กู้ได้ชำระหนี้สินให้แก่ผู้ให้กู้เสร็จสิ้นครบถ้วนแล้วให้สัญญานี้เป็นอันสิ้นสุดลงในทันที

7. การบอกกล่าวใดที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมตามสัญญาฉบับนี้ที่ได้ส่งทางไปรษณีย์ไปยังที่อยู่ล่าสุดของผู้กู้ตามที่ได้แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ให้กู้ทราบ ให้ถือว่าเป็นการบอกกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ผู้กู้ได้รับทราบและเข้าใจข้อความในสัญญานี้โดยตลอดแล้วจึงได้ลงนามข้างท้ายนี้เพื่อรับรองในความสมบูรณ์ถูกต้องของการกู้ยืมเงินและการโอนผลประโยชน์แห่งกรมธรรม์นี้เพื่อเป็นการประกันหนี้กู้ยืมเงินข้างต้น ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

"นี่คือสัญญากู้ยืมเงินตามกรมธรรม์"

ทำขึ้น ณ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ลงชื่อ _____ พยาน

ลงชื่อ _____ ผู้กู้
(ผู้เอาประกันภัย)

ที่อยู่ _____

ที่อยู่ _____

FOR OFFICE USE ONLY

ชำระอากรแสตมป์แล้ว

Batch No : _____ Entry Date : _____ Operator : _____

Prepared By : _____ Checked By : _____ Dated : _____ Cheque No : _____

DPU

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างตารางท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิต ประเภทสามัญ

ชำระอากรแล้ว

....

ตารางมูลค่ากรมธรรม์ประกันภัยต่อจำนวนเงินเอาประกันภัย 1,000 บาท

กรมธรรม์ประกันภัยแบบ **คุ้มครองอุ่นใจ**

อายุ **72** ปี เพศ **หญิง**

สิ้นปีกรมธรรม์ที่	เงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย	มูลค่าใช้เงินสำเร็จ	การประกันภัยแบบขยายเวลา			
			ระยะเวลาที่ขยาย		เงินจ่ายคืนทันที	เงินครบกำหนด
			ปี	วัน		
2	62	91	1	45	--	--
3	147	210	2	178	--	--
4	231	321	3	237	--	--
5	318	428	4	265	--	--
6	418	545	5	345	--	--
7	533	674	7	200	--	--
8	636	778	9	110	--	--
9	750	886	9	0	--	769
10	879	--	--	--	--	--
11	915	--	--	--	--	--
12	956	--	--	--	--	--
13	1,004	--	--	--	--	--
14	1,062	--	--	--	--	--
15	1,133	--	--	--	--	--
16	1,224	--	--	--	--	--
17	1,342	--	--	--	--	--
18	1,500	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--
--	--	--	--	--	--	--

หมายเหตุ 1. มูลค่ากรมธรรม์ประกันภัยข้างต้นเป็นมูลค่าก่อนหักหนี้สินใดๆ

2. เงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยที่แสดงไว้ในตารางเป็นจำนวนเงินที่หักเงินจ่ายคืน (ถ้ามี) ออกแล้ว

ภาคผนวก ง

ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ....

DPU

ร่าง
พระราชบัญญัติ
หลักประกันทางธุรกิจ
พ.ศ. ....

_____

….....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ

.....
.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจพ.ศ. ....”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“กิจการ” หมายความว่า ทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจและสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจนั้นที่ผู้ให้หลักประกันนำมาใช้เป็นประกันการชำระหนี้ซึ่งผู้ให้หลักประกันอาจโอนบรรดาทรัพย์สินและสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นให้แก่บุคคลอื่นในลักษณะที่ผู้รับโอนสามารถประกอบธุรกิจดังกล่าวต่อไปได้ทันที

“ทรัพย์สินมีทะเบียน” หมายความว่า ทรัพย์สินที่กฎหมายกำหนดให้มีทะเบียนสิทธิ

“เจ้าพนักงานทะเบียน” หมายความว่า เจ้าพนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ

DPU

“นายทะเบียน” หมายความว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิตามกฎหมาย

“ผู้บังคับหลักประกัน” หมายความว่า บุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนซึ่งผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันตกลงกันให้เป็นผู้บังคับหลักประกันในกรณีที่นำกิจการมาเป็นหลักประกัน

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตทำการเป็นผู้บังคับหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้

“สถาบันการเงิน” หมายความว่า

(1) สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(2) บริษัทที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

(3) ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น

“สิทธิเรียกร้อง” หมายความว่า สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้และสิทธิอื่น ๆ แต่ไม่หมายความรวมถึงสิทธิที่มีตราสาร

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมและกำหนดกิจการอื่น หรือออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของตน

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1
สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

มาตรา 5 สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ คือสัญญาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้ให้หลักประกัน ตราทรัพย์สินไว้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับหลักประกัน เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้รับหลักประกัน

ผู้ให้หลักประกันอาจตราทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันการชำระหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระก็ได้

มาตรา 6 ผู้ให้หลักประกันจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

มาตรา 7 ผู้รับหลักประกันต้องเป็นสถาบันการเงินหรือบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 8 หลักประกันได้แก่ทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

(1) กิจการ

(2) สิทธิเรียกร้อง

(3) สังหาริมทรัพย์ที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า

(4) อสังหาริมทรัพย์ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โดยตรง

(5) ทรัพย์สินทางปัญญา

(6) ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกันตามวรรคหนึ่ง จะต้องมิใช่ทรัพย์ที่มีกฎหมายกำหนดให้ทรัพย์นั้นไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี หรือเป็นทรัพย์ส่วนกลางตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด หรือเป็นทรัพย์สินอันเป็นสาธารณูปโภคหรือทรัพย์สินที่ใช้เพื่อบริการสาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน

มาตรา 9 ผู้ให้หลักประกันจะนำทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิอยู่ในปัจจุบันหรือที่จะได้มาในอนาคตตามสัญญาหรือนิติสัมพันธ์ใด ๆ มาใช้เป็นหลักประกันก็ได้ แต่สิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิที่เป็นหลักประกันตามสัญญาจะมีขึ้นเมื่อผู้ให้หลักประกันได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น

มาตรา 10 ผู้ให้หลักประกันมีสิทธิในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันภายใต้บังคับเงื่อนไขเช่นใดจะใช้ทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกันได้ภายใต้บังคับเงื่อนไขเช่นนั้น

มาตรา 11 คู่สัญญาอาจตกลงกันกำหนดเหตุที่จะบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเป็นประการใดก็ได้ แต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 12 ในกรณีที่นำกิจการมาเป็นหลักประกัน ให้คู่สัญญาตกลงกันเลือกผู้รับใบอนุญาตคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้บังคับหลักประกัน

ผู้รับใบอนุญาตซึ่งยินยอมเป็นผู้บังคับหลักประกันต้องมีหนังสือแจ้งให้คู่สัญญาทราบพร้อมระบุอัตราหรือจำนวนค่าตอบแทนในการดำเนินการไว้ด้วย

มาตรา 13 สัญญาหลักประกันทางธุรกิจต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียนตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2

ในกรณีที่นำกิจการมาเป็นหลักประกัน สัญญาตามวรรคหนึ่งต้องระบุชื่อผู้รับใบอนุญาตคนหนึ่งหรือหลายคนซึ่งยินยอมเป็นผู้บังคับหลักประกันไว้ด้วย

หมวด 2

การดำเนินการทางทะเบียน

มาตรา 14 ให้จัดตั้งสำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจขึ้นในกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

สำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจมีหน้าที่รับจดทะเบียน แก้ไขรายการจดทะเบียนและยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัตินี้ และจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนและข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับใบอนุญาตเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้

การจดทะเบียน การแก้ไขรายการจดทะเบียนและการยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ รวมถึงการให้ประชาชนตรวจดูข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนและข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 15 ให้อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นเจ้าพนักงานทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 16 ให้เจ้าพนักงานทะเบียนรับจดทะเบียน แก้ไขข้อความในรายการจดทะเบียนหรือยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจตามข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากผู้มีหน้าที่ดำเนินการทางทะเบียนตามหมวดนี้ โดยผู้มีหน้าที่ดำเนินการทางทะเบียนเป็นผู้รับผิดชอบในความถูกต้องของข้อมูลนั้น

DPU

ในกรณีข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากผู้มีหน้าที่ดำเนินการทางทะเบียนไม่ครบถ้วน เจ้าพนักงานทะเบียนต้องไม่รับจดทะเบียน แก้ไขรายการจดทะเบียน หรือยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

มาตรา 17 ให้ผู้รับหลักประกันโดยได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ให้หลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

เมื่อได้รับจดทะเบียนตามมาตรา 16 วรรคหนึ่งแล้ว ให้ถือว่าผู้รับหลักประกันเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

ในกรณีที่นำกิจการมาเป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันต้องยื่นหนังสือของผู้รับใบอนุญาตซึ่งยินยอมเป็นผู้บังคับหลักประกันไปพร้อมกับคำขอจดทะเบียน

หากผู้ให้หลักประกันต้องได้รับความยินยอมจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการก่อนจึงจะโอนสิทธิดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่นได้ ผู้รับหลักประกันต้องยื่นหนังสือของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิที่ยินยอมให้ผู้ให้หลักประกันโอนสิทธิดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่นได้ต่อเจ้าพนักงานทะเบียนไปพร้อมกับคำขอจดทะเบียนด้วย

มาตรา 18 การจดทะเบียนอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(1) วัน เดือน ปี และเวลาที่จดทะเบียน

(2) ชื่อและที่อยู่ของลูกหนี้และผู้ให้หลักประกัน

(3) ชื่อและที่อยู่ของผู้รับหลักประกัน

(4) ชื่อและที่อยู่ของผู้รับใบอนุญาตซึ่งยินยอมเป็นผู้บังคับหลักประกันและอัตราหรือจำนวนค่าตอบแทนของผู้บังคับหลักประกัน ในกรณีที่นำกิจการมาเป็นหลักประกัน

(5) หนี้ที่กำหนดให้มีการประกันการชำระ

(6) รายละเอียดของทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกัน หากเป็นทรัพย์สินมีทะเบียนให้ระบุประเภทของทะเบียน หมายเลขทะเบียนและนายทะเบียนไว้ด้วย หากเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ ให้ระบุประเภท ชนิด ปริมาณ และมูลค่าของทรัพย์สินดังกล่าวไว้ด้วย

(7) ข้อความที่แสดงว่าผู้ให้หลักประกันตราทรัพย์สินที่ระบุในรายการจดทะเบียนไว้แก่ผู้รับหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้

(8) จำนวนเงินสูงสุดที่ตกลงใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน

(9) เหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หากมี

(10) รายการอื่นตามที่เจ้าพนักงานทะเบียนกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 19 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นทรัพย์สินมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานทะเบียนแจ้งให้นายทะเบียนและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบถึงการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

ให้นายทะเบียนบันทึกการประกันตามพระราชบัญญัตินี้ลงในทะเบียนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยเร็วเมื่อได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 20 คู่สัญญาอาจตกลงกันแก้ไขรายการจดทะเบียนเป็นประการอื่นก็ได้ ในการนี้ให้ผู้รับหลักประกันโดยได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ให้หลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอแก้ไขรายการจดทะเบียน

หากรายละเอียดของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเปลี่ยนแปลงไปจากที่จดทะเบียนไว้ ผู้ให้หลักประกันต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับหลักประกันทราบโดยเร็ว ถ้าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่เป็นเหตุบังคับหลักประกัน ให้ถือว่าหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นหนังสือให้ความยินยอมของผู้ให้หลักประกัน และให้ผู้รับหลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอแก้ไขรายการจดทะเบียน

ในกรณีที่มีการนำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันมารวมเข้ากับทรัพย์สินของบุคคลอื่นจนเป็นส่วนควบหรือแบ่งแยกไม่ได้ ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินอื่นนั้น รวมทั้งประเภท ปริมาณ และมูลค่าของทรัพย์สินที่นำมารวมเข้ากับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในเวลาที่ทรัพย์สินรวมเข้ากันไว้ในหนังสือตามวรรคสองด้วย

ผู้มีหน้าที่ดำเนินการขอแก้ไขรายการจะทะเบียนตามมาตรานี้ซึ่งมิได้ดำเนินการขอแก้ไขรายการจดทะเบียนจะยกเหตุดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตหาได้ไม่

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 19 มาใช้บังคับแก่การแก้ไขรายการจดทะเบียนตามมาตรานี้โดยอนุโลม

มาตรา 21 เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความหรือเมื่อคู่สัญญาตกลงกันยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ให้ผู้ให้หลักประกันโดยได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้รับหลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอยกเลิกการจดทะเบียน

เมื่อมีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกันหรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน ให้ผู้รับหลักประกันเป็นผู้ดำเนินการขอยกเลิกการจดทะเบียน

หมวด 3
สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน

มาตรา 22 ผู้ให้หลักประกันมีสิทธิครอบครอง ใช้สอย แลกเปลี่ยน จำหน่ายจ่ายโอนและจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน รวมทั้งใช้เป็นหลักประกัน ใช้ในการผลิต นำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น ใช้ไปสิ้นไปในกรณีที่ครอบครองเพื่อการใช้สิ้นเปลือง และได้ดอกผลของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน เว้นแต่กรณีการนำสิทธิในเงินฝากในสถาบันการเงินมาเป็นหลักประกัน คู่สัญญาสามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้

ผู้ให้หลักประกันจะนำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้ไปจำนำเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ต่อไปมิได้

การใดที่แตกต่างจากความในมาตรานี้ตกเป็นโมฆะ

มาตรา 23 ภายใต้บังคับมาตรา 22 ผู้ให้หลักประกันต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนรักษาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเสมือนเช่นวิญญูชนจะต้องใช้ในการประกอบกิจการและอาชีวะเช่นนั้น และต้องบำรุงรักษารวมทั้งซ่อมแซมทรัพย์สินนั้นด้วย

ผู้ให้หลักประกันจะต้องรับผิดเพื่อความเสียหายในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสูญหายหรือเสื่อมราคาลง เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าความเสียหายดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นจากเหตุที่ตนต้องรับผิดชอบ

มาตรา 24 ผู้ให้หลักประกันต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 25 ผู้ให้หลักประกันต้องยอมให้ผู้รับหลักประกันหรือตัวแทนเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและบัญชีทรัพย์สินเป็นครั้งคราวในเวลาและระยะเวลาอันสมควร ในการนี้ผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้หลักประกันทราบโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน

ตอบรับหรือวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้ให้หลักประกันได้รับหนังสือแล้วก่อนเข้าดำเนินการไม่น้อยกว่าสามวัน

การเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและบัญชีทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้กระทำต่อหน้าผู้ให้หลักประกันหรือผู้ซึ่งผู้ให้หลักประกันมอบหมาย และผู้ให้หลักประกันต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับหลักประกันตามสมควร

มาตรา 26 ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันมีหนังสือไปยังผู้รับหลักประกันโดยระบุจำนวนหนี้ที่ยังมิได้ชำระแก่ผู้รับหลักประกัน อันเป็นหนี้ที่มีประกันตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อให้ผู้รับหลักประกันรับรองความถูกต้อง ผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือตอบยืนยันหรือระบุจำนวนหนี้ที่เห็นว่าถูกต้องไปยังผู้ให้หลักประกันภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าว มิฉะนั้นหากเกิดความเสียหายผู้รับหลักประกันต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ให้หลักประกัน

ผู้ให้หลักประกันมีสิทธิที่จะดำเนินการตามวรรคหนึ่งโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เว้นแต่การใช้สิทธิดังกล่าวได้กระทำภายในระยะเวลาหกเดือนนับแต่วันที่มีหนังสือไปยังผู้รับหลักประกันครั้งก่อน ในกรณีนี้ผู้ให้หลักประกันต้องชำระค่าใช้จ่ายแก่ผู้รับหลักประกันในแต่ละครั้งตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 27 ผู้ให้หลักประกันมีสิทธิไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนมีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหรือก่อนที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน โดยชำระหนี้ตามจำนวนที่กำหนดให้มีการประกันชำระ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการวางทรัพย์ ค่าใช้จ่ายในการสงวนรักษาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ค่าใช้จ่ายตามสมควร และค่าธรรมเนียมหรือค่าฤชาธรรมเนียมอันเกิดจากบังคับหลักประกัน

มาตรา 28 เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ หรือเมื่อคู่สัญญาตกลงกันยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ให้ผู้รับหลักประกันออกหนังสือยินยอมให้ยกเลิกการจดทะเบียนแก่ผู้ให้หลักประกันทันที มิฉะนั้นหากเกิดความเสียหายผู้รับหลักประกันต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ให้หลักประกัน

หมวด 4
สิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันกับบุคคลภายนอก

มาตรา 29 ผู้รับหลักประกันมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญไม่ว่าสิทธิในทรัพย์สินจะโอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่

มาตรา 30 ถ้านำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันมารวมเข้ากับทรัพย์สินของบุคคลอื่นจนเป็นส่วนควบหรือแบ่งแยกไม่ได้ ผู้รับหลักประกันมีสิทธิตามมาตรา 29 เหนือทรัพย์สินที่รวมเข้ากันตามส่วนของค่าแห่งทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของตนในเวลาที่ทรัพย์สินรวมเข้ากัน

มาตรา 31 ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันได้ทรัพย์สินมาจากการจำหน่ายจ่ายโอน แลกเปลี่ยน หรือได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหรือที่มีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันรวมอยู่ด้วย รวมทั้งค่าสินไหมทดแทนที่ได้มาเนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวสูญหายหรือเสียหาย ให้ถือว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นหลักประกันด้วย

ผู้รับหลักประกันมีสิทธิตามมาตรา 29 เหนือทรัพย์สินที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามวรรคหนึ่งเมื่อได้แก้ไขรายการจดทะเบียนเพื่อให้ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นหลักประกันต่อเจ้าพนักงานทะเบียนแล้ว และในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้มาดังกล่าวเป็นสิทธิเรียกร้อง ผู้รับหลักประกันจะยกสิทธิดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งสิทธิได้ต่อเมื่อได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยแล้ว

บทบัญญัติมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่ายจ่ายโอน แลกเปลี่ยน หรือได้มาแทนทรัพย์สินที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวสูญหายหรือเสียหายด้วย

มาตรา 32 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหรือที่มีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันรวมอยู่ด้วยหรือที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 31 เป็นทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจและมีลักษณะหมุนเวียนเปลี่ยนมือตลอดเวลา บุคคลภายนอกซึ่งได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยทางการค้าปกติของทรัพย์สินนั้นหรือโดยความยินยอมของผู้รับหลักประกัน ย่อมได้ทรัพย์สินนั้นโดยปลอดภาระหลักประกัน

หากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหรือที่มีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันรวมอยู่ด้วยหรือที่ได้มาแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 31 มิใช่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง บุคคลภายนอกซึ่งได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยไม่รู้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือโดยความยินยอมของผู้รับประกัน ย่อมได้ทรัพย์สินนั้นโดยปลอดภาระหลักประกัน

มาตรา 33 ในกรณีที่มีการนำทรัพย์สินสิ่งหนึ่งตราไว้เป็นประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้แก่ผู้รับหลักประกันหลายราย ให้ถือลำดับผู้รับหลักประกันเรียงตามวันและเวลาที่ได้รับการจดทะเบียน โดยผู้รับหลักประกันที่ได้รับการจดทะเบียนก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับหลักประกันที่ได้รับการจดทะเบียนภายหลัง

หากมีการใช้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้ไปจำนองเป็นประกันการชาระหนี้ด้วย ให้ถือลำดับผู้รับหลักประกันและผู้รับจำนองเรียงตามวันและเวลาที่ได้รับการจดทะเบียน โดยผู้รับหลักประกันหรือผู้รับจำนองที่ได้รับการจดทะเบียนก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับหลักประกันหรือผู้รับจำนองที่ได้รับการจดทะเบียนภายหลัง

มาตรา 34 หากมีการนำสิทธิเรียกร้องมาเป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันจะยกสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งสิทธิได้ต่อเมื่อได้มีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องดังกล่าวมาใช้เป็นหลักประกันไปยังลูกหนี้แห่งสิทธินั้นแล้ว

มาตรา 35 ถ้าสิทธิเรียกร้องที่เป็นหลักประกันถึงกำหนดชำระหนี้ก่อนที่ประกันไว้ให้ถือว่าทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธินั้นเป็นหลักประกันแทนสิทธิที่เป็นหลักประกันและลูกหนี้แห่งสิทธิอาจนำทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธินั้นไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ และมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับหลักประกันและผู้ให้ทราบโดยเร็ว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 336 มาตรา 337 มาตรา 338 และมาตรา 339 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับแก่การวางทรัพย์ตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา 36 เมื่อมีบุริมสิทธิแย้งกับสิทธิตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจให้ถือลำดับบุริมสิทธิ ดังนี้

(1) หากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นสังหาริมทรัพย์ ให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเป็นอย่างเดียวกันกับผู้รับจำนำตามมาตรา 282 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากมีการจด

ทะเบียนจำนองสังหาริมทรัพย์นั้นไว้ด้วย ให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเป็นอย่างเดียวกันกับผู้รับจำนองตามมาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(2) หากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเป็นอย่างเดียวกันกับผู้รับจำนองตามมาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หมวด 5
การบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน

มาตรา 37 ในกรณีที่มีการนำทรัพย์สินที่มีการจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายอื่นมาจดทะเบียนเป็นหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย หรือมีการนำทรัพย์สินที่จดทะเบียนเป็นหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้ไปจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายอื่นด้วย ผู้รับจำนองจะบังคับจำนองโดยวิธีการบังคับหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้

ในระหว่างที่ผู้รับจำนองบังคับจำนองตามกฎหมาย หากปรากฏว่ามีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ เมื่อได้รับแจ้งเหตุดังกล่าวจากผู้รับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ผู้รับจำนองต้องดาเนินการบังคับจำนองโดยวิธีการบังคับหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่เหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเกิดขึ้นระหว่างที่คดีบังคับจำนองอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ให้ผู้รับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งงดการพิจารณา ในการนี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนโดยเร็ว หากความปรากฏต่อศาลว่ามีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเกิดขึ้นจริง ให้ศาลมีคำสั่งงดการพิจารณาไว้ แต่หากไม่มีเหตุดังกล่าว ให้ศาลยกคำร้องนั้นเสีย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งงดการพิจารณาไว้ ให้ผู้รับจำนองดำเนินการบังคับจำนองโดยวิธีการบังคับหลักประกันตามพระราชบัญญัตินี้ แต่หากเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเกิดขึ้นระหว่างการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

มาตรา 38 ผู้รับหลักประกันอาจบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิหรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้

มาตรา 39 ห้ามมิให้ผู้รับหลักประกันบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ เว้นแต่ลูกหนี้ค้างชำระหนี้อันเป็นต้นเงินมากกว่าร้อยละหกสิบและไม่มีหลักประกันรายอื่นหรือจำนองหรือบุริมสิทธิอื่นอันจดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

มาตรา 40 เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจและผู้รับหลักประกันได้มีหนังสือแจ้งเหตุบังคับหลักประกันแล้ว ห้ามมิให้ผู้ให้หลักประกันจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน หรือกระทำการใด ๆ อันทำให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันบุบสลายหรือเสื่อมค่าลง และให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

การใช้สิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 41 เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และผู้รับหลักประกันได้มีหนังสือแจ้งเหตุบังคับหลักประกันแล้ว หากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแก่ผู้รับหลักประกัน ห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแต่ให้เจ้าหนี้ดังกล่าวมีหนังสือแจ้งไปยังผู้รับหลักประกัน เพื่อขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้น

ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้และผู้ให้หลักประกันชาระหนี้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าวและให้แจ้งไปด้วยว่าหากไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ หรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ และให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ผู้รับหลักประกันอื่นและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบด้วย

ถ้าทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันมีสภาพเป็นของสดของเสียได้ หรือหากหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าของทรัพย์สิน ผู้รับหลักประกันอาจจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยวิธีที่เห็นสมควรเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องดำเนินการตามวรรคสอง

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นสิทธิเรียกร้องและผู้รับหลักประกันมีหนังสือบอกกล่าวการนำสิทธิเรียกร้องนั้นมาใช้เป็นหลักประกันไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิแล้ว หากผู้รับ

หลักประกันมีหนังสือแจ้งเหตุบังคับหลักประกันไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้แห่งสิทธิชำระหนี้แก่ผู้ให้หลักประกันนับแต่ได้รับหนังสือดังกล่าว หากหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องถึงกำหนดชำระให้ลูกหนี้แห่งสิทธิชำระหนี้แก่ผู้รับหลักประกัน

การส่งหนังสือตามมาตรานี้ให้ทำโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้รับได้รับหนังสือแล้ว

มาตรา 42 ภายใต้บังคับมาตรา 45 ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือตามมาตรา 41 วรรคสองและผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันโดยการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้ผู้รับหลักประกันดำเนินการจำหน่ายหลักประกันโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย ในการนี้ผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือแจ้งวัน เวลา สถานที่ และวิธีการจำหน่ายหลักประกันให้ผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกันอื่นและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนดำเนินการจำหน่ายหลักประกันโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือโดยวิธีการอื่นที่แสดงผู้รับได้รับหนังสือแล้ว

มาตรา 43 ในการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 41 วรรคสาม และมาตรา 42 ผู้รับหลักประกันต้องใช้ความระมัดระวังในการดำเนินการดังเช่นวิญญูชนจะพึงปฏิบัติโดยพฤติการณ์เช่นนั้น

มาตรา 44 ผู้ซื้อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจากการจำหน่ายตามมาตรา 41 วรรคสามและมาตรา 42 ย่อมได้รับโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยปลอดภาระหลักประกันและจำนอง

มาตรา 45 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นสิทธิในเงินฝากในสถาบันการเงินและผู้รับหลักประกันเป็นสถาบันการเงินที่รับฝากเงินนั้นไว้เองหรือเป็นผู้รับฝากเงินเพื่อประโยชน์ของผู้รับหลักประกันทั้งหมด ผู้รับหลักประกันอาจนำเงินฝากดังกล่าวหักชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญา แต่ต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้หลักประกันทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ดำเนินการดังกล่าวโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้รับได้รับหนังสือแล้ว

หากผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันตกลงกันให้สถาบันการเงินผู้รับฝากเงินนำเงินฝากดังกล่าวหักชาระหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจแทนผู้รับหลักประกัน สถาบันการเงิน

ผู้รับฝากเงินอาจนำเงินฝากดังกล่าวหักชำระหนี้ได้ทันทีเมื่อได้รับหนังสือแจ้งจากผู้รับหลักประกันว่ามีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญา

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 54 มาใช้บังคับแก่การนำเงินฝากมาหักชำระหนี้ตามมาตรานี้โดยอนุโลม

มาตรา 46 ถ้าผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ และผู้ให้หลักประกันไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือตามมาตรา 41 วรรคสอง โดยไม่มีหนังสือคัดค้านการบังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและดอกผลที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน แต่หากผู้รับหลักประกันได้รับหนังสือคัดค้านภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้รับหลักประกันจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผยและให้นำบทบัญญัติมาตรา 42 และมาตรา 43 มาใช้บังคับแก่การจำหน่ายหลักประกันตามมาตรานี้ด้วยโดยอนุโลม

การส่งหนังสือคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้ทำโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือโดยวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้รับได้รับหนังสือแล้ว

มาตรา 47 ก่อนจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 41 วรรคสาม มาตรา 42 และมาตรา 46 หรือก่อนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจะหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกันตามมาตรา 46 ผู้รับหลักประกันต้องรักษาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันที่อยู่ในความครอบครองของตนให้ปลอดภัยและต้องสงวนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเสมือนเช่นวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง

หากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันอยู่ในความครอบครองของผู้รับหลักประกันชำรุดเสียหายหรือสูญหายโดยเหตุอันจะโทษผู้ให้หลักประกันมิได้ ให้นำจำนวนค่าเสียหายนั้นไปหักออกจากจำนวนหนี้ที่ผู้ให้หลักประกันต้องรับผิดตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

มาตรา 48 เมื่อมีเหตุที่จะบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกันโดยให้ระบุในคำร้องด้วยว่าจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิหรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้

มาตรา 49 เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา 48 ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังผู้ให้หลักประกัน หรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ในหมายนั้นให้แจ้งเหตุที่ผู้รับหลักประกันร้องขอต่อศาลเมื่อมีคำพิพากษาบังคับหลักประกันและวิธีการบังคับหลักประกันตามคำร้องและข้อความว่าให้ผู้ให้หลักประกันมาศาลเพื่อให้การและสืบพยานในวันเดียวกัน และให้ศาลสั่งให้ผู้รับหลักประกันมาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย

ให้ศาลนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่กรณีมีพฤติการณ์พิเศษอันมิอาจก้าวล่วงได้

ให้คู่ความมาศาลในวันนัดพิจารณาทุกนัดและเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 200 มาตรา 201 มาตรา 202 มาตรา 203 มาตรา 204 มาตรา 205 และมาตรา 206 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับคดีแก่การพิจารณาคดีของศาลตามมาตรานี้โดยอนุโลม

มาตรา 50 ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีเหตุที่จะบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจและข้อตกลงเกี่ยวกับเหตุที่จะบังคับหลักประกันที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นเป็นเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ศาลพิพากษาบังคับหลักประกันตามวิธีการที่ผู้รับหลักประกันร้องขอ เว้นแต่ผู้รับหลักประกันจะร้องขอให้บังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ แต่กรณีไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 39 ให้ศาลพิพากษาให้จำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้

หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุที่จะบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจหรือข้อตกลงเกี่ยวกับเหตุที่จะบังคับหลักประกันที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นเป็นเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง

คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลตามมาตรานี้ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสิบห้าวันและให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่การอุทธรณ์ตามมาตรานี้โดยอนุโลม

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

มาตรา 51 ผู้รับหลักประกันอาจมีคำขอต่อศาลพร้อมกับคำร้องตามมาตรา 48 เพื่อมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ตามมาตรา 50 ได้ โดยต้องวางเงินประกันหรือให้หลักประกันเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามจำนวนที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าของจำนวนเงินสูงสุดที่ตกลงใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกัน

มาตรา 52 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไว้เป็นการชั่วคราว แต่ผู้ให้หลักประกันมีความจำเป็นต้องจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามสัญญาที่ทำไว้ต่อบุคคลภายนอก เมื่อผู้ให้หลักประกันร้องขอและวางเงินประกันหรือให้หลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ผู้ให้หลักประกันจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้

มาตรา 53 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นทรัพย์สินมีทะเบียน เมื่อผู้รับหลักประกันโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้หลักประกันมีหนังสือแจ้งให้ทราบถึงการจำหน่ายหลักประกันตามมาตรา 41 วรรคสาม มาตรา 42 หรือมาตรา 46 หรือเมื่อผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงและเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิตามมาตรา 46 หรือเมื่อผู้รับหลักประกันแสดงคำพิพากษาบังคับหลักประกันตามมาตรา 50 ให้นายทะเบียนเปลี่ยนแปลงทะเบียนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยถือว่าหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันหรือคำพิพากษาบังคับหลักประกันเป็นเสมือนการแสดงเจตนาของผู้ให้หลักประกัน

มาตรา 54 เงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 41 วรรคสาม มาตรา 42 หรือมาตรา 46 และดอกผลที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้จัดสรรชำระตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(1) ค่าธรรมเนียมการวางทรัพย์สินตามมาตรา 35 และค่าใช้จ่ายในการสงวนสิทธิที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 47

(2) ค่าใช้จ่ายตามสมควรและค่าฤชาธรรมเนียมอันเกิดจากการบังคับหลักประกัน

(3) ชำระหนี้ให้แก่ผู้รับหลักประกัน และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนตามลำดับ

(4) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นซึ่งขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินตามมาตรา 41

(5) เงินที่เหลือหากมี ให้ชำระคืนแก่ผู้ให้หลักประกัน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 287 มาตรา 289 และมาตรา 319 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่การชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิตาม (3) โดยอนุโลม

ถ้าจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแล้วได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดให้ถือเป็นหนี้ที่ผู้รับหลักประกันอาจเรียกร้องจากลูกหนี้ได้ แต่ถ้าผู้ให้หลักประกันไม่ได้เป็นลูกหนี้จะเรียกร้องจากผู้ให้หลักประกันไม่ได้

การใดที่แตกต่างจากความในมาตรานี้ตกเป็นโมฆะ

มาตรา 55 หากผู้รับหลักประกันบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ ให้ถือว่าหนี้ประธานและหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจระงับสิ้นไป

การใดที่แตกต่างจากความในมาตรานี้ตกเป็นโมฆะ

หมวด 6
การบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ

ส่วนที่ 1
ผู้บังคับหลักประกัน

มาตรา 56 ผู้ใดจะทำการเป็นผู้บังคับหลักประกันต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานทะเบียน

มาตรา 57 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้บังคับหลักประกันต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต เป็นบุคคลล้มละลายหรือพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายมาแล้วไม่ถึงห้าปี

(2) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์หรือความผิดตามมาตรา 92 มาตรา 93 หรือมาตรา 94

DPU

(3) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงินที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่ได้รับยกเว้นตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(4) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกัน

(5) เคยถูกถอดถอนจากการเป็นประธานกรรมการ กรรมการ หรือผู้จัดการตามมาตรา 144 หรือมาตรา 145 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 หรือตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น

(6) เป็นข้าราชการการเมือง

(7) เป็นข้าราชการประจำ

(8) มีลักษณะต้องห้ามอย่างอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 58 การขอรับใบอนุญาตเป็นผู้บังคับหลักประกันให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานทะเบียนตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

หากเจ้าพนักงานทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่าผู้ขอรับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 57 ให้เจ้าพนักงานทะเบียนออกใบอนุญาตเป็นผู้บังคับหลักประกันให้

ให้เจ้าพนักงานทะเบียนแจ้งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบถึงการอนุญาตหรือไม่อนุญาตตามวรรคสอง ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่เจ้าพนักงานทะเบียนไม่ออกใบอนุญาตเป็นผู้บังคับหลักประกัน ผู้ขอมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการไม่อนุญาต โดยให้ผู้ขอยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์และให้คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีเป็นที่สุด

มาตรา 59 ใบอนุญาตผู้บังคับหลักประกันมีอายุสามปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการต่ออายุใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ในกรณีที่เจ้าพนักงานทะเบียนไม่ต่ออายุใบอนุญาต ผู้ขอมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการไม่อนุญาต โดยให้ผู้ขอยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์และให้คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีเป็นที่สุด

มาตรา 60 ในกรณีที่ใบอนุญาตเป็นผู้บังคับหลักประกันสูญหายหรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 61 หากปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 57 หรือศาลมีคำพิพากษาให้ผู้บังคับหลักประกันพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 79 ให้เจ้าพนักงานทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้บังคับหลักประกันดังกล่าว

ผู้รับใบอนุญาตที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการเพิกถอนใบอนุญาต โดยให้ผู้รับใบอนุญาตนั้นยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าพนักงานทะเบียน

ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์และให้คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีเป็นที่สุด

ในระหว่างที่ยังมิได้วินิจฉัยอุทธรณ์ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ทำการไปพลางก่อนก็ได้เมื่อผู้อุทธรณ์ร้องขอ

มาตรา 62 ค่าตอบแทนผู้บังคับหลักประกันให้เป็นไปตามอัตราหรือจำนวนที่ปรากฏในรายการจดทะเบียนตามมาตรา 18(4)

ส่วนที่ 2
กระบวนการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ

มาตรา 63 ในกรณีที่นำกิจการมาเป็นหลักประกัน การบังคับหลักประกันให้เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวดนี้

มาตรา 64 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 37 มาตรา 44 และมาตรา 53 รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับแก่การบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการตามหมวดนี้โดยอนุโลม

มาตรา 65 หากมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจให้ผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งผู้บังคับหลักประกันทราบโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้บังคับหลักประกันได้รับหนังสือแล้ว

ให้ผู้บังคับหลักประกันกำหนดวัน เวลา และสถานที่ไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว ซึ่งต้องไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือตามวรรคหนึ่ง และมีหนังสือแจ้งผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันทราบโดยไม่ชักช้าโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้รับได้รับหนังสือแล้ว ในการนี้ ให้แจ้งเหตุที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นบังคับหลักประกันและประเด็นการพิจารณา รวมทั้งสำเนาหนังสือของผู้รับหลักประกันตามวรรคหนึ่งไปด้วย

ในกรณีที่ผู้บังคับหลักประกันตายหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 57 ก่อนดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คู่สัญญาตกลงกันเลือกผู้รับใบอนุญาตอื่นเป็นผู้บังคับหลักประกันและให้นำบทบัญญัติมาตรา 12 วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การเลือกผู้บังคับหลักประกันตามมาตรานี้โดยอนุโลม

ในกรณีที่คู่สัญญาไม่สามารถตกลงกันเลือกผู้รับใบอนุญาตอื่นเป็นผู้บังคับหลักประกันแทนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีเหตุตามวรรคสาม คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับใบอนุญาตคนหนึ่งหรือหลายคนตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้บังคับหลักประกันแทน

มาตรา 66 ผู้ให้หลักประกันต้องมีหนังสือชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการที่เป็นหลักประกันที่เป็นอยู่ในวันที่ผู้ให้หลักประกันได้รับหนังสือตามมาตรา 65 วรรคสองต่อผู้บังคับหลักประกันภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าว

หากผู้ให้หลักประกันไม่ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการที่เป็นหลักประกันภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าในวันที่ผู้รับหลักประกันได้รับหนังสือตามมาตรา 65 วรรคสองนั้น กิจการที่เป็นหลักประกันมีอยู่เท่ากับที่ปรากฏในรายการจดทะเบียนในวันที่ผู้รับหลักประกันได้รับหนังสือดังกล่าว

มาตรา 67 เมื่อได้รับหนังสือตามมาตรา 65 วรรคสอง ห้ามมิให้ผู้ให้หลักประกันจำหน่ายจ่ายโอนกิจการที่เป็นหลักประกัน เว้นแต่

(1) กิจการนั้นมีทรัพย์สินที่มีสภาพเป็นของสดเสียได้หรือหากหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าของทรัพย์สินนั้นรวมอยู่ด้วย หรือมีทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันมีหน้าที่ต้องส่งมอบแก่บุคคลภายนอกตามสัญญาหรือนิติสัมพันธ์ที่ทำไว้ก่อนที่จะได้รับหนังสือตามมาตรา 65 วรรคสอง รวมอยู่ด้วย ผู้ให้หลักประกันอาจจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินดังกล่าวได้โดยวิธีที่เห็นสมควร แต่ต้องมีหนังสือแจ้งผู้บังคับหลักประกันทราบล่วงหน้าถึงเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินดังกล่าว ประเภท ชนิด และปริมาณของทรัพย์สินนั้น วัน เวลา สถานที่ วิธีการจำหน่าย และราคาจำหน่ายในท้องตลาดของทรัพย์สินนั้นในวันที่มีหนังสือแจ้งและราคาที่จะจำหน่ายให้เป็นไปตามตามสภาพของราคาจำหน่ายในท้องตลาดของทรัพย์สินนั้น หรือ

(2) ผู้ให้หลักประกันได้วางเงินประกันหรือให้หลักประกันเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการจำหน่ายจ่ายโอนกิจการที่เป็นหลักประกันตามจำนวนที่ผู้บังคับหลักประกันกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าของจำนวนเงินสูงสุดที่ตกลงใช้กิจการเป็นหลักประกัน

มาตรา 68 ในการไต่สวนข้อเท็จจริง ผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกันจะดำเนินการด้วยตนเอง หรือมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนหรือตั้งทนายความคนเดียวหรือหลายคนให้เป็นผู้ดำเนินการแทนตนก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการไต่สวนข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 เมื่อไต่สวนข้อเท็จจริงเสร็จ ให้ผู้บังคับหลักประกันวินิจฉัยว่ามีเหตุบังคับหลักประกันหรือไม่

หากคู่สัญญาตกลงกันให้มีผู้บังคับหลักประกันหลายคน การลงมติวินิจฉัยให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก

ในกรณีที่มีเหตุบังคับหลักประกันและผู้รับหลักประกันประสงค์ที่จะบังคับหลักประกันทันที ให้ผู้บังคับหลักประกันมีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน แต่หากผู้รับหลักประกันยินยอมผ่อนผันให้แก่ผู้ให้หลักประกันเป็นหนังสือโดยให้ถือว่ายังไม่เคยมีเหตุบังคับหลักประกันดังกล่าวเกิดขึ้น ให้วินิจฉัยว่าไม่มีเหตุบังคับหลักประกันและให้บันทึกคำยินยอมของผู้ให้หลักประกันไว้ในคำวินิจฉัย

ในกรณีที่ไม่มีเหตุบังคับหลักประกัน ให้ผู้บังคับหลักประกันมีคำวินิจฉัยว่าไม่มีเหตุบังคับหลักประกัน

คำวินิจฉัยต้องทำเป็นหนังสือและต้องประกอบด้วยสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เหตุผลในการวินิจฉัย ลายมือชื่อของผู้บังคับหลักประกัน และวันที่มีคำวินิจฉัย

มาตรา 70 ผู้บังคับหลักประกันต้องวินิจฉัยคำร้องขอบังคับหลักประกันให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันไต่สวนข้อเท็จจริงวันแรก

มาตรา 71 ให้ผู้บังคับหลักประกันมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยตามมาตรา 69 ให้ลูกหนี้ ผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกัน และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือวิธีการอื่นที่แสดงว่าผู้รับได้รับหนังสือแล้ว ในกรณีที่มีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน ให้ผู้บังคับหลักประกันมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยดังกล่าวให้เจ้าพนักงานทะเบียน นายทะเบียน นายทะเบียนบริษัทหรือนายทะเบียนนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

เมื่อได้รับแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานทะเบียน นายทะเบียน นายทะเบียนบริษัทหรือนายทะเบียนนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องจดบันทึกคำวินิจฉัยดังกล่าวไว้ในทะเบียนโดยเร็ว

มาตรา 72 ห้ามมิให้คัดค้านคำวินิจฉัยตามมาตรา 69 เว้นแต่การไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อมีคำวินิจฉัยนั้นไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 68 หรือคำวินิจฉัยนั้นบกพร่องในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญ

ให้ผู้คัดค้านคำวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ยื่นคำร้องต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัย

การร้องคัดค้านตามมาตรานี้ไม่เป็นเหตุทุเลาการบังคับหลักประกันตามคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคสอง ศาลอาจกำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องวางประกันหรือให้หลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ หากผู้ยื่นคำร้องไม่วางประกันหรือให้หลักประกันตามที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง

ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาคำร้องตามวรรคสองโดยเร็ว และให้นั่งพิจารณาคดีติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่กรณีมีพฤติการณ์พิเศษอันมิอาจก้าวล่วงได้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีเหตุคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนคำวินิจฉัยตามมาตรา 69

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่มีเหตุคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา 73 ในกรณีที่ผู้บังคับหลักประกันมีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน ให้บรรดาสิทธิตามกฎหมายของผู้ถือหุ้นของผู้ให้หลักประกันในกิจการที่เป็นหลักประกัน ยกเว้นสิทธิที่จะได้รับเงินปันผลตกแก่ผู้บังคับหลักประกันทันที และห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดกิจการที่เป็นหลักประกัน แต่ให้เจ้าหนี้ดังกล่าวมีหนังสือแจ้งไปยังผู้บังคับหลักประกันเพื่อขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการนั้น

มาตรา 74 ภายในสามวันเมื่อได้รับคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน ผู้ให้หลักประกันต้องส่งมอบกิจการที่เป็นหลักประกัน ดวงตรา สมุดบัญชีและเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สินตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้บังคับหลักประกัน

หากผู้ให้หลักประกันไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ผู้บังคับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อยึดหรืออายัดกิจการที่เป็นหลักประกันและส่งมอบให้แก่ผู้บังคับหลักประกัน

มาตรา 75 ให้ผู้บังคับหลักประกันมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษา จัดการและดำเนินกิจการที่เป็นหลักประกันจนกว่าจะจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกันได้ ตรวจสอบและประเมินราคากิจการที่เป็นหลักประกัน กำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน ดำเนินการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน และจัดสรรเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกันตามมาตรา 76 เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ผู้บังคับหลักประกันอาจจำหน่ายจ่ายโอน เช่าให้เช่า ชำระหนี้ ก่อหนี้ หรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดภาระในกิจการที่เป็นหลักประกันได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินการต่อไปได้

ให้ถือว่าการดำเนินการของผู้บังคับหลักประกันตามวรรคหนึ่งเป็นการดำเนินการโดยมติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของผู้ให้หลักประกัน

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ ผู้บังคับหลักประกันต้องใช้ความเอื้อเฟื้อสอดส่องอย่างผู้ประกอบวิชาชีพจะพึงปฏิบัติโดยพฤติการณ์เช่นนั้น

มาตรา 76 เงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกันให้จัดสรรชำระตามลำดับดังต่อไปนี้

(1) ค่าธรรมเนียมการวางทรัพย์สินตามมาตรา 35 ค่าธรรมเนียมในการยึดหรืออายัดตามมาตรา 74 ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา จัดการ และดำเนินกิจการของผู้ให้หลักประกันตามมาตรา 75

(2) ค่าตอบแทนของผู้บังคับหลักประกัน ค่าใช้จ่ายตามสมควรอันเกิดจากการบังคับหลักประกัน ค่าฤชาธรรมเนียมการบังคับหลักประกัน และค่าธรรมเนียมการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน

(3) ชำระหนี้ให้แก่ผู้รับหลักประกัน และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน เท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนตามลำดับ

(4) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นซึ่งขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการนั้นตามมาตรา 73

(5) เงินที่เหลือหากมี ให้ชำระคืนแก่ผู้ให้หลักประกัน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 54 วรรคสอง และวรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดสรรชำระตามมาตรานี้โดยอนุโลม

ส่วนที่ 3
การคัดค้านผู้บังคับหลักประกัน

มาตรา 77 ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บังคับหลักประกันต้องมีความเป็นกลางและเป็นอิสระ และต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่อาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางหรือความเป็นอิสระของตน และนับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือแต่งตั้งเป็นผู้บังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจใด ผู้บังคับหลักประกันต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นต่อคู่สัญญาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่สัญญาทราบล่วงหน้าแล้ว

มาตรา 78 ในกรณีที่ผู้บังคับหลักประกันปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือโดยประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่และก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกัน หรือปรากฏข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางหรือความเป็นอิสระของผู้บังคับหลักประกัน หรือผู้บังคับหลักประกันขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตาม

มาตรา 57 ผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้บังคับหลักประกันพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องวางประกันหรือให้หลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ หากผู้ยื่นคำร้องไม่วางประกันหรือให้หลักประกันตามที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีคาสั่งยกคำร้อง คำสั่งศาลดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาคำร้องตามวรรคหนึ่งโดยเร็วและให้นั่งพิจารณาคดีติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่กรณีมีพฤติการณ์พิเศษอันมิอาจก้าวล่วงได้

ในระหว่างพิจารณา ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้บังคับหลักประกันหยุดการปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้ หากศาลมีคำสั่งดังกล่าว ให้ศาลแต่งตั้งผู้รับใบอนุญาตคนหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร ปฏิบัติหน้าที่ผู้บังคับหลักประกันชั่วคราว

ให้ผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้บังคับหลักประกันชั่วคราวตามอัตราหรือจำนวนที่ศาลกำหนด แต่กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้บังคับหลักประกันพ้นจากตำแหน่ง ให้ถือว่าค่าตอบแทนผู้บังคับหลักประกันชั่วคราวเป็นค่าใช้จ่ายตามสมควรอันเกิดจากการบังคับหลักประกันตามมาตรา 76(2) และให้จัดสรรชำระแก่ผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 79 หากศาลเห็นว่ามีเหตุคัดค้านผู้บังคับหลักประกันตามมาตรา 78 วรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้บังคับหลักประกันพ้นจากตำแหน่ง แต่หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุดังกล่าว ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง

คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลตามมาตรานี้ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสิบห้าวัน คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดเวลาตามวรรคสอง หรือเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี ให้ศาลสั่งคืนประกันหรือหลักประกันแก่ผู้วางประกันหรือหลักประกันต่อศาลตามมาตรา 78 วรรคสอง

มาตรา 80 ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้บังคับหลักประกันพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 79 และยังมีกิจการที่จะต้องดำเนินต่อไป ให้ศาลแต่งตั้งผู้รับใบอนุญาตคนหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้บังคับหลักประกันแทน

ให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ที่เกี่ยวกับผู้บังคับหลักประกันมาใช้บังคับแก่ผู้บังคับหลักประกันแทนตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา 81 คำพิพากษาของศาลที่ให้ผู้บังคับหลักประกันพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 79 ไม่กระทบถึงการใดที่ผู้บังคับหลักประกันได้กระทำไปแล้วก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเช่นว่านั้น

หมวด 7
ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

มาตรา 82 สัญญาหลักประกันทางธุรกิจระงับสิ้นไปเมื่อ

(1) หนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ

(2) ผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกันตกลงกันเป็นหนังสือให้ยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

(3) มีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

(4) มีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกันหรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน

มาตรา 83 ผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเกินกว่าห้าปีไม่ได้

หมวด 8
บทกำหนดโทษ

มาตรา 84 ผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกันผู้ใดแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงในการดำเนินการทางทะเบียนตามมาตรา 16 หรือการขอจดทะเบียนตามมาตรา 17 หรือการขอแก้ไขรายการจดทะเบียนตามมาตรา 20 หรือการขอยกเลิกการจดทะเบียนตามมาตรา 21 หรือการดำเนินการตามมาตรา 53 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนหนี้ที่เป็นประกันตามสัญญา หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 85 ผู้รับหลักประกันผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา 21 วรรคสอง มาตรา 42 มาตรา 45 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 46 วรรคหนึ่งต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 86 ผู้ให้หลักประกันผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 วรรคสอง มาตรา 24 หรือมาตรา 25 วรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนมาตรา 40 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 67 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 87 ผู้ให้หลักประกันผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 88 ผู้ให้หลักประกันผู้ใดเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์ ย้าย ซ่อนเร้น หรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยทุจริตจนเป็นเหตุให้ผู้รับหลักประกันไม่อาจบังคับหลักประกันทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 89 ผู้รับหลักประกันผู้ใดแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงในการร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับหลักประกันตามมาตรา 48 หรือในการแจ้งผู้บังคับหลักประกันเพื่อมีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกันตามมาตรา 65 ต้องระวางโทษจาคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนหนี้ที่เป็นประกันตามสัญญา หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 90 ผู้ให้หลักประกันผู้ใดส่งมอบหรือแสดงดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเป็นเท็จเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันต่อผู้รับหลักประกันหรือผู้บังคับหลักประกัน ต้องระวางโทษจาคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 91 ผู้ให้หลักประกันผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 74 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 92 ผู้รับหลักประกันหรือผู้บังคับหลักประกันผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลหรือความลับในการประกอบธุรกิจหรือข้อมูลอื่นใดของผู้ให้หลักประกันอันเป็นข้อมูลหรือความลับที่ตามปกติวิสัยของผู้ให้หลักประกันจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย และเปิดเผยหรือใช้ข้อมูลหรือความลับนั้นเพื่อประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติราชการหรือเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี

ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลหรือความลับจากบุคคลตามวรรคหนึ่งเนื่องในการปฏิบัติราชการหรือการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี แล้วเปิดเผยข้อมูลหรือความลับนั้นในประการที่น่าจะเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา 93 ผู้บังคับหลักประกันผู้ใดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือกระทำการหรือไม่กระทำการเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนหรือบุคคลอื่นหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้โดยมุ่งหมายให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกัน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 94 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานทะเบียนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ในการนี้ เจ้าพนักงานทะเบียนอาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการเปรียบเทียบตามที่เห็นสมควรไว้ด้วยก็ได้

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสามสิบวันแล้ว ให้ถือว่าคดีอาญาเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคสอง ให้ดำเนินคดีต่อไป

ผู้สนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

(1) คำขอจดทะเบียน แก้ไขรายการจดทะเบียน หรือยกเลิก
การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ฉบับละ 20 บาท

(2) การจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ
(ก) กรณีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นที่ดิน ให้เรียกเท่ากับค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนจำนอง
(ข) กรณีทรัพย์สินอื่นนอกจาก (ก) และกิจการ ให้เรียกไม่เกินร้อยละสองของจำนวนเงินที่ตกลงใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน แต่ต้องไม่เกิน 200,000 บาท

(3) การแก้ไขจำนวนเงินที่ตกลงใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน ให้เรียกไม่เกินร้อยละสองของจำนวนเงินที่ตกลงใช้ทรัพย์เป็นประกัน แต่ต้องไม่เกิน 200,000 บาท

(4) การแก้ไขรายการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ
ยกเว้นรายการจำนวนเงินที่ตกลงใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน ครั้งละ 200 บาท

(5) การยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ 200 บาท

(6) การตรวจสอบและการออกหลักฐาน
การตรวจสอบการจดทะเบียน ครั้งละ 500 บาท

(7) การตรวจดูรายการจดทะเบียน ครั้งละ 50 บาท

(8) คำขอรับใบอนุญาต ฉบับละ 1,000 บาท

(9) ใบอนุญาต ฉบับละ 20,000 บาท

(10) ค่าต่ออายุใบอนุญาต ครั้งละ 10,000 บาท

(11) ใบแทนใบอนุญาต ฉบับละ 5,000 บาท

DPU

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวพิมลดา วรรณพิรุณ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2551 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ
	พ.ศ. 2553 เนติบัณฑิตไทย
	สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	นิติกร ศาลจังหวัดตลิ่งชัน

DPU